

**T.C.
SİİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**PIR SULTAN ABDAL ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bedrettin KAYHAN

Danışman: Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ

SİİRT-2023

TEZ KABUL VE ONAYI

Bedrettin KAYHAN tarafından hazırlanan “**Pir Sultan Abdal Şiirlerinin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi**” adlı tez çalışması 29.11.2023 tarihinde aşağıda belirtilen jüri tarafından oy birliği ile Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ (Danışman)

Prof. Dr. Erhan AKIN (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Güneş EKMEKÇİ AŞAN (Üye)

Prof. Dr. Şahap BULAK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Yukarıdaki sonucu onaylarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
TABLOLAR DİZİNİ	VIII
ÖN SÖZ	IX
GİRİŞ	1
I. PROBLEM DURUMU.....	1
II. ALT PROBLEM CÜMLELERİ	3
III. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
V. SAYILTIAR	5
VI. SINIRLILIKLAR	5
VII. TANIMLAR	6
BİRİNCİ BÖLÜM	7
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. PİR SULTAN ABDAL.....	7
1.1.1. Asıl Adı.....	7
1.1.2. Yaşadığı Yer	7
1.1.3. Soyü-Sopu ve Ailesi	9
1.1.4. Mahlası.....	9
1.1.5. Hızır Paşa İle Olan İlişkisi	10
1.1.6. Mezarı	111
1.1.7. Eğitim ve Öğrenimi.....	12
1.1.8. Sanat Anlayışı	14
1.2. PİR SULTAN ABDAL İLE İLGİLİ TESPİT EDİLEN BAZI ÇALIŞMALAR.....	19
1.2.1. Tezler	19
1.2.2. Makaleler	21
1.2.3. Kitaplar	23
1.3. PİR SULTAN ABDAL VE TÜRKÇE	26

1.4. SÖZ VARLIĞI.....	28
İKİNCİ BÖLÜM.....	33
2. YÖNTEM	33
2.1. ARAŞTIRMA DESENİ.....	33
2.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	33
2.3. ÇALIŞMANIN MATERYALİ.....	35
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	35
2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK.....	36
2.6. ETİK KURUL İZİNİ.....	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	38
3. BULGULAR VE YORUM.....	38
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	101
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	101
KAYNAKÇA.....	108
EKLER (APPENDICES).....	114
EK-1. ÇALIŞMA MATERYALİNDEN BAZI GÖRSELLER.....	114

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ**
PİR SULTAN ABDAL ŞİİRLERİNİN SÖZ VARLIĞI AÇISINDAN
İNCELENMESİ**Bedrettin KAYHAN****2023/Sayfa: X + 119**

İnsanları diğer varlıklardan ayırt eden önemli niteliklerden biri, dil becerisiyle doğmuş olmalarıdır. Bireyler arasında sözlü ve yazılı iletişim kurabilmenin esası dile dayanır. Dil becerisi, insanın doğuştan getirdiği ve yaşam boyu sürdürdüğü kıymetli bir yetenektir. Birey bu yeteneği sayesinde bilgi ve birikimlerini aktarmaktadır. Bu becerilerden biri de okuma becerisidir. Bireydeki okuma becerisini sevdirmeye ve bunu kalıcı olarak devam ettirmeye yardımcı araç-gereçlerden birisi de şiirlerdir. Kelime hazinesinin artmasına olanak sağlayan söz varlığı unsurları, şiir okuyanlar için bir hayli önemlidir. Çünkü okunulan şiirler duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirmekle birlikte yeni fikirlerin ortaya çıkmasına da kapı aralamaktadır. İşte Pir Sultan Abdal da söz varlığının vermek istediği iletileri şiirleriyle dinleyicilere ve okuyuculara sunmaktadır. Pir Sultan Abdal'ın eserlerindeki dil olgusuna bakıldığında yaşamış olduğu çağda Türkçenin en saf halini kullanmış, eserlerinde geçen Farsça ve Arapça kökenli sözcüklerin birçoğu ya halk tarafından Türkçeleştirilmiş ya da halk tarafından benimsenmiştir. "Pir Sultan Abdal şiirlerinde söz varlığı unsurlarından hangilerine yer verilmiştir?" sorusunun cevaplanmaya çalışıldığı bu araştırmanın amacı; Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit ve analiz etmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi durum deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak doküman analizi tercih edilmiş olup veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada Pir sultan Abdal'ın söz varlığı unsurlarını şiirlerinde sıklıkla işlediği görülmüştür. Çalışmanın sonunda araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pir Sultan Abdal, Türkçe Eğitimi, Söz Varlığı, Şiir, Dil.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****EXAMINATION OF PİR SULTAN ABDAL POEMS IN TERMS OF
VOCABULARY****Bedrettin KAYHAN****2023/Page: X + 119**

One of the important qualities that distinguish humans from other beings is that they are born with language skills. The ability to establish and share oral and written communication between individuals necessitates the existence of language. Language skills are a valuable ability that people are born with and maintain throughout their lives. Thanks to this ability, the individual transfers his knowledge and experience. One of these skills is reading skill. Poems are one of the tools that help an individual love reading skills and maintain them permanently. Vocabulary elements that allow increasing vocabulary are very important for those who read poetry. Because the poems read not only improve the world of emotions, thoughts and imagination, but also open the door to the emergence of new ideas. Pir Sultan Abdal also presents the messages that his vocabulary wants to convey to people through his poems. When we look at the language phenomenon in Pir Sultan Abdal's works, he used the purest form of Turkish in the age he lived in, and many of the words of Persian and Arabic origin in his works were either translated into Turkish by the public or adopted by the public. Which vocabulary elements are included in Pir Sultan Abdal's poems? The aim of the research, in which the question is tried to be answered, is to identify and reveal the vocabulary elements in Pir Sultan Abdal's poems. Qualitative research method case design was used in the study. Document analysis was preferred as a data collection tool and the data was analyzed descriptively. In the study, it was seen that Pir Sultan Abdal frequently used vocabulary elements in his poems. At the end of the study, suggestions were made for researchers.

Keywords: Pir Sultan Abdal, Turkish Education, Vocabulary, Poetry, Language.

KISALTMALAR

bsk. : Baskı

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

ss. : Sayfa Sayısı

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri



TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 Hayvan Adları.....	388
Tablo 2 Bitki Adları.....	41
Tablo 3 Renk Adları.....	43
Tablo 4 Sayı Adları.....	44
Tablo 5 Eşya Adları/ Alet Adları/ Giysi Adları.....	47
Tablo 6 Enstrüman Adları.....	51
Tablo 7 Meslek Adları.....	52
Tablo 8 Akrabalık Adları.....	54
Tablo 9 Yapı Adları.....	55
Tablo 10 Organ Adları.....	58
Tablo 11 Özel Adlar.....	61
Tablo 12 Atasözleri.....	74
Tablo 13 Deyimler.....	75
Tablo 14 Kalıp Sözler.....	90
Tablo 15 İkilemeler.....	95

ÖN SÖZ

Bireylerin his, fikir ve hayal dünyalarının gelişmeleri söz varlığının zenginliğine bağlıdır. İnsanoğlu söz varlığı açısından ne kadar çok zengin materyallerle karşı karşıya gelirse kelime hazinesi gelişir, hayal gücü artar, his ve fikirlerini karşısındakine rahat bir şekilde aktarabilir. Bireyin dört temel dil becerisini iyi bir şekilde kullanması için kelime hazinesinin gelişmiş olması gerekir. Söz varlığı kavrama, fikir oluşturma, eleştirel düşünme, araştırma, anlama ve anlatma süreçlerinde de büyük rol üstlenir. Bununla birlikte söz varlığı bir toplumun yaşamını, maddi ve manevi değerlerini, eğitimini, geçim kaynağını, yaşam felsefesini, refah seviyesini de gözler önüne serer.

Söz varlığı açısından zengin kaynaklar yalnızca türkü, masal, hikâye ve romandan ibaret değildir. Yazılı ve sözlü anlatım yoluyla ortaya çıkan bütün türler ve bu türlerde ortaya çıkan her eser, söz varlığı açısından zengin bir kaynaktır. Bu zengin kaynaklardan birisi de şiiirlerdir. Bu açıdan şiiirlerin söz varlığının tespit edilmesi, Türkçe eğitime büyük katkı sağlamaktadır.

Türk halk edebiyatına birçok şair katkıda bulunmuştur. Bu şairler eserleriyle bir milletin dilinin zenginliğini, kültürünü, yaşam tarzını ve eğitimini gözler önüne sermişlerdir. Bu şairlerden birisi de halk tarafından sevilen, eserleri dilden dile dolaşarak günümüze kadar gelen, eserlerinde Türkçe kelime kullanarak Türkçenin savunuculuğunu yapan ve Alevi-Bektaşii edebiyatında yedi ulu ozandan birisi olan Pir Sultan Abdal'dır. Edebiyatımıza ve dilimize bu denli büyük hizmet yapmış olan Pir Sultan Abdal ile ilgili olarak birçok akademik çalışma yapılmıştır. Fakat yapılan çalışmalar incelendiğinde Pir Sultan Abdal'ı Türkçe eğitime konu edinecek bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durumdan hareketle Pir Sultan Abdal şiiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit etmek ve de ortaya koymak amacıyla akademik bir yolculuğa çıkılmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın giriş bölümünde problem durumuna, alt problem cümlelerine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemi ve gerekçesine, sayılıtlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir. Birinci bölümde Pir Sultan Abdal'ın yaşamı, eğitim ve öğrenimi, sanat anlayışı, Pir Sultan Abdal ile ilgili tespit edilen bazı çalışmalar ve söz varlığı konusu kaleme alınmıştır. İkinci bölümünde çalışmanın yöntem kısmından bahsedilmiştir. Üçüncü bölüm

bulgular ve yorumdan oluşmaktadır. Pir Sultan Abdal şiirlerinde tespit edilen söz varlığı unsurlarına bu bölümde yer verilmiş ve bu unsurlar açıklanarak yorumlanmıştır. Sonuç kısmında ise elde edilen veriler objektif bir şekilde sunulmuş ve buradan hareketle çıkarımlarda bulunularak bazı tartışmalara yer ver verilmiştir.

Bana türkülerle Pir Sultan Abdal'ı sevdiren ve benim için hiçbir zaman fedakârlıktan kaçınmayan, eğitim yaşamımda her zaman yanımda olan, umudumu yitirdiğim anda beni tekrardan ayağa kaldıran anneme; bana milli kültürümü öğreten, unutturmayan, sevdiren ve beni kültürel unsurlarla besleyen babama; tatlı, sevecenliği, hoşgörüsü ve yardımseverliğiyle tez sürecinde her zaman yanımda bulunan, anne ve babamın bana bırakmış oldukları en değerli miras olan canım kardeşim Aleyna KAYHAN'a; Türkçe eğitimine, Türk edebiyatına ve Türk halk bilimine büyük katkıları olan, yüksek lisans eğitimimde bilgileriyle beni aydınlatan, Türkçe eğitimini ve Türk halk bilimini bana sevdiren kıymetli danışmanım ve çok değerli hocam Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ'a; küçük yaşlardan itibaren bana abilik yapan ve öğretmenlik mesleğinin tam olarak ne olduğunu öğreten, erdemli davranışları ve sıcakkanlılığıyla yaşadığı toplumda örnek insan olarak gösterilen, öğrencileri tarafından çok sevilen ve sevgisiyle beni her daim kucaklayan saygıdeğer abim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yusuf Kenan KUYUCU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bedrettin KAYHAN

ŞİİRT-2023

GİRİŞ

I. PROBLEM DURUMU

Bütün ülkelerin eğitim sisteminin ortak amacı, kendi vatandaşlarını donanımlı bir şekilde yetiştirmektir. Donanımlı bir şekilde yetişen vatandaşlar, sosyal hayatı idame ettirmekte zorluk yaşamaz ve üretken bir kişiliğe bürünür. Bu da ülkelerin lehine olur. Zira Yaman, yatırımların en güzelinin insan için yapılan yatırım olduğunu ve bu yatırımları yapamayan ülkelerin sıkıntılarla karşılaşacağını ifade eder (2016: 163).

Ülkelerin belirlemiş olduğu eğitim sisteminin uygulanmasındaki en önemli faktör öğretmen ve öğrenci arasında doğan iletişim sürecidir. Bu süreçte anlatma ve anlama becerileri ön plana çıkmaktadır. Göçer'e göre, insanların eğitim ortamında sergilemiş olduğu başarının temeli, anlama ve anlatma becerisinin etkili bir şekilde kullanabilme yetisine bağlıdır (2018: 45). Buradan hareketle ülkelerin eğitim sisteminin temeli, anlama becerileri ve anlatma becerilerine dayalıdır. Bu nedenle de ana dili eğitimi eğitim sisteminde önemli bir faktördür.

Ülkeler ana dili eğitimine bağlı olarak müfredatlar oluşturmuştur. Türkiye çapında Türkçe için bu durum düşünülürse; bulunduğu çağın gereklerini karşılayabilen, kendini güncelleyen, milli ve manevi değerleri bünyesinde barındırabilen bir müfredata sahip olduğu söylenilebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Dört temel dil becerisi olan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma ilkelerine uygun şuurlu, doğru ve özenli bir biçimde kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, sözcük hazinesini arttırarak dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; his, fikir ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma, yazma sevgisi ve itiyadını elde etmelerinin sağlanması,

- Duygularını, düşüncelerini, bir konudaki fikirlerini veya savunmuş olduğu tezini sözlü ve yazılı olarak tesirli ve anlaşılır şekilde karşı tarafa aktarmalarının sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, bulma, yorumlama ve zihinde yapılandırma maharetlerinin geliştirilmesi,
- Basılı kaynaklar ile çoklu medya kaynaklarından bilgiyi elde etme, elde edilen bilgiyi düzenleme, elde edilen bilgiyi sorgulama ve doğru bir şekilde kullanmayla birlikte üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduğu materyalleri anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla çözümlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevî, ahlâki, tarihî, kültürel ve toplumsal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültürü sanatına ait materyaller vasıtasıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin, eleştirmelerinin ve özümsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2019: 8).

Yukarıda yer alan Türkçe dersi öğretim programının özel amaçlar kısmı incelendiğinde söz varlığının kıymetine oldukça dikkat çekilmiştir. Söz varlığının kıymeti; “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması” biçiminde ifade edilmiştir (MEB, 2019: 8). Buradan hareketle öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarının gelişmeleri söz varlığının zenginliğine bağlıdır. Birey söz varlığı açısından ne kadar çok zengin materyalle karşı karşıya gelirse sözcük hazinesi gelişir, hayal gücü artar, hislerini ve fikirlerini karşısındakine kolay bir biçimde aktarabilir. Bireyin dört temel dil becerisini iyi bir şekilde kullanması için kelime varlığının gelişmiş olması gerekir. Kuradayıoğlu ve Sosyal’a göre, söz varlığı ileri düzeyde olan öğrenciler, anlama ve anlatma becerilerini daha mükemmel değerlendirmektedirler (2016: 120). Bu açıdan söz varlığı büyük önem arz etmektedir. Söz varlığı kavrama, fikir oluşturma, anlama ve anlatma süreçlerinde büyük rol üstlenir.

Söz varlığı açısından zengin kaynaklar yalnızca türkü, masal, hikâye ve romandan ibaret değildir. Yazılı ve sözlü aktarım yoluyla ortaya çıkan her tür ve bu türlerde ortaya çıkan her eser, söz varlığı açısından zengin bir kaynaktır. Bir dilin

zenginliğini, kültürünü ve hatta tarihini ortaya koyan her eser söz varlığı açısından kıymetlidir. Bir milletin kültüründen, eğitiminden, yaşam tarzından bilgileri gözler önüne sunan halk edebiyatı ürünlerinden Türkçe eğitimi alanında da bu yönüyle faydalanmak gerekmektedir.

Türk halk edebiyatına birçok şair katkıda bulunmuştur. Eserleriyle bir milletin dilinin zenginliğini, kültürünü, yaşam tarzını ve eğitimini gözler önüne sermişlerdir. Bu şairlerden birisi de halk tarafından sevilen, eserleri dilden dile dolaşarak günümüze kadar gelen, eserlerinde Türkçe kelime kullanarak Türkçenin savunuculuğunu yapan ve Alevi-Bektaşî edebiyatında yedi ulu ozan arasında yer alan Pir Sultan Abdal'dır. Türk edebiyatına ve Türk diline bu denli büyük hizmet yapmış olan Pir Sultan Abdal ile ilgili olarak birçok akademik çalışma yapılmıştır. Fakat yapılan çalışmalar incelendiğinde Pir Sultan Abdal'ı Türkçe eğitime konu edinecek bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yüz yıllardır eserleri dilden düşmeyen, halk tarafından sevilen, Alevi-Bektaşî edebiyatında yedi ulu ozan arasında yer alan Pir Sultan Abdal'ın Türkçe eğitime konu edilmemesi büyük bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu eksikliği bir nebze olsun gidermek amacıyla; Türkçe eğitiminin başlıca çalışma alanlarından birisi olan söz varlığı ile Pir Sultan Abdal'ın bütünleştirilmesi istenmiş ve mevcut olan bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

II. ALT PROBLEM CÜMLELERİ

1. Pir Sultan Abdal şiirlerinde söz varlığı unsurlarından hangileri yer almaktadır?
2. Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının kullanım sıklığı ne şekildedir?
3. Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarından Türkçe eğitimi ve öğretimi alanında nasıl yararlanılabilir?

III. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit ve analiz etmektir.

IV. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Dilin işlenmesinde, aktarımında, değişiminde birçok etken ile karşılaşmaktadır. Bu etkenler milletlerin dilleri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak söz sahibidir. Okuma alışkanlığının olmaması veya azalması da bu etkenlerin başında gelmektedir. Bir insan kendini yenilemek, bilgi sahibi olmak ve globalleşen dünyada evrensele ulaşmak istiyorsa mutlaka okuma alışkanlığına sahip olmalıdır. Eleştirel düşünme, yorum yapma, anlama, etkili ve akıcı bir dil kullanma ancak okuma alışkanlığı ile oluşmaktadır (Ungan, 2008: 220). Okuma alışkanlığını sevdirmeye ve bunu kalıcı olarak devam ettirmeye yardımcı araç-gereçlerden birisi de şiiirlerdir. Kelime hazinesinin artmasına olanak sağlayan söz varlığı unsurları, şiiir okuyanlar için bir hayli önemlidir Ç çünkü okunulan şiiirler duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirmekle birlikte yeni fikirlerin ortaya çıkmasına da kapı aralamaktadır. İşte Pir Sultan Abdal da söz varlığının vermek istediği iletileri şiiirleriyle insanlara sunmaktadır. Şiiirler içerisinde yer alan söz varlığı unsurları üzerinden okurun gelişimine destek vermektedir. Pir Sultan Abdal'a ait olan şiiirler, dilden dile günümüze kadar gelmekle birlikte halk tarafından çokça sevilmiştir. Zira halk bu sevgisiyle bir zaman sonra onun şiiirlerini besteleyerek türkü haline getirmiş ve bu yönle sevgisinin kalıcılığı için zemin hazırlamıştır. Şiiirlerinde yer alan ifadeler yediden yetmişe herkese uygun olmakla birlikte açık ve anlaşılırdır.

Eğitim öğretim bünyesindeki öğrencilere Türkçenin zenginliklerinin önemi kazandırılmak istenir. Buradan hareketle Pir Sultan Abdal'ın şiiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının ne ölçüde yer aldığını tespit etmek çalışmanın çıkış noktasıdır. Pir Sultan Abdal'ın Türkçe derslerinde metin olarak kullanılabilir birçok şiiiri vardır. Mevcut çalışmada elde edilen bulgularla Türkçe dersleri öğrenciler açısından daha verimli hale getirilebilir. Söz varlığı unsurlarının Pir Sultan Abdal şiiirlerinde zengin olmasıyla birlikte öğretmenler Türkçe derslerinde bu şiiirleri kullanabilirler. Araştırma bu açıdan bakıldığında oldukça önemlidir.

V. SAYILTILAR

1. Pir Sultan Abdal şiiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının bireyin günlük konuşma dilini etkileyerek kelime hazinesinin gelişmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Şiirlerde yer alan söz varlığı unsurlarının anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.
3. Şiirlerde yer alan söz varlığı unsurlarından hareketle okurun kendi milletine ait maddi ve manevi kültürel unsurlardan haberdar olabileceği düşünülmektedir.
4. Okurun şiiirlerden hareketle eleştirel bir bakış açısına sahip olabilme yetisine ulaşabileceği düşünülmektedir.
5. Pir Sultan Abdal şiiirleri vasıtasıyla okurun bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin aktif bir şekilde kullanılmasına imkân sağlayabileceği düşünülmektedir.

VI. SINIRLILIKLAR

16. yüzyılda yaşayan Türk halk edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan ve Alevi-Bektaşii edebiyatında yedi ulu ozan arasında yer alan Pir Sultan Abdal'ın birçok şiiiri vardır. Araştırmanın sınırlılıklarını belirlemek amacıyla şiiirleriyle ilgili alan-yazın taraması yapıldığında Pir Sultan Abdal'ın 400'ü aşkın şiiirinin olduğu tespit edilmiştir. Şiiirleri incelemek ve tespit etmek amacıyla elde edilen kaynaklar incelendiğinde Pir Sultan Abdal'a ait olduğu düşünülen fakat içerisinde Pir Sultan Abdal mahlasının yer almadığı birçok şiiirle karşılaşılmasıdır. Bu durum, mevcut araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini tehdit edici bir faktör olarak görülmüştür. Geçerlik ve güvenilirliği tehdit eden durumları en aza düşürmek ve araştırmanın sınırlılıklarını belirlemek amacıyla Pir Sultan Abdal mahlasının geçtiği şiiirlerle araştırmaya yön verilmek istenmiştir. Şiiirleri mevcut çalışmada kullanmak ve sınırlılığı net belirlemek amacıyla da Cahit Öztelli tarafından 1996 yılında hazırlanan "Pir Sultan Abdal Bütün Şiiirleri" adlı esere başvurulmuştur. Sınırlılığın limitini belirlemek için eser içerisinde Pir Sultan Abdal mahlasının geçtiği 345 şiiir mevcut araştırmada kullanılmıştır. Bununla birlikte araştırmadaki söz varlığı unsurları, ünlü dilbilimci Doğan Aksan'ın 2006 yılındaki çalışmasında yer alan söz

varlığı unsurlarından hareketle; hayvan adları, bitki adları, renk adları, sayı adları, eşya adları/alet adları/giysi adları, enstrüman adları, meslek adları, akrabalık adları, yapı adları, organ adları, özel adlar, atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve ikilemeler ile sınırlıdır.

VII. TANIMLAR

Dil: Bireylerin his, fikir ve gözlemlerini işaret kelime veya kelime gruplarıyla paylaştıkları bir sistem (Güneş, 2013: 23).

Halk Edebiyatı: İsmi belli olan veya olmayan insanların, halk ozanlarının ürettikleri şiir, destan, hikâye vb. türleri içinde barındıran edebiyat (TDK, 2019: 1674).

Kültür: Bir toplumun tarih içerisinde oluşturduğu ve miras olarak sonraki kuşaklara aktardığı maddi ve manevi bütün değerler (Yazoğlu, 2005: 125).

Sözcük: İletişim sağlamak amacıyla kullanılan bir dilin en küçük anlatım parçasıdır (Hazar, 2014: 7).

Söz Varlığı: Bir dildeki sözlerin tamamı, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime takımı, vokabüler (TDK, 2019: 2158).

Şiir: Zengin sembollerle, ritmik kelimelerle, seslerin uyumlu bir şekilde kullanımıyla meydana gelen, hece ve durak açısından denk ve başlı başına bir bütün olan edebî ifade biçimi (TDK, 2019: 2184).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Pir Sultan Abdal ve Türkçe eğitiminin başlıca çalışma alanlarından birisi olan söz varlığıyla ilgili bazı bilgiler yer almaktadır.

1.1. PİR SULTAN ABDAL

Pir Sultan Abdal'ın hayatı ile ilgili olan bilgilerin büyük bir çoğunluğunun kaynağı halk arasında anlatılan söylentiler ve menkıbeler olmakla birlikte şairin mısralarında yer alan bilgilerdir. Bununla birlikte 1900'lü yılların başında Pir Sultan Abdal ile ilgili araştırmalar başlamış ve elde edilen bilgiler de yazılı ortama aktarılmıştır ama Pir Sultan Abdal'ın hayatının bütününe konu eden bir çalışma henüz yapılmamıştır.

1.1.1. Asıl Adı

Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden hareketle asıl adının Haydar olduğu görülmektedir. O, şiirlerinin büyük bir çoğunluğunda isminin Haydar olduğunu zikreder. Büyüktandır, onun asıl isminin Haydar olduğunu şu dizelerle anlatır:

*“Pirim,
İsmin Koca Haydar, görkemli bir yürek,
Neslin yüce Türkmen,
Sen dergâhlar şeyhi, Türkmen kocası,
Elinin altından ne binlerce sayılan orduların,
Ne de askerlerin, sipahilerin, yeniçerilerin...” (1994: 127).*

1.1.2. Yaşadığı Yer

Pir Sultan Abdal 16. yüzyılda Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Banaz köyünde yaşamıştır. Yıldızeli ilçesi ile Banaz köyü arasındaki mesafe 37 kilometredir. Yıldız Dağı eteklerine kurulu olan köye ilk olarak araştırma yapmak üzere 1939 yılında Pertev Naili Boratav gitmiştir (Öztelli, 1996: 28). Günümüzde Banaz köyünde Pir

Sultan Abdal'ın olduğu söylenen bir ev, evin önünde o zamandan kaldığına inanılan bir söğüt ağacı ve ağacın altında Pir Sultan Abdal'ın asasının ucuna takarak Horasan'dan getirdiğine inanılan büyük bir taş vardır. Ev, söğüt ağacı ve taş köylülerce kutsal sayılmaktadır (Ayyıldız, 1999: 6). Pir Sultan Abdal'ın Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Banaz köyü ile ilgili olan ilişkisini Büyüktanır da şöyle dile getirmektedir:

“ ...
Savruldukça harman,
Yellere,
Sulara,
Ağaçlara,
Canlara,
Ezgin saza,
Dilin gönüle,
Yönün Banaz'a.
Banaz,
Üç beş kerpiç eve,
Uyur ayın altında,
Uyanık gündüz.
Koyaklar ses veriyor,
Harman harman,
Mültezime boyun eğmek!
Aşevi,
İşevi,
Çile evi,
Üzüntüye yönelmek.
Pirim yavaşça koydu ellerini toprağa,
Baktı ağaçlara,
Dallara,
Yapraklara.
Dergâha yakın uzak yörelerden,
Yeni yeni canlar,

*Cem'e koşacaklara.
Bir ardıç ağacı vardı Banaz tepesinde.
Kalmıştı değerinin bilindiği tarihlerden,
Çeşmenin tatlı ninnisi,
Ay ışığının kerpiç damlara sızan aydınlığı
..." (1994: 129).*

1.1.3. Soyu-Sopu ve Ailesi

Yorgancı'ya göre Pir Sultan Abdal'ın aslı Hazreti Ali torunlarından İmam Zeynel Abidin soyundan, Can baba kolundan gelmektedir (2013: 9).

Alevi-Bektaşî toplumuna mensup olan insanların söylentilerine göre Pir Sultan Abdal'ın bir hanımı, bir kız kardeşi ve dört tane çocuğu vardır. Hanımının ismi tam olarak bilinmemekle birlikte kız kardeşinin adı Elif'tir. Dört çocuğunun üçü erkek biri kızdır. Kızının adı Sanem'dir. Erkek çocuklarının adları ise sırasıyla Seyyit Ali, Pir Mehmet ve Er Gaip'tir (Uyguner, 1989: 18-19; Öztelli, 1996: 48; Yorgancı, 2013: 10).

1.1.4. Mahlası

Pir Sultan Abdal mahlasının nereden geldiğine ilişkin bir takım görüşler vardır. Bunlar halk arasındaki söylentiler ve araştırmacıların bakış açılarıdır.

Alevi-Bektaşî toplumuna mensup olan bireyler arasında en yaygın olarak bilinen Pir Sultan Abdal mahlasının kaynağı, âşıklık geleneğindeki rüya görüp dolu içmedir. Söylentilere göre Haydar'ın babası, oğlunun boş gezip dolaşmasını istemediğinden, yedi yaşına girdiğinde koyunları otlatması için sürüyü önüne katmış ve "Git oğul, sürümüzü otlat" demiş. Haydar da akşama kadar otlaklarda dolaşmış ve yorulmuş. Bir kaya görmüş ve başını buna yaslamış. Bir zaman sonra uyuyakalmış ve rüya görmüş. Rüyasında ak sakallı nur yüzlü bir ihtiyar Haydar'a dolu ve elma sunmuş. Haydar önce doluyu içmiş. Doluyu içince damarlarından ateş yayılmış. Haydar bu sırada elmaya uzanmış. İhtiyarın elmayı tutan avucunun içinde yeşil bir ben görmüş. Bu benden onun Hacı Bektaş Veli olduğunu idrak etmiş. Elini öpmek için davrandığında ihtiyar, "Oğlum, bundan sonra senin adın Pir Sultan olsun.

Adın dünyanın dört bir yanına yayılsın. Sazının üstüne saz, sözünün üstüne söz gelmesin. Hak senin yardımcın olsun. Adını ben verdim, ömrünü Hak versin.” diyerek gözden kaybolmuş. Bu olay karşısından Haydar, kendinden geçmiş. Uyandığında eve gidememiş. Onu merak eden köylüler ve babası aramaya koyulmuş. Bulduklarında Haydar’ın halinden onun dolu içtiğini anlamışlar. Hemen bir saz vermişler. Haydar, şiir söylemeye başlamış ve ünü dört bir yana Pir Sultan Abdal olarak yayılmış (Uyguner, 1989: 12).

Halk arasındaki söylentilerle birlikte Pir Sultan Abdal mahlasını çözümleyenler de vardır. Âşıklığı yanında aynı zamanda Hacı Bektaş Veli dergahından icazetli bir Alevi dedesi olan Pir Sultan Abdal’ın asıl ismi Haydar’dır. Mahlasındaki “Pir” tabiri Alevi toplumunda “dedelik” rütbesini ifade eder. Alevi-Bektaşî söyleminde “Sultan” deyişi ise, hakikat makamında önde gelenler için kullanılan bir kavramdır. “Abdal” kavramı da Hak yoluna bağlanan ve nefsinin arındıran insanlar için kullanılır (Avcı, Orman ve Olur, 2019: 11). Benzer bir şekilde Akgül de “Pir” kelimesinin dedelik ile alakalı olduğunu; “Sultan” kelimesinin Alevi-Bektaşî yol ulularına verilen bir sözcük olduğunu; “Abdal” kelimesinin ise dünya nimetlerinden elini çekmiş, nefsinin arındırmış insanlar olduğunu dile getirir (2014: 49-370-399). Bunlardan hareketle Pir Sultan Abdal mahlasının bütünüyle Alevi-Bektaşî dünyasının özelliklerini bire bir yansıtan bir mahlas olduğu söylenebilir.

1.1.5. Hızır Paşa İle Olan İlişkisi

Pir Sultan Abdal’ın Hızır Paşa ile olan ilişkisi halk arasındaki söylentilerden öteye gidememektedir. Şu bir gerçektir ki şiirlerinden hareketle Pir Sultan Abdal ve Hızır Paşa arasında bir olay yaşanmıştır. Aydın, Pir Sultan Abdal ile Hızır Paşa arasındaki ilişkiyi şu sözlerle ifade etmektedir:

“İnsanlar yaşadıkça en azından ön görülebilir bir zaman dilimi için Hızır Paşalar var olacaklardır, karşılarında da Pir Sultan Abdallar olacaktır. İnsanlık hak ettiği yere ulaşacaktır. Kaybolan cennet yeniden bulunacaktır. Pir Sultan Abdal ve Hızır Paşa; tıpkı Spartakus ve Crassus, Börklüce ve Beyazıt Paşa, Galileo ve Engizisyon, Kepler ve Batlamyüs gibi birbirleriyle sürekli çekişen ve savaşan tarafların sözcüleri oldular. Onlar karanlıktan aydınlığa doğru yazılan her tarih sayfasında temsil ettikleri misyonun

öncüleriydiler. Tarihi yazarlar, iyiyile kötünün, akla karanın, bağınazlıkla sağduyunun yandaşıydılar. Ne gariptir ki hep o çağ için galip gözükenler tarihin o ağır ve amansız çarkı altında ezilip gittiler.” (1992: 19).

Hızır Paşa ve Pir Sultan Abdal arasında yaşanan olayı Köse, şu şekilde aktarmaktadır:

“Söylenilenlere göre Hızır Paşa Tokat’ın Alevi köylerinden birisindenmiş. Köyünden Pir Sultan Abdal’a hizmet etmek için Banaz’a gelmiş. Pir Sultan Abdal’ın müridi olmuş fakat Pir Sultan Abdal’ın Sarı Kadı ve Kara Kadı isimli köpekleri bir türlü Hızır Paşa’ya ısınamamışlar. Bir zaman sonra Pir Sultan Abdal’dan himmet isteyerek okumak ve bir makama gelmek arzusunda bulunmuş. Pir Sultan Abdal ona “Hızır, ben sana dua ederim, sen makam mevki sahibi olursun, paşa olursun, gelir bizi de asarsın.” demiş. Hızır Paşa’yı İstanbul’a doğru uğurlamış. Gel zaman git zaman Hızır Paşa İstanbul’da eğitimini tamamlamış ve Sivas’a vali tayin edilmiş. İlk işi ise Pir Sultan Abdal’ı çağırmak olmuş. Pir Sultan Abdal, Hızır Paşa’nın huzuruna vardığında kendisine yemek ikram edilmiş. Fakat Pir Sultan Abdal, bu yemeği haram olduğu için yememiş. “Benim köpeklerim bile haram lokma yemez” demiş. Bu durum karşısında Hızır Paşa çok sinirlenmiş. Pir Sultan Abdal iki sofraya donatılmasını istemiş. Yalnız sofralardan birisi haram birisi ise helal lokmalardan oluşacakmış. Denilen yapılmış, sofralar donatılmış. Önce her iki sofradan kadılar yemek yemişler. Daha sonra sofraların üstüne Pir Sultan Abdal’ın Sarı Kadı ve Kara Kadı isimli köpekleri bırakılmış. Köpekler haram sofradan beslenmemişler. Hızır Paşa daha çok sinirlenmiş. Pir Sultan Abdal’ı astırmak istemiş. Hızır Paşa, Pir Sultan Abdal’a içerisinde “Şah” sözcüğü geçmeyen bir şiir söylemesini istemiş. Eğer denileni yaparsa Pir Sultan Abdal serbest kalacakmış fakat “Açılın kapılar Şah’a gidelim” adlı deyişi onun sonu olmuş. Hızır Paşa ilk önce onu halka taşlatmış daha sonra ise onu idam ettirmiş.” (2000: 307).

1.1.6. Mezarı

Kabrinin yeri tam olarak bilinmemekle birlikte Sivas’ta eskiden adı “Keçibula” iken Pir Sultan Abdal’ın asılmasından sonra “Darağacı” denilen yerdedir

çünkü insanlar burayı Pir Sultan Abdal'ın kabri olarak görmektedirler. Kabir, Anadolu coğrafyasının her yerinde görülebilen yatır mezarları andırmaktadır. Halk arasındaki söylentilere göre burada asılmış ve Hızır Paşa'nın korkusundan dolayı cenazesi köyü olan Banaz'a götürülememiştir. Bununla birlikte kabrinin Erdebil'de olduğuna dair söylentiler de vardır. Bektaşî geleneğine göre de Merzifon'dadır. Ayrıca Malatya-Arapgir, Erzincan-Kemaliye (Eğin) ve Sivas-Divriği ilçeleri arasında yer alan Sarıçiçek Yaylası'nda "Koca Haydar" isimli de bir türbe bulunmaktadır. "Koca Haydar" isimli türbe yöre halkı tarafından büyük bir ilgi görmektedir. İnanışlara göre burada yatan Pir Sultan Abdal'dır. Zira Pir Sultan Abdal'ın gerçek adı Haydar'dır. Şiirlerinin bazılarında da isminin Koca Haydar olduğunu zikretmektedir (Öztelli, 1996: 29-30).

1.1.7. Eğitim ve Öğrenimi

Pir Sultan Abdal'ın hayatı hakkında pek fazla bilgi olmamasından ötürü onun nerede veya nerelerde ne ölçüde eğitim aldığı pek fazla bilinmemektedir ama şiirlerinden hareketle onun tekke kültürü altında eğitim gördüğü tahmin edilmektedir.

Şiirleri vasıtasıyla onun ne kadar genel kültürlü bir sanatçı olduğu ve okuma-yazma bildiği anlaşılmaktadır. Ayyıldız'a göre Pir Sultan Abdal, genel kültürü yüksek bir şairdir ve okuma-yazma bilmektedir. Zira şiirlerinin birkaç dizesinde "Pir Sultan'ım okuyup yazarım" ibareleri yer almaktadır (1999: 7). Aynı şekilde Yıldırım da Pir Sultan Abdal'ın deyişlerinden yola çıkarak onun okuma ve yazma bildiğini iddia etmektedir (2016: 94-95).

Şahin'e göre yirmi yaşını doldurduğunda Seyit Ali Sultan Dede'nin dergâhına bağlanır ve ikrarını verir. Ona biat eder. Tam beş yıl boyunca gece gündüz demeyip yorgunluk bilmeden dostluk ve muhabbet kapısına eli erdiğince, gücü yettiğince hizmet eder. Seyit Ali Sultan Dede'nin her daim sözünü dinler. Kendisine verilen hiçbir görevden kaçmaz. Eline, diline ve beline sahip olmak; aklından hiçbir zaman çıkarmadığı temel bir ilke olur. Haydar yani Pir Sultan Abdal, dergâha ve dolayısıyla halka hizmeti, Hakka hizmet olarak görür. Bunun için de canla başla çalışır. Sonunda da "Pir" safhasına varır. Pir Sultan Abdal, Seyit Ali Sultan Dede'den dedelik hırkasını ve pirlük nişanını teslim aldıktan sonra halkın içerisine

karışır. İnsanların dertlerini dinler ve onlara yardımcı olmaya çalışır. İnsanların eğitimi için elinden geleni yapar (2004: 3).

Pir Sultan Abdal'ın eğitim hayatına dair bir başka görüş ise Yıldırım'a aittir. Yıldırım'a göre, Pir Sultan Abdal'ın gördüğü eğitim Alevi-Bektaşî kitlesinin ortak eğitimi olan “yol eğitimi”dir. Başka bir yere gidip tekke eğitimi görmüş olması ihtimal dâhilinde bile değildir. Pir'i yetiştiren başlıca unsur “cem” olmalıdır. Zira “cem” kolektif bir yapıdadır. İçerisinde bilgiyi, görgüyü, ahlak kurallarını kapsayıcıdır. Okuma-yazmayı da bu ortamda öğrenmiştir. Kısaca Pir Sultan Abdal'ı şekillendiren, yoğurup pişiren cemdîr yani halk okuludur (2016: 94-95).

Öztelli ise Pir Sultan Abdal'ın eğitim öğretimiyle ilgili farklı bir görüş ortaya atmıştır. Ona göre Pir Sultan Abdal'ı yetiştiren zamanın ünlü ve olgun bir şeyhi olan Şeyh Hasan Efendi'dir. Şey Hasan Efendi bir aralık Hacı Bektaş Veli tekkesinde posta oturmuş ve insanları irşat etme görevinde bulunmuştur (1996: 38-39). Pir Sultan Abdal ise onun postta bulunduğu yıllarda tekkede eğitim ve öğrenim görmüştür. Nefeslerinden hareketle tekkenin ne ölçüde kaliteli bir eğitim verdiği anlaşılmakta ve peygamberler tarihini, halifeler tarihini, evliya menakıplarını, tarikat kurallarını iyi bildiği görülmektedir. Hiç de ümmî olmadığı açıktır. Ayrıca o dönemde tekkelerde şiir ve müzik öğretimi de mühim bir yer tutmaktadır (Öztelli, 1996: 60).

Avcı, vd. söylencelerden hareketle Pir Sultan Abdal'ın eğitim hayatı ile ilgili olarak şunları söylemektedirler:

“Pir Sultan Abdal, Hacı Bektaş dergâhında yedi yıl kalmış, dergâha hizmet ederek ya da Alevi-Bektaşî deyimiyle çile doldurarak, belli bir olgunlaşma dönemi yaşamıştır. Buna söze hâkim olma, nefsinden arınma ve bunun sonunda icazet alma da denilebilir. Kırsal alan toplumunda aynı zamanda Alevi-Bektaşî toplumunda âşıklığın-zakirliğin kutlu bir meslek olarak kabul gördüğü bilinmektedir. Bu nedenle böyle bir icazet için çoğu zaman ustaların ve pirlerin katıldığı “mesleğe giriş töreni” yapıldığı biliniyor. Pir Sultan için bu dönem bir olasılıkla âşıklığa başladığı dönem olmalı. Çünkü Alevi-Bektaşî âşıklarında bir dergâhta bir ustanın yanında çile doldurarak, çiraklık ederek belli bir olgunluğa erişme geleneği vardır. Bu bir çeşit ustalığa erişme dönemi olarak da algılanabilir. Benzeri örneklere başka âşıklar

özgünlüğünde de rastlanmaktadır. Değişlerinden Pir Sultan Abdal'ın belli bir tekke eğitiminden geçtiği ve okuryazarlık öğrendiği açık bir şekilde anlaşılmaktadır.” (2019: 158-159).

1.1.8. Sanat Anlayışı

Alevi-Bektaşî edebiyatının önde gelen isimlerinden birisi olan Pir Sultan Abdal yalnızca Alevi-Bektaşî edebiyatının değil aynı zamanda Türk edebiyatının da önde gelen şairlerinden birisidir. Kaleme almış olduğu şiirlerle Türk edebiyatına katkı sağlamış ve Türkçenin dünya genelinde bir sanat dili olması için çaba sarf etmiştir. Gölpınarlı, onun ne denli önemli bir şair olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Alevi-Bektaşî edebiyatının kaynağı Yunus Emre'dir. Bu edebiyatın kurucusu Kaygusuz Abdal'ken, bu edebiyatı tam anlamıyla sınırlayan ve bu sınır içinde en özgün öğretici eserler sunan Hatayi'dir. Fakat bu edebiyatın en yüksek şairi, hiç tereddütsüz söyleyebiliriz ki Pir Sultan'dır. Hatta o, yalnızca Alevi-Bektaşî edebiyatının değil, Türk halk edebiyatının en büyük şairlerinden biridir.” (2013: 13).

Her şair ve de yazar gibi Pir Sultan Abdal'ın da bir sanat anlayışı vardır. Pir Sultan Abdal'ın sanat anlayışına ilişkin birçok çalışma yapılmış ve yapılan çalışmalarda hep benzer sonuçlara varılmıştır. Eserlerinde içerik bakımından birden çok konuya yer veren ve akıcı bir şekilde bunları aktaran Pir Sultan Abdal, bu şekilde Türk dilinin de savunucularından birisi olmuştur. Özdemir, onun şiirlerindeki renkliliğini şöyle aktarmıştır:

“Pir Sultan Abdal'ın tasavvufî halk edebiyatı içinde yeri olduğu kadar âşık edebiyatı içinde de önemli bir yeri vardır. Halk şiirinin geleneksel tema türlerinin hemen hepsinin örneklerini Pir Sultan Abdal geleneği içinde yer almış ozanların şiirlerinde bulabiliriz. Güzellemeler, koçaklamalar, ağıtlamalar, taşlamalar gibi tematik türlerin hepsinin örnekleri Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde yer almaktadır.” (2008: 76).

Uyguner'e göre Pir Sultan Abdal'ın deyişlerini içerik bakımından “dinsel deyişler” ve “dinsel olmayan deyişler” olmak üzere ikiye ayırmak gerekmektedir. (2002: 24). Dinsel deyişlerde büyük çoğunlukla Allah sevgisi, Hz. Peygamber

sevgisi, Hazreti Ali, Ehl-i Beyt, On İki İmam, Üçler, Yediler, Kırklar, Hacı Bektaş Veli, Balım Sultan ve tasavvuf konu edinilmiştir. Bununla birlikte dinsel şiirlerinde yergiye de değinmiştir. Yergi deyişlerinde Yezit, Muaviye, Mervan ve Alevilere kötülük edenler yer almaktadır. Dinsel olmayan deyişlerinde ise başlıca konular insan, doğa ve toplumdur (Uyguner, 2002: 25-26).

Ahmet Yesevi ve Hacı Bektaş Veli’de görülen tasavvufi mantalite olan dört kapıyı (şariat, tarikat, marifet, hakikat) ve bunların her birinin içinde yer alan onar kısımdan oluşan kırk makamı; Alevi-Bektaşî şairler, şiirlerinde sık sık işlemişlerdir. Alevi-Bektaşî tarikatlarının adap ve erkânını oluşturan dört kapı ve kırk makam, tarikat mensubunun geçeceği somut ve soyut basamaklardır. Dört kapı aynı zamanda evrenin yaratılışındaki dört unsur olan toprak, ateş, hava ve suyu da simgelemektedir. Hacı Bektaş Veli’yi pir olarak kabul eden Pir Sultan Abdal, şiirlerinde tasavvufi basamaklardan ve tasavvuf yolundan sıkça söz etmiştir (Tekin, 2015: 121-122).

Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde en çok işlenen konulardan birisi de Ehl-i Beyt’tir. Kur’an-ı Kerim’de “*Ey Peygamber’in şerefli hâne halkı! Allah bu emirleriyle sizden her türlü kiri gidermek ve sizi tertemiz kılmak istiyor.*” (Ahzâb: 33) şeklinde geçen Ehl-i Beyt; TDK güncel sözlüğe göre, Hazreti Muhammet’in kızı, damadı ve torunlarından oluşan ailesidir. Eserlerinde sıklıkla Ehl-i Beyt’e olan sevgisinden bahseder.

Pir Sultan Abdal eserlerinde On İki İmam’ı da konu almaktadır. Şiirlerinde On İki İmam’a karşı derin saygı ve sevgi duymaktadır. Alevi-Bektaşî geleneğinde en önemli noktalardan biri olan On İki İmam sırasıyla şunlardır:

1. İmam Ali
2. İmam Hasan
3. İmam Hüseyin
4. İmam Zeynelâbidin
5. İmam Muhammed Bâkır
6. İmam Caferi Sadık
7. İmam Musa Kâzım
8. İmam Ali Rizâ
9. İmam Muhammed Tâki

10. İmam Ali Nâki
11. İmam Hasan Askeri
12. İmam Muhammed Mehdi

Türk halk kültüründe mühim bir yere sahip olan ve formülistik özellikler barındıran Üçler, Beşler, Yediler ve de Kırklar'ı Pir Sultan Abdal kendi deyişlerinde konu edinmiştir. Aynı şekilde halk bilimi ve halk edebiyatı alanında önemli yergileri de Pir Sultan Abdal şiirlerinde görmek mümkündür. Zira o Ehl-i Beyt'e zulüm eden Muaviye, Yezit ve Mervan ile Alevi insanlara kötülük edenleri şiirlerinde konu edinmiştir.

Pir Sultan Abdal şiirlerinde yalnızca dinî konular yer almamaktadır. Aynı zamanda onun şiirlerindeki başlıca konulardan birisi de toplumdur. Ergun'a göre, Pir Sultan Abdal'ın tâlimî eserleri mühim bir yekûn teşkil etmez. O, bu nevi eserlerinde ahlâkî faziletleri; tarikat adabını, bâtinîlik telâkkilerini konu almıştır. Bazı darbı meselleri de mısraları arasına sıkıştıran Pir Sultan Abdal, ekseri yazılarında talimi bir mahiyet gözetmekten ziyade samimi olmaya çalışmış ve kendi elemleri ile duygularını terennüm etmek istemiştir. Bununla birlikte edebiyat ve din tarihinde kıymetli bir şahıs olan Pir Sultan Abdal, yalnızca şiirlerinde manevi aşkı konu almamış aynı zamanda maddi aşka ve dünya sıkıntılarına da değinmiştir (2020: 34). Toplumun çektiği maddi ve manevi sıkıntıları şiirlerinde işleyen Pir Sultan Abdal'ın bu yönüyle ilgili Büyüktanır, şunları söylemiştir:

"...İşte bu birikim içinde kişiyi omzunda taşıyan, toplumu onurlandıran, erdemli başkaldırılarıyla ilgili bir çift sözümüz, kopuz çalan elimiz, aykırılığa, haksızlığa kalkan yumruğumuz var. Bu yumruk Pir Sultan Abdal yumruğu... Hem dizeleriyle ses vermiş hem de dilimizi yüceltmiştir. Dizeleriyle saraya, saltanata ve onların uşaklarına başkaldırmış halkın hakkını aramıştır. Halkın sesi, nefesi olmuştur." (1992: 15).

Pir Sultan Abdal yalnızca toplumun çektiği sıkıntıları dile getirmemiş, aynı zamanda bu sıkıntıların çözümüyle de ilgilenmiştir. Zira Yağcı, onun toplumsal konuları kaleme almasıyla ve bunlara çözüm üretmesiyle ilgili olarak şunları aktarmıştır:

"Bir rüzgârdır Pir Sultan Abdal. 16. yüzyıldan beri esip gelen bir rüzgâr. Dünyayı anlayıp yorumlamakla yetinmeyen bununla birlikte değiştirmeye de

çalışan bir rüzgârdır. Felsefeciler gibi halkın sözcüsü ve tanığı olmakla yetinmeyerek; edebi düşüncesini yaşamına aktarmaya çalışan bir rüzgârdır.” (1992: 20).

Aynı durumla ilgili olarak benzer bir şekilde Demir de şunları söylemiştir:

“Güçlü ozan deyimi Pir Sultan Abdal ile daha bir anlam kazanır. Bu özelliğiyle Pir Sultan Abdal, salt bir Alevi-Bektaşî ozanı değil aynı zamanda Anadolu’da bir ozandır. Haktan ve haklıdan yana kim varsa ondan yana olmuş ve haksızla amansız bir kavgaya tutuşmuştur. Alevi-Bektaşî öğretisinin gizine ulaşmış, erenlik payesini hak etmiştir. Aleviliğin evrensel ilkeleri yakalamasında öncülerden olmuştur.” (1995: 58).

Topluma ve toplumsal değerlere yer veren Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde tabiat ve insanoğlu da önemli yer tutmaktadır. Eserlerindeki betimlemeleri akıcı bir dille aktaran şair, köy hayatındaki güzellikleri de unutmamıştır. Özdemir’e göre şiirlerinde anlattığı varlığı ya da olayı görmeyen insan, anlatılan olayı ya da varlığı gözünün önünde canlandırabilmekte, bir tür kelimelerle resim çizebilmekteydi. Din dışı konuları işlerken Türk toplumundaki halk ozanlarının kalıplaşmış sözlerini kullandığı gibi, birçok zaman bunlardan bütünüyle uzaklaşıp köy yaşamını tertemiz, saf bir gözlem kuvvetiyle yansıtan şiirler de söylemiştir. Bunlar insan, doğa, hayvan sevgisiyle örülmüş ve bütünleşmiş şiirlerdir. O sanki bir köy ve halk aşığıdır (2008: 66). Buradan hareketle eserlerinde kullanmış olduğu betimlemeler ile halk ozanlarının kullanmış olduğu kalıplaşmış sözler onun şiirlerindeki anlama ve anlatma yönüne hizmet eden unsurlardan bazıları olduğunu söylemek mümkündür. Her şair gibi Pir Sultan Abdal da kendisinden önce gelen şairlerden etkilenmiş ve kendisinden sonra gelecek olan şairlere de rol model olmuştur. Yağcı’ya göre Pir Sultan Abdal’ın ünü Anadolu’ya, Rumeli’ye, Azerbaycan’a yayılmıştır. Şiirleri de aynı biçimde yaygınlaşmış, ağızdan ağza, tekkelerde, Alevi törenlerinde, yüzyıllarca söylenmiştir. Kul Nesimi’den Karacaoğlan’a, Köroğlu’ndan Âşık Kerem’e, Dadaloğlu’ndan Kâtibi’ye, Âşık Veli’den Kul Himmet’e kadar kendisinden sonra gelen birçok ozanı etkilemiştir. Birçok şair ondan hayranlıkla söz etmiş, onun şiirlerinin benzerlerini söylemişlerdir. Pir Sultan Abdal’ı konu alan araştırmacıların hemen hemen hepsi bu hususta görüş birliği içindedirler. Pir Sultan Abdal’ın

etkilendiği ozanların en başında ise Yunus Emre gelmektedir. Bununla birlikte Hatayi ile Kaygusuz Abdal da Pir Sultan'ın etkilendiği iki büyük şairdir (2011: 62). Buradan hareketle Pir Sultan Abdal'ın kendisinden sonra gelen şairleri etkilemesinin nedenlerinden birinin ününün birden çok bölgeye yayılmasından ve şiirlerinin halk tarafından sıklıkla okunmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Pir Sultan Abdal'ın eserlerindeki dil olgusuna değinmek gerekirse o, yaşamış olduğu çağda Türkçenin en saf halini kullanmıştır. Eserlerinde geçen Farsça ve Arapça kökenli sözcüklerin birçoğu ya halk tarafından Türkçeleştirilmiş ya da halk tarafından benimsenmiştir. Akıcı bir dille eserlerini ortaya koyan Pir Sultan Abdal'ın Türkçeye yaklaşımı ile ilgili olarak araştırmacılar şunları dile getirmişlerdir:

“Pir Sultan Abdal yüzyılların üstesinden aşır gelen, Anadolu'nun kırsal kesimlerinde yaşayan insanlarımızın hafızalarında yerleşen, halkın diliyle konuşan, halkın inançlarını dile getiren bir ozandır. O da Yunus Emre gibi halkın günümüze getirdiği, büyük yerleşme yerlerinde, eğitim-öğretim kurumlarında yer bulamayan, kıymeti ancak Türk dilinin ulusal dil olduğu sorunun ortaya atılışıyla anlaşılan bir Türkçe öncüsüdür.” (Eyüboğlu, 1991: 25).

“Anadolu halkının bağrında açmış bir kızıl güldür Pir Sultan Abdal. Kişiliği, özü, sözü halkla öyle içten içe kaynaşmış ki nerede kendisinin nerede halkın dile geldiğini kestiremezsiniz. Halk öldürülen sevgilisini kendi soluğuyla diriltmiş, diline diller, sazına sazlar katıp yaşatmış, ölüsüne dirisinden daha güçlü, daha dokunaklı bir varlık kazandırmış, sönmüş bir canı bin bir canla yeniden tutuşturmuş.” (Eyüboğlu, 1982: 57).

Kimi şairlerin şiirleri belirli bir dairenin etrafında dönerken kimi şairler ise kendini bu daire ile sınırlandırmaz az ya da çok başka yana yönelenleri de vardır ama bunlar bile pamuk ipliğiyle de olsa bir yerden bu dairenin etrafına bağlanırlar. Hiç değilse bu daire çevresine aykırı gitmezler. Söz gelişi Yunus Emre'de bu eksen tasavvuttur, Karacaoğlan'da aşktır, Koroğlu'nda kavga, Dadaloğlu'nda göçtür. Pir Sultan Abdal'da ise bu eksen inançtır; Aleviliğin çevresinde bulunan fikirler, duyular ve davranışlar, felsefeler ile töreler, yollar ve yaşantılardır. Kuşkusuz, bütün mahsullerini bunlara indirgemek yanlış olur; tabiat, birey, toplum, aşk, sevgi,

saygı, arkadaşlık, ayrılık, özlem, zulüm, kavga, direnme, hastalık, yaşam, ölüm vb. temler de işlenir. Gerçi bu işleyiş bile inanca ters düşmez ama Pir Sultan'ı yine de tümüyle öğretici yani didaktik saymak güçtür. Tıpkı Yunus Emre gibi o da çoğunlukla lirik özellikleri kendinde barındıran bir şairdir. Buna karşın şiirlerinde ağır basan ögenin Alevilik olduğu gözden kaçmaz. (Bezirci, 2003: 87). Buradan hareketle Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde Aleviliğin de önemli bir konu olduğu ve şiirlerinin büyük bir çoğunluğunun lirik tarzda yazıldığını söylemek mümkündür.

Pir Sultan Abdal'ın sanat anlayışı ile ilgili yapılan birçok çalışma hemfikir olsa da bunun aksini iddia edenler de vardır. Albayrak'a göre konu bakımından Yunus Emre ile Pir Sultan Abdal'ın birçok şiiri benzerlik gösterse de Yunus Emre'deki kolay ve rahat söyleyiş birkaç şiiri dışında Pir Sultan Abdal'da yoktur. Dini konulu eserlerinde daha çok Erzurumlu Emrah'ı hatırlatan Pir Sultan Abdal'da da diğer saz şairleri gibi zorlama söyleyişlere, kafiye ve anlam kusurlarına sık sık rastlanmaktadır. Değil Yunus Emre, daha çok aşk, gurbet, doğa, ölüm gibi konuları şiirlerinde işleyen Karacaoğlan'la, şiirlerinde dini-tasavvufî konulara değinen Rusati'deki rahat söyleyiş dahi Pir Sultan Abdal'da görmek mümkün değildir. Onun yüzyıllardan beri sevilmesi, hakkında pek çok yazı yazılması şairlik gücünden değil, savunduğu davadan kaynaklanmaktadır (2001: 28-29).

1.2. PİR SULTAN ABDAL İLE İLGİLİ TESPİT EDİLEN BAZI ÇALIŞMALAR

1.2.1. Tezler

- **Kaya, N. (1994): Türk Halk Şiirinde Yergi ve Pir Sultan Abdal Örneği** (Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, ss.253).

Konusu: 1994 yılında Kaya tarafından hazırlanan bu çalışma Türk halk şiirinde yer alan yergi örneklerini ve Pir Sultan Abdal şiirlerindeki yergi durumunu ortaya çıkarmıştır.

- **Çakır, G. (1995): Pir Sultan Abdal'ın Şiirlerinde Sosyolojik Temler** (Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, ss.200).

Konusu: Cumhuriyet Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak ortaya konulan bu tez, Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan sosyolojik temleri gün yüzüne çıkarmıştır.

- **Erdoğan, A. (2006): Pir Sultan Abdal Mahlaşlı Güfteler Üzerinde Edebî ve Musiki Yönünden İncelemeler** (İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.209).

Konusu: Yüksek lisans tezi olarak 2006 yılında hazırlanan bu tez, konu olarak Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden oluşan güfteleri musiki yönünden incelemiştir.

- **Çakır, H. (2009): Pir Sultan Abdal Türkülerinde Tasavvufi Konuların Tespit ve Değerlendirilmesi** (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.150).

Konusu: Eser içerisinde Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan tasavvufi konular yer almaktadır.

- **Çetinkaya, A. (2010): Pir Sultan Abdal'ın Şiirlerinde Felsefi ve Tasavvufi Temalar** (Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, İslam Felsefesi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.104).

Konusu: 2010 yılında Çetinkaya tarafından hazırlanan bu yüksek lisans çalışmasında Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde sıklıkla geçen İslam felsefesinde yer alan felsefi temalar tespit edilmiştir.

- **Tavşanlı, M. (2011): Pir Sultan Abdal'da Dinî Düşünce Boyutu** (Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.338)

Konusu: Tavşanlı'nın kaleme aldığı bu eser Pir Sultan Abdal'ın dini düşünce boyutunu irdeler. Eser içerisinde Pir Sultan Abdal'ın itikadî düşünceleri, tasavvufi düşünceleri ve ibadetlere olan bakış açısı yer almaktadır.

- **Gülçiçek, D. (2012): Âşık Kollarında Gelenek, Etkileşim, Eğitim ve Pir Sultan Abdal Kolunun Oluşumu** (Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.187)

Konusu: Âşık kollarının nasıl ortaya çıktığına ve bunlardaki eğitim süreçlerine değinen Gülçiçek, tezinin bir bölümünde de Pir Sultan Abdal kolunun nasıl ortaya çıktığına değinmiştir.

- **Yavuz, O. (2020): Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de Varoluşçu Temalar** (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ss.116)

Konusu: Yüksek lisans tezi olarak 2020 yılında Yavuz tarafından hazırlanan bu çalışmada Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de görülen iman, bireysellik, umut, arayış ölüm gibi varoluşçu temalar tespit edilmiş ve bunlar birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

1.2.2. Makaleler

- **Alpaslan, G., G. (2013): 1940 Sonrası Toplumcu Türk Şiirinde Hacı Bektaş Veli ve Pir Sultan Abdal İmgesi** (Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 62 (Ocak),45-82)

Konusu: 1940 yılından sonra kaleme alınan toplumsal Türk şiirlerindeki Hacı Bektaş Veli ve Pir Sultan Abdal imgelerini tespit etmek için hazırlanan çalışmadır.

- **Sever, M. (2013): Hakikatin Kubbesine Girince...(Pir Sultan Abdal'ın İdeal İnsanı İnşâ Etme Yönündeki Nasihatleri)** (Zeitschrift für die Welt der Türken, 5 (1), 175-183)

Konusu: Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan ideal insan tipini ortaya koymak amacıyla hazırlanan bir makaledir.

- **Sivri, M. & Kuşca, S. (2014): Şah İsmail Hatai ve Pir Sultan Abdal Değiş ve Nefeslerinden Alevi-Bektaşî Kozmogonisi ve Kırklar Meclisi'ne** (Folklor/Edebiyat Dergisi, 20(78), 179-202)

Konusu: Alevi- Bektaşî ve Kırklar Meclisinin oluşumunu şiirlerden hareketle ortaya koymaya çalışır.

- **Akbalık, E. (2015): Şah İsmail Hatayi, Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet'in Şiirlerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri** (Türk Kültürü ve Hacı Bektaş

Veli Araştırma Dergisi, 75 (Ekim) 49-75)

Konusu: Bahsi geçen şairlerin şiirlerinde yer alan İslam öncesi inanç motiflerinin tespit edilmesi amacıyla kaleme alınan bir eserdir.

- **Kaya, H. & Çetin, N. (2016): Pir Sultan Abdal'ın Bir Mecmuada Yer Alan Şiirleri I** (HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (8), 131-156)

Konusu: Pir Sultan Abdal'a ait olduğu düşünülen ve gün yüzüne çıkmayan şiirlerin yer aldığı makaledir.

- **Pınar Kuzu, F. (2018): Pir Sultan Abdal'ın Şiirlerinde Turna Motifi** (Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 88 (Aralık), 111-122)

Konusu: Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan turna motifinin yoğunluğu ve hangi koşullarda kullanıldığına ilişkin bilgilerin bulunduğu bir eserdir.

- **Erseven, C. (2019): Pir Sultan Abdal, Dönemi ve O'nu Yaratan Koşullar** (Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, 19, 352-372)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın sanat anlayışının yaşadığı dönemle olan ilişkisinin bağdaştırılmasıdır.

- **Bahadır, S. (2022): İbrahim Aslanoğlu'na Göre "Pir Sultan Abdallar" ve 16. Yüzyılda Alevî-Bektaşî Algısı** (Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi, 5 (2), 338-351)

Konusu: Anadolu sahasında birden fazla Pir Sultan olduğunu ve bunların kimler olduğunu anlatır ve bu durum üzerine tartışır.

- **Cengiz, D. (2022): Pir Sultan İzleği** (Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 15 (37), 129-138)

Konusu: Tunceli ve Azerbaycan'da bulunan Pir Sultan Abdal ziyaretgâhlarından hareketle izlek oluşturulması ve mevcut izleklerle karşılaştırılmasını hedef alan bir çalışmadır.

- **Küçük, M. (2022): Pir Sultan Abdal Balkanlarda: Otman Baba Süreğinde Pir Sultan Abdal Nefeslerinin Anlamı Üzerine** (Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 101 (Mart), 117-150)

Konusu: Belirli bir zaman diliminde kaleme alınmış olan Pir Sultan Abdal şiirlerinin edebi açıdan çözümlenmesi ve buradan hareketle bir anlam çıkarılması amacıyla hazırlanan bir eserdir.

1.2.3. Kitaplar

- **Eyüboğlu, S. (1982): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Cem Yayınevi, ss.208)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın hayatı, sanat anlayışı, Türkçe savunuculuğu ve nefesleri eserin başlıca konusudur.

- **Ural, O. (1982): Pir Sultan Abdal** (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ss.142)

Konusu: Ural tarafından 1982 yılında hazırlanan ve Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan bu eser, Pir Sultan Abdal'ın hayatını hikâye biçiminde anlatır. Olay örgüsünün içerisinde de Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden dörtlükler yer alır.

- **Uyguner, M. (1989): Pir Sultan Abdal** (Ankara: Bilgi Yayınevi, ss.163)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve sanatını konu alan bu eser, şairin şiirlerinden de seçmeler sunar.

- **Büyüktanır, Z. (1994): Pir Sultan Abdal Destanı** (İstanbul: Can Yayınları, ss.288)

Konusu: Büyüktanır tarafından kaleme alınan bu eser, Pir Sultan Abdal'ın hayatını destan biçiminde gözler önüne serer.

- **Öztelli, C. (1996): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Özgür Yayıncılık, ss.475)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve sanatını konu alan bu eser, şairin şiirlerinden de seçmeler sunar. Eserin sonlarında sözleri Pir Sultan Abdal'a ait olan 25 adet bestelenmiş nefesin notaları yer almaktadır. Bununla birlikte eser içerisinde geniş çaplı bir sözlük bulunmaktadır. Özellikle Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan ve Eski Türkçe'nin dönem özelliklerini gösteren birçok sözcük bu bölümde yer almaktadır.

- **Ayyıldız, B. (1999): Pir Sultan Abdal** (Ankara: Ayyıldız Yayınları, ss.96)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve sanatını konu alan bu eser, şairin şiirlerinden de seçmeler sunar.

- **Bulut, S. (2007): Pir Sultan Abdal Esnaf-Sanatkârın Fütüvva Hırkası** (İstanbul: Sorun Yayınları, ss.160)

Konusu: Pir Sultan Abdal şiirlerini Alevi-Bektaşiliğin birçok yönüyle inceleyen bu eser, Nesimi'den, Hızır ve İlyas Peygamberlerden, İbn Batuta'dan da bahseder.

- **Pehlivan, B. (2012): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Demos Yayınları, ss.208)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın hayatını hikâye biçiminde anlatır. Olayların arasında da Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden dörtlükler yer alır. Bununla birlikte eser içerisinde birbirinden renkli resim çizimleri de yer almaktadır.

- **Gölpınarlı, A. (2013): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Kapı Yayınları, ss.165).

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve sanatını konu alan eser, şairin şiirlerinden de seçmeler sunar.

- **Yorgancı, O. (2013): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Anonim Yayıncılık, ss.144)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamı ve sanatını konu alan bu eser, şairin şiirlerinden de seçmeler sunar.

- **Şimşek, G. (2015): Pir Sultan Abdal Yolculuğu** (İstanbul: Parola Yayınları, ss.507)

Konusu: Roman şeklinde hazırlanan bu eser Pir Sultan Abdal'ın hayatını konu alır.

- **Tekin, N. (2015): İnanç ve İsyan Ozanı Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Yılmaz Basım, ss.238)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın ibadet ve Tanrı anlayışı, peygamber ve Alevilik algısı ile şiirlerindeki İslami tema eserin başlıca konularıdır.

- **Uğur, N. (2015): Pir Sultan Abdal'ın Şiirlerinde Coğrafi Mekân** (İstanbul: Doruk Yayınları, ss.264)

Konusu: Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan coğrafi mekânların neler olduğunu ve bunların şiirlerdeki yoğunluğunu kaleme almıştır.

- **Aslanoğlu, İ. (2016): Pir Sultan Abdallar** (İstanbul: Can Yayınları, ss.524)

Konusu: Anadolu sahasında birden fazla Pir Sultan olduğunu ve bunların kimler olduğunu anlatır.

- **Yıldırım, A. (2016): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Siyah-Beyaz Yayınları, ss.205)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden hareketle onun kişiliğini, sanat anlayışını ortaya koyan bu çalışma, Pir Sultan Abdal ile ilgili efsanelere de yer vermektedir.

- **Gölpınarlı, A. & Boratav, P., N. (2017): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Kapı Yayınları, ss.451)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın hayatını ve sanat anlayışını anlatır, eserlerinden örnekler verir.

- **Sezen, C. (2017): Pir Sultan Abdal ve Açıklamalı Bibliyografyası** (İstanbul: Kalender Yayınevi, ss.429)

Konusu: Eser içerisinde Pir Sultan Abdal'ın hayatı, eğitimi ve sanat anlayışı yer almaktadır. Bununla birlikte yazar, Pir Sultan Abdal ile ilgili yapılan çalışmaları tespit etmiş ve açıklamalı bir şekilde bibliyografya olarak göstermiştir.

- **Avcı, A., Orman, A. & Olur, H. (2019): Pir Sultan Abdal Gerçeği** (Ankara: Barış Kitap, ss.352)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın yaşamından kesitler sunmakla birlikte Alevi-Bektaşî tarihinde yer alan Pir Sultan Abdal ile ilgi olan saptırmaları konu edinir.

- **Ergün, S., N. (2020): Pir Sultan Abdal** (Ankara: Çolpan Yayıncılık, ss.176)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın hayatını, şöhretini, eserlerini ve edebi şahsiyetini konu alan bu eserde ayrıca birkaç nefesin bestelenmiş notası da vardır.

- **Tekin, N. (2021): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Halk Kitapevi, ss.168)

Konusu: Pir Sultan Abdal'ın hayatından kesitler sunmakla birlikte onun birçok şiirini edebi açıdan çözümlenmeye çalışmıştır.

- **Yiğit, H. (2021): Pir Sultan Abdal** (İstanbul: Mavi Çatı Yayınları, ss.63)

Konusu: Çocuklar için hazırlanan bu eser hikâye türündedir. Eser Pir Sultan Abdal'ın hayatını konu alır. Sayfa sayısı bakımından çok kısa olmakla birlikte eser içerisinde çocukların hayal gücünü ve estetik zevkini geliştirecek birbirinden renkli resimler de yer almaktadır.

- **Akgül, L. (2022): Pir Sultan Abdal Sözlüğü** (Ankara: La Kitap Yayınları, ss.480)

Konusu: Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan sözcüklerin anlamlarını aktarır.

1.3. PİR SULTAN ABDAL VE TÜRKÇE

Türk edebiyatında yer alan şair ve yazarlar ürettikleri eserlerle Türkçeye katkıda bulunmuş, Türkçenin dünya genelinde bir sanat dili olması yolunda çaba gösterip katkı sağlayan şairlerden birisi de Türk edebiyatında manzum eserleriyle ön plana çıkan Pir Sultan Abdal'dır. Pir Sultan Abdal bulunduğu dönemde Türk dilini önemsemiş ve eserlerinde Türkçe kelime kullanımına büyük özen göstermiştir. Zira bulunduğu dönemdeki birçok şair Farsça ve Arapça kökenli sözcükleri kullanmayı benimserken Pir Sultan Abdal bu düşünceye katılmamış ve Türkçenin en saf

örneklerini eserlerinde kullanmıştır. Bununla birlikte eserlerinde geçen Farsça ve Arapça kökenli sözcüklerin birçoğu ya halk tarafından Türkçeleştirilmiş ya da halk tarafından benimsenmiştir. Akıcı bir dille eserlerini ortaya koyan Pir Sultan Abdal'ın Türkçeye yaklaşımı ile ilgili olarak Eyüboğlu şunları dile getirmiştir:

“Pir Sultan Abdal yüzyılların üstesinden aşır gelen, Anadolu'nun kırsal kesimlerinde yaşayan insanlarımızın hafızalarında yerleşen, halkın diliyle konuşan, halkın inançlarını dile getiren bir ozandır. O da Yunus Emre gibi halkın günümüze getirdiği, büyük yerleşme yerlerinde, eğitim-öğretim kurumlarında yer bulamayan, kıymeti ancak Türk dilinin ulusal dil olduğu sorunun ortaya atılışıyla anlaşılabilir bir Türkçe öncüsüdür.” (1991: 25).

Pir Sultan Abdal eserleriyle yaşadığı dönemin dışına çıkmıştır. Yaşadığı dönemde ve günümüzde halkın sevgisini kazanmıştır. Eserlerinde yalnızca Alevi-Bektaşî toplumuna değil Anadolu coğrafyasındaki her millete ve her mezhebe hitap etmiştir. Eyüboğlu'nun yukarıda belirtmiş olduğu hususların ve Pir Sultan Abdal'ın bu denli hitap gücünün yüksek olmasının kaynağı olarak onun Türkçeyi eserlerinde saf ve akıcı bir şekilde kullanması gösterilebilir.

Şairler şiirlerini yapı olarak belirli bir ölçü doğrultusunda kaleme almaktadırlar. Zira edebiyatımıza baktığımızda şairler genellikle şiirlerini hece, aruz ve serbest ölçü ile yazmaktadırlar. Şairin bulunduğu döneme, estetik zevkine ve milli duygularına göre bu ölçülerden birisi şiiri kaleme almak için tercih konusudur. Pir Sultan Abdal'ın yaşadığı dönemde Halk edebiyatı geleneklerinden hiç ayrılmamış, kafiye, ölçü ve dördüklerin kuruluşunda millî edebiyata bağlı kalmıştır. Eserlerinde kullanmış olduğu hece ölçüsü genel olarak sekizli ve on birlidir (Öztelli, 1996: 61). Bu bağlamdan hareketle Pir Sultan Abdal'ın millî edebiyatı ne kadar çok önemseydiği söylenilebilir.

Pir Sultan Abdal eserlerinde sadelik, birlik, saygı, sevgi, adalet, sabır gibi pek çok değere de değinmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bakıldığında zaman bu değerlerin birçoğunun bu programda “Kök Değerler” başlığı altında yer aldığı da görülmektedir. Buradan hareketle Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan birçok değer Türkçe ders kitaplarında yer alan kök değerler ile benzeştiği de söylenilebilir.

Türk edebiyatının mihenk taşlarından birisi olan Pir Sultan Abdal genel olarak dini-tasavvufi şiirler kaleme almıştır. Bununla birlikte eserlerinde dayanışma, helal, haram, kardeşlik, adalet, merhamet, bağışlama, sevgi, hayvanlar, bitkiler gibi pek çok konuya da şiirlerinde değinmiştir. Bahsi geçen bu konular incelendiğinde 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "erdemler, birey ve toplum, hak ve özgürlükler, doğa ve evren, duygular" başlığı altında yer alan temaların konuları ile aynıdır.

Yukarıda bahsi geçen durumlardan hareketle Pir Sultan Abdal'ın Türkçeye büyük bir önem verdiği, milli edebiyatı benimsediği, eserlerinde geçen değerler ile öğretim programında yer alan kök değerlerin birbirine benzediği ve şiirlerinde işlemiş olduğu konular ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bazı temaların altında yer alan konularla özleştigi söylenilebilir.

1.4. SÖZ VARLIĞI

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli niteliklerden birisi dil yeteneğiyle dünyaya gelmiş olmasıdır. Bireylerin kendi içlerinde sözlü ve yazılı olarak iletişim kurabilmeleri ve bunları paylaşmaları için dile ihtiyaç vardır. Dil yetisi insanın sahip olduğu önemli bir özelliktir ve bu yeti doğumdan itibaren başlayarak insanın bütün ömrü boyunca devam eder (Öztürk, 2005: 15). Birey, başka bireylere varmak ve bu varış esnasında onlarla iletişim sağlamak amacıyla dili kullanır (Zeyrek, 2020: 166). İnsan hayatında önemli bir yeri olan dille insan hem kendisiyle hem de kendi dışında iletişim kurabilecek varlıklarla ilişkiler kurar. Bu ilişkilerle de insanların ortak bir bilgi alanı oluşur ve bu alan dil sayesinde gelecek kuşaklara aktarılır (Yazoğlu, 2005: 124). Tüm bunlardan hareketle dilin iletişimin bir parçası olduğu ve iletişim sürecinde önemli bir rol üstlendiği çok açıktır.

Dil, insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan katkısız bir araç, kendisine has kaideleri olan ve ancak bu kaideler çerçevesinde ilerleyen diri bir varlık, bilinmeyen zamanlarda orta çıkmaya başlamış gizli bir antlaşmalar sistemi ve seslerden örülmüş toplumsal bir müessesedir (Ergin, 2013: 3). Dil, hem bireysel hem de toplumsal yönü bulunan bir sistemdir. Ayrıca aynı süreç içerisinde bireyler ve kuşaklar arası iletişimi sağlarken diğer taraftan da insanlığın ortak rezervini farklı zaman periyotlarına taşıyabilir. Bunlar da dilin eş zamanlı (senkronik) ve ayrı zamanlı (diakronik)

özellikleridir. Dil aracılığıyla geçmişin birikimi günümüze taşınmakta, günümüzün birikimi de dil aracılığıyla geleceğe aktarılmaktadır. (Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu, 2015: 4). Şahin ve Kayhan'a göre ise dil, bireyler arasındaki iletişimi sağlayan, zaman içerisinde iç (dil yapısı) ve dış (dil kullanıcıları) faktörlerle kendisini yenileyen, kendisine has bazı hususi kurallar içeren, bir kitle tarafından kullanılan hareketli bir varlıktır. Bu hareketliliğin oluşmasını sağlayan parçalardan biri de sözcüklerdir (2023: 70).

Aksan'a göre Türkiye Türkçesinin yazı dilinde ortalama 65.000 sözcük bulunmaktadır. Anadolu'daki ağızlarda ise bu sayı 90.000 ila 100.000 arasındadır (2006: 39). Türk Dil Kurumu'nun hazırlamış olduğu Türkçe Sözlükte ek, söz, deyim, terim ve anlamdan meydana gelen 122.423 söz varlığı; madde başı ve madde içi toplam 92.292 söz; 14.885 yeni söz, 17.961 yeni anlam ve 1.454.903 sözden oluşan sözlük metni bulunmaktadır. Buradan hareketle Türkiye Türkçesinin söz varlığı yönünden ileri düzeyde bir dil olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte yeni sözler ve yeni anlamlardan yola çıkarak Türkiye Türkçesinin gelişmekte olan bir dil olduğu sonucuna da varılabilir. Zira günlük yaşamda, eğitimde ve resmi kurumlarda aktif olarak kullanılan bir dilin süreç içerisinde yeni sözcükler üretmemesi, güncellememesi ve kendini ileriye taşımaması mümkün değildir. Tüm bunlardan yola çıkarak da bir dilin temel söz varlığını ortaya koyan ve onun yeni kelimeler üretmesine olanak sağlayan unsurların neler olduğunun tespit edilmesi ve de yardımcı olunması gerekir.

Genel olarak diller, başka dillerdeki kelimelere ve ortaya çıkan yeni kavramlara yerli ve milli karşılıklar bularak söz varlığını geliştirirler. Dil devriminin ortaya çıkmasından sonra söz varlığını geliştirme usulleri daha bilimsel temeller üstüne oturtulmuştur. Şahin'e göre Türkçede söz varlığı geliştirme metotları dört tanedir. Bunlar; türetme, derleme, tarama ve de birleştirmedir (2006: 124).

Dilin fizyolojik özelliklerine bağlı olarak kök veya gövdelere getirilen eklerle yeni sözcükler üretme yoluna türetme denilmektedir. Dil devriminden hemen sonra bu yolla Türkçeye birçok sayıda sözcük ilave edilmiştir. Burada önemli olan asıl unsur ise eski kelimedir. Derleme, Türkiye coğrafyasındaki iller, ilçeler, köyler hatta mahalleler de dâhil olmak üzere Anadolu ağızlarında var olan sözcüklerin yeni kavramları karşılama amacıyla toplanması yoludur. Bu yolla birlikte kayıt altına

alınmayan kelimeler de kayıt altına alınmış olacaktır. Dört metottan birisi olan tarama, Türk dilinin en eski yazılı kaynaklarından ve yakın dönemdeki yazılı kaynaklarda geçen Türkçe kelimelerin belirlenip o günkü durumlara göre gerekli kavrama karşılık olarak kullanılması imkânı yaratan bir uygulamadır. Birleştirmede ise, tek bir sözcük ile karşılanamayan kavramların birden çok sözcükle karşılanması durumdur. Birleştirme, söz varlığının geliştirilmesinde sıkça başvurulan metotlardan birisidir (Şahin, 2006: 125-126).

Türkçe eğitimi alanında çalışan akademisyenler söz varlığı ile ilgili olarak birçok çalışma yapmışlardır. Özellikle söz varlığı, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde çalışan birçok akademisyenin, aynı şekilde bu bölümlerde eğitim gören doktora ve yüksek lisans öğrencilerinin başlıca çalışma alanlarından birisi haline gelmiştir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda söz varlığına ilişkin olarak farklı tanımlar ortaya atılmıştır. Söz varlığı ile ilgili araştırmalara bakıldığında söz varlığı teriminin “kelime dağarcığı, kelime varlığı, kelime serveti, kelime hazinesi, sözcük dağarcığı, sözcük varlığı, sözcük serveti, sözcük hazinesi” gibi terimlerle karşılandığı da görülmektedir. Söz varlığıyla ilgili temel kavramlar ve durumlar, konuyla ilgili araştırmalarda çeşitli terimlerle anılmıştır. Bu nedenle kavramların sınırlandırılmasında aynı zamanda terminolojisinde henüz bir birlik yakalanamamıştır (Demir, 2016: 144). Ergüzel’e göre söz varlığı bir dilin hazinesidir ve asırlar içerisinde dilin kendini işleye işleye kazanmış olduğu bu hazine; çeşitli nitelikler barındıran sözlüklerle, örneklendirilmiş kaynaklarla aktarılmadığı sürece yaşayan kuşak ile gelecek kuşaklar kendi dillerinin güzelliklerini tanıyamazlar. Sadece kendi dönemlerinde var olan sınırlı anlatım olanaklarıyla yetinmek zorunda kalırlar (2007: 118).

Bir dilin söz varlığı, insanın fikir ve hislerinin içerisinde çıkmış toplumsal etkileşimin unsuru olarak kendini muhafaza etmiş bir görünüme sahiptir (Karadüz, 2009: 644). Yani söz varlığı sadece bir dildeki birtakım seslerin bir araya gelmesiyle meydana gelen simgeler ve kodlar değildir. Aynı zamanda o dili konuşan milletin somut ve soyut kültürünü yansıtıcısı, olarak düşünülmelidir (Aksan, 2006: 7).

Bir dildeki söz varlığı; o dili günlük yaşamda kullanan milletin ahlaki değerlerini, eğitim düzeyini, duygularını, dünya görüşünü, inanışlarını ve yaşam tarzını gözler önüne sermektedir. Bir toplumun kullanmış olduğu kelimeler, o

toplumun kültürü ve hayata karşı bakış açısı hakkında önemli ipuçları içerir (Akın, Karakaş ve Tarhan, 2018: 83). İnsanoğlu fizyolojik, bilişsel, düşsel ve psikolojik olarak birbirinden farklı varlıklardır. Ayrıca itibar, statü, eğitim, kültür, ahlak gibi değerler de toplumdan topluma farklılık gösterdiği gibi kişiden kişiye de farklılık göstermektedir. Bu nedenle günlük hayatta her bireyin aynı sözcükleri kullanması mümkün değildir. Bir dile ait genel bir söz varlığı olduğu gibi her bireyin kendisine ait bir söz varlığı da vardır.

Bir dildeki söz varlığı birçok unsurdan oluşmaktadır. Söz varlığı; bireyin yaşam içerisindeki konumuna, sahip olduğu genel kültüre, yaş düzeyine, yaşam biçimine, katılmış olduğu sosyal aktivitelere ve almış olduğu eğitime göre fark edilmesi gereken kelimelerin tümüdür (Demir, 2016: 145). Aksan'a göre; organ adları, özel adlar, insana en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayı adları, somut ve soyut kültürün içine giren unsurlar ve bireyin günlük yaşam alanında gitmek, gelmek, almak, uyumak vb. durumlarda kullanmış olduğu çeşitli ögeler temel söz varlığının unsurlarıdır (2006, s.44). Şahin ve Kayhan'a göre ise söz varlığı, tıp, tarih, coğrafya, kimya, pedagoji, fizik, spor, teknoloji, edebiyat, botanik, felsefe, zooloji, folklor, filoloji, sosyoloji, ilahiyat ve bunun gibi birçok bilim dalının terimlerini içeren bir dilin temel öğeleridir (2023: 70).

Bir toplumun geçmiş yaşamından bugüne kadar deneyimlerini, inancını ve bilgeliğini gözler önüne seren atasözleri söz varlığının temel unsurlarıdır. Bağcı'ya göre atasözlerinin oluşmasına zemin hazırlayan en önemli iki faktör deneyim ve fikirlerdir (2010: 93). Nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış olan atasözleri anonim olup bir toplumun ortak malıdır. Öğüt verme özelliği barındıran atasözleri kullanım esnasında bir dilin anlatım zenginliğini ortaya koyar. Atasözleri günlük yaşamda somut manada kullanılabildikleri gibi soyut manada da kullanılabirler (Bulak, 2017: 55). Yapı bakımından bir ya da birkaç cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşan atasözleri, Türkçe eğitimi açısından da büyük öneme sahiptir. Türkçe eğitiminde yer alan kök değerlerin öğrencilere aktarımında atasözleri önemli rol üstlenmektedir (Kemiksiz, 2020: 512).

Söz varlığı unsurlarından birisi de deyimlerdir. Yazı ve konuşma dilinde sıkça kullanılan deyimler, anlatıma akıcılık ve renklilik katmaktadır. İki ya da daha fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluşurlar. Kültürel mirasın bir parçası olan

deyimler Türkçede çok fazladır. Deyimler, duygu ve düşünceleri az sözle anlatma çabasıdır (Aydın, 2018: 1). Deyimler; bir kavramı, bir düşünceyi ya da bir mevzuyu az sözle belirtmek ve daha tesirli kılmak için kullanılırlar (Bayrak ve Şahin, 2018: 218). Kültürel mirasın bir parçası olmakla birlikte Türkçenin zenginliğinin bir parçası olan deyimler anlatılmak istenen mesajın anlaşılır olmasına kolaylık sağlar. Buradan hareketle de deyimlerin eğitim ortamında öğrencilere önemli katkılar sağlayacağı ortadadır.

Kalıp sözler de söz varlığı unsurlarından birisidir. Bir milletin günlük yaşantısını gözler önüne seren kalıp sözler de deyimler gibi insanların birbirleriyle olan iletişimine kolaylık sağlar. İletişim sürecini hızlandırır. Genel olarak kalıp sözler duygu durumlarını içermektedirler.

Söz varlığı öğelerinden birisi de ikilemelerdir. Anlatıma ahenk katan ikilemelerle ilgili olarak birçok tanım yapılmıştır. Anlatım esnasında pekiştirme, açıklama gibi birçok hizmetle kelimelerin ses, şekil ve de fehvaları dikkate alınarak art arda dizilmeleriyle birlikte ikilemeler meydana gelmektedir (Kısa, 2021: 554). Anlatımı daha çekici ve etkili bir hale koymak amacıyla aralarında ses benzerliği bulunan sözcüklerin yan yana kullanılmasına ikileme denilmektedir (Hengirmen, 1998: 403). Hatipoğlu'na göre ikilemeler anlatım esnasında kıymetli bir görev üstlenmektedirler. Anlatım gücünü arttırmak, anlama işini kolaylaştırmak ve kavramı zenginleştirmek amacıyla birbirini andıran iki sözcüğün yan yana gelmesiyle oluşan ikilemeler, anlatıma ahenk ve akıcılık katmaktadır (1981: 9).

Türkçe dersi öğretim programının özel amaçlar kısmında söz varlığının kıymeti ‘‘Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, kelime hazinesini arttırarak dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması’’ biçiminde dile getirilmiştir (MEB, 2019: 8). Bu bağlamdan yola çıkarak öğrencilerin hayal dünyalarını geliştirmeleri, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeleri söz varlığının zenginliğine bağlıdır. İnsanoğlu, söz varlığının gelişmiş olması durumunda dört temel dil becerisini etkili bir şekilde kullanmış olacaktır. Kurudayıoğlu ve Sosyal'a göre, söz varlığı gelişmiş olan öğrenciler konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerilerini daha etkili bir şekilde kullanmaktadırlar (2016: 120).

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasına göre yapılandırılmıştır. Durum çalışması, bir durumun analiz edilmesi ve betimlenmesi amacıyla yürütülür (Creswell, 2021: 100). Bu araştırmanın amacı doğrultusunda Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurları tespit edileceği için araştırmanın temel çerçevesini oluşturmak amacıyla durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın temel durumu Pir Sultan Abdal'ın şiirleri ile sınırlandırıldığı için burada model olarak tekli araçsal durum tercih edilmiştir. Bu sayede araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacı; tek bir noktaya odaklanmıştır. Pir Sultan Abdal'ı, Pir Sultan Abdal şiirlerini ve Türkçe eğitiminin vazgeçilmezlerinden biri olan söz varlığıyla ilgili dokümanları araştırmada kullanmayı ve analiz etmeyi de uygun bulmuştur. Alan-yazında belirli bir durumu derinlemesine incelemek için çoklu veri toplama aracının kullanılması önerilse de bu çalışmada problem durumundan ve alt problem sorularının niteliğinden hareketle sadece doküman incelemesi yapılmıştır (Creswell, 2021). Öğretmenler, öğrenciler, akademisyenler veya konuyla alakalı olan kişilerle görüşmeler yapılmamıştır. Araştırmacı tarafından Pir Sultan Abdal şiirleri göz önünde bulundurularak araştırma sorularının derinlemesine çözümü için Pir Sultan Abdal'ı konu edinen dokümanlar yeterli bulunmuştur.

2.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu çalışmada nitel araştırma kapsamında doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak durum hakkında bilgi içeren her türlü yazılı materyallerin analizini içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 189). Bu kapsamda araştırmanın verilerini Pir Sultan Abdal şiirlerinin olduğu dokümanlar oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılmak üzere araştırmaya başlanılmadan önce alan-yazın taraması yapılmıştır. Alan-yazın taramalarından hareketle Pir Sultan Abdal'ı, Pir Sultan Abdal şiirlerini, Türkçe eğitimini ve söz varlığını konu eden

birçok doküman tespit edilmiştir. Araştırmada doğru bilgiyi temin etmek ve birden fazla görüşü ortaya koymak adına da tespit edilen dokümanlara elden ulaşılmıştır. Dokümanlar detaylı bir şekilde incelendiğinde Pir Sultan Abdal'ın 400'ü aşkın şiirinin olduğu görülmüştür fakat incelenen şiirlerin bazılarında Pir Sultan Abdal mahlasının geçmediği görülmüştür. Bu durum, mevcut araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini tehdit edici bir faktör olarak görülmekle birlikte araştırmanın amacı ve deseniyle örtüşmemektedir. Geçerlik ve güvenilirliği tehdit eden durumları en aza düşürmek ve araştırmanın amacı doğrultusunda ilerlemek amacıyla Pir Sultan Abdal mahlasının geçtiği şiirlerle araştırmaya yön verilmek istenmiştir. Şiirleri mevcut çalışmada kullanmak ve tekli araçsal duruma uymak amacıyla da Cahit Öztelli tarafından hazırlanan "Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri" adlı esere başvurulmuştur. Eser içerisinde yer alan Pir Sultan Abdal mahlasının geçtiği 345 şiirle veriler toplanmaya başlanmıştır.

Söz varlığını konu eden birçok çalışma incelendiğinde söz varlığı unsurlarının atasözleri, deyimler, ikilemeler ve kalıp sözlerden öteye gitmediği görülmüştür ama söz varlığı kavramını tanımlayan araştırmacıların ifadelerinden hareketle söz varlığı unsurlarının sadece bunlar olmadığı çok nettir. Söz varlığı; bireyin yaşam içerisindeki konumuna, sahip olduğu genel kültüre, yaş düzeyine, yaşam biçimine, katılmış olduğu sosyal aktivitelere ve almış olduğu eğitime göre fark edilmesi gereken sözlerin tümüdür (Demir, 2016: 145). Buradan hareketle söz varlığının birçok unsurunun olduğu çok açıktır. Aksan'a göre; organ adları, özel adlar, insana en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayı adları, maddi ve manevi kültürün içine giren unsurlar ve bireyin günlük yaşam alanında gitmek, gelmek, almak, uyumak vb. durumlarda kullanmış olduğu çeşitli öğeler temel söz varlığının unsurlarıdır (2006: 44). Ünlü dil bilimci Aksan'ın 2006 yılında hazırlamış olduğu "Anadilimizin Söz Denzinde" adlı çalışmasında yer alan söz varlığı unsurlarından yola çıkarak Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan hayvan adları, bitki adları, renk adları, sayı adları, eşya adları/alet adları/giysi adları, enstrüman adları, meslek adları, akrabalık adları, yapı adları, organ adları, özel adlar, atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve ikilemeler tespit edilmeye başlanmıştır. Tespit edilen söz varlığı unsurları ve sıklıkları not edilmiştir. Tespitlerde yer alan söz varlığı unsurları ve sıklıklarının doğruluğunu teyit etmek amacıyla belirlenen 345 şiirin sözleri Microsoft Office

Word programına aktarılmıştır. Microsoft Office Word programıyla tespit edilen bu sözcükler ve bu sözcüklerin sıklıklarının doğruluğu bu sayede teyit edilmiştir. Böylece geçerliği ve güvenilirliği yüksek verilere ulaşılmıştır. Ayrıca veri toplama sürecinde tespit edilen deyimlerin doğruluğunu saptamak amacıyla Sinan'ın 2015 yılında hazırlamış olduğu “Türkçenin Deyim Varlığı” isimli çalışmasından faydalanılmıştır. Bu sayede subjektifliğin önüne geçilmiş ve objektif veriler aktarılmıştır.

2.3. ÇALIŞMANIN MATERYALİ

Öztelli tarafından hazırlanan “Pir Sultan Abdal Bütün Şiirleri” adlı eser aracılığıyla 345 şiir incelenmiştir ve bu eser sayesinde çalışmadaki mevcut verilere ulaşılmıştır. Özgür Yayın ve Dağıtım tarafından basılan bu eser toplamda 475 sayfadır. Eser içerisinde Pir Sultan Abdal'ın hayatı yer almakla birlikte ağırlık onun şiirlerindedir. Eserin sonlarında sözleri Pir Sultan Abdal'a ait olan 25 adet bestelenmiş nefesin notaları yer almaktadır. Bununla birlikte eser içerisinde geniş çaplı bir sözlük bulunmaktadır. Özellikle Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan ve Eski Türkçe'nin dönem özelliklerini gösteren birçok sözcük bu bölümde yer almaktadır. Öztelli, Pir Sultan Abdal ile ilgili çalışmalara yardımcı olmak amacıyla da kitap sonunda Pir Sultan'ı konu alan küçük çaplı bir bibliyografya hazırlamıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Betimsel analizi literatürde nitel araştırmanın bir deseni olarak önerenler olduğu gibi (Krippendorff, 2018; White ve Marsh, 2006) bunun bir analiz türü olduğunu savunanlar da vardır (Bektaş, 2021; Berg, 2001; Bogdan ve Biklen, 2007). Buradan hareketle araştırmacı içerik analizini bir desen olarak düşünmemiştir. Betimsel analiz türünde asıl hedef; görüşme, tespit veya gözlem aracılığıyla elde edilen verilerin düzenlenmiş bir şekilde okuyuculara aktarılmasıdır. Yıldırım ve Şimşek'e göre betimsel analiz dört basamakta ilerlemektedir. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, çerçeveye göre elde bulunan verileri işleme, verileri tanımlama ve verileri yorumlamadır (2013: 85). Betimsel analizin

ilk basamağında Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı çerçeve olarak belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen çerçeve kapsamında incelenen dokümandan elde edilen veriler objektif bir şekilde aktarılmıştır. Bir sonraki aşamada tespit edilen veriler tanımlanmış ve örneklendirmek amacıyla da Pir Sultan Abdal şiirlerinden dörtlüklerle desteklendirilmiştir. En sonunda da tespit edilen veriler ve örnekler genel hatlarıyla yorumlanmıştır.

2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

İnandırıcılık, elde edilen bulguların gerçek durumu yansıtmaya derecesidir (Fraenkel, vd., 2012: 166). Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler alanında uzman bir Türkçe eğitimcisi ile ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan bir akademisyene sunulmuştur. Uzmanlar tarafından gelen dönütler sonrasında araştırmacı tarafından gerekli görülen düzeltmeler yapılmış ve doğrudan objektif bir şekilde bulgular olarak sunulmuştur. Bununla birlikte bu çalışmanın yöntem başlığı altında araştırmanın deseninden, araştırmada kullanılan dokümanın özelliklerinden, bu dokümanın tercih edilmesinin temel nedeninden, veri toplama sürecinden ve veri analiz türünden de bahsedilmiştir. Bu sayede de çalışmanın geçerlik oranının artırılması amaçlanmıştır. Zira yöntem kısmında araştırmanın deseninin, incelenen dokümanın özelliklerinin, bu dokümanın seçilme nedeninin, veri toplama sürecinin ve araştırmada kullanılan analiz türünün ayrıntılı bir biçimde açıklanması çalışmanın geçerliğini arttıran faktörlerdir (Creswell ve Miller, 2000).

Güvenirlilik faktörünü yükseltmek ve güvenirliliği tehdit eden unsurları en aza indirmek amacıyla bu çalışmada yalnızca Pir Sultan Abdal mahlasının yer aldığı 345 şiir incelenmiştir. Pir Sultan Abdal'a ait olduğu düşünülen fakat içerisinde Pir Sultan Abdal mahlasının yer almadığı şiirler güvenirliliği tehdit edici bir unsur olarak görülmüştür. Bununla birlikte değerlendirilmeye alınan 345 şiirdeki söz varlığı unsurları ve sıklıkları not edilerek veri kaybının önüne geçilmiştir. Ayrıca elde edilen verilerin tutarlılığını sağlamak amacıyla da belirlenen 345 şiirin sözleri Microsoft Office Word programına aktarılmış daha sonra programda yer alan "Bul" özelliğiyle de veriler arasındaki tutarlılık kontrol edilmiştir. Bu aşamaların izlenmesiyle birlikte de çalışmanın güvenirliliğinin artırılması istenmiştir. Zira Fraenkel vd., veriler arasında tutarsızlığın olması, güvenilir olmayan kaynaklarla

çalışmaya yön verilmesi, veri kaybının yaşanması gibi durumlarda yapılan çalışmanın güvenilirlik düzeyinin çok düşük olduğunu belirtir (2012: 107).

2.6. ETİK KURUL İZİNİ

Verilere dokümanlar üzerinden ulaşıldığından, derleme yapılmadığından, konuyla ilgili olarak akademisyen, öğretmen ve öğrencilerden görüş alınmadığından ötürü bu çalışmada etik kurul izni alınmamıştır.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışmanın araştırma sorusu, problem durumu ve alt problemler ışığında hareketle aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan hayvan adları, bitki adları, renk adları, sayı adları, eşya /alet/ giysi adları, enstrüman adları, meslek adları, akrabalık adları, yapı adları, organ adları, özel adlar, atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve ikilemeler tablo biçiminde bu bölümde gösterilmiştir. Elde edilen verilerin şiirlerde kullanım sıklığı da tablolarda belirtilmiştir. Bu sayede araştırmanın iki alt problemi açığa kavuşturulmak istenmiştir. Son alt problemin açığa kavuşması için de verilerin Türkçe eğitimi sahasındaki kullanılabilirliğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca incelenen dokümanda yer alan şiirlerden dörtlükler de elde edilen bulguların altında örnek olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Hayvan Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	58	Bülbül
2.	49	Turna
3.	33	Kuş
4.	20	Arı
5.	15	Aslan- Arslan
6.	14	Kuzu
7.	14	Öküz
8.	12	Koyun
9.	12	Kurt
10.	11	At
11.	9	Deve
12.	8	Koç
13.	8	Şahin
14.	7	Balık

15.	7	Güvercin
16.	5	Baykuş
17.	5	Horoz
18.	5	Pervane (Kelebek)
19.	5	Ördek
20.	3	Karınca
21.	3	Kaz
22.	3	Kelp (Köpek)
23.	3	Tuti (Papağan)
24.	2	Geyik
25.	2	Hüma kuşu
26.	2	Kumru
27.	2	Tay
28.	1	Akbaba
29.	1	Doğan
30.	1	Düğe (Düve)
31.	1	Eşek
32.	1	Fil
33.	1	Güheylan (Küheylan)
34.	1	Karga
35.	1	Kısrak
36.	1	Merkep
37.	1	Serçe
38.	1	Tosun

Pir Sultan Abdal'ın kaleme aldığı şiirler içerisinde söz varlığı unsurlarından birisi olan hayvan adlarının sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 1'e bakıldığında şiirler içerisinde yer alan hayvan adları ve bunların kullanım sıklığı görülmektedir. Bu tabloya göre Pir Sultan Abdal, şiirlerinde en çok "bülbul" sözcüğünü kullanmıştır. Bülbul sözcüğünün birden fazla şiirler içerisinde

kullanımının halk edebiyatında sıklıkla kullanılan “Bülbül” motifinden kaynakladığı düşünülebilir. Bununla birlikte Pir Sultan Abdal şiirlerinde “turna, kuş, arı, aslan- arslan, kuzu, öküz, koyun, kurt, at” sözcüklerini de sıkça kullanmıştır. Şiirler içerisinde kullanılan hayvanların Türk toplumunun tarih boyunca yaşamında yer alan hayvanlar olduğu çok açıktır. İncelen Pir Sultan Abdal şiirlerinin dörtlüklerinde geçen bazı hayvan adlarının kullanımını şu şekildedir:

*Böyle öter bu yellerin **bülbülleri**
Mana verir hakikatin dilleri
Taze açmış dost bağının gülleri
Derelim gaziler İmam aşkına (s.80).*

*Şeriat yolunu Muhammed açtı
Tarikat menzilini Ali seçti
Bu meydandan nice erenler geçti
Turnalar Ali 'mi görmediniz mi (s.95).*

*Pir Sultan Abdal 'ım vahdettir vahdet
Çiğidinden oldu Düldül gibi **at**
Bir adın Seyfullah okunur ayet
Ali 'ye terceman gelen elmalar (s.103).*

*Size nazar kılsın her dem güzeller
Rızadan gelen lokmayı da yerler
Uçup giden telli **kuşa** ne derler
On İki İmamlara giden **turnalar** (s126).*

*Erenler evinde kem söz söylenmez
Cennet derununda hûri gizlenmez
Balsız peteklerde **arı** eğlenmez
Arı olanda bahara çevrilir (s.166).*

*Muhammed **koyunun** aslını sordu
Koyun dâra geçüp hoş zârı kıldı
Koç kuzu kurban olmaz, niçin oldu
Fatma Ana 'nın gözü yaşı çağladı (s.250).*

***Balıklar** oynasır bâtın gölünde
Talipler söyleşir irfân dilinde
Meyve veren bağlar bağban yolunda
Gülü var dikensiz çalıya uğradım (s.278).*

*Aşk edelim Ali ile Veli'ye
Hiç sual olur mu yatan ölüye
Tanrı'nın aslanı Hazreti Ali'ye
İki melek divan durur, gördün mü (s.348).*

Tablo 2. Bitki Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	127	Gül
2.	19	Elma
3.	12	Gonca
4.	11	Çiçek
5.	8	Ağaç
6.	7	Üzüm
7.	4	Ayva
8.	4	Çiğdem
9.	4	Meşe
10.	4	Nar
11.	3	Alma (Elma)
12.	3	Lale
13.	3	Reyhan
14.	3	Sümbül
15.	2	Çayır
16.	1	Buğday
17.	1	Çınar
18.	1	Çimen
19.	1	Hurma
20.	1	Irganur (Isırgan otu)
21.	1	Karanfil
22.	1	Kına
23.	1	Menekşe
24.	1	Ot

25.	1	Turunç
26.	1	Tütün

Tablo 2' ye bakıldığında Pir Sultan Abdal şiirleri içerisinde en çok “gül” sözcüğü kullanılmıştır. İncelenen eserlerde 127 kez tekrar edilen “gül” sözcüğü, aslında Türk edebiyatındaki birçok şair ve yazarın da vazgeçilmezlerinden birisidir. Şiirler içerisinde doğanın bir parçası olan ve insanoğluna ait birçok özelliği kendinde barındırdığına inanılan bitkilerden “elma, gonca, çiçek, ağaç, üzüm” de yine birçok kez Pir Sultan Abdal şiirlerinde yerini almıştır. İncelenen Pir Sultan Abdal şiirlerinin dörtlüklerinde geçen bazı bitki adlarının kullanımını şu şekildedir:

*Dost bağında kızıl **alma**
Gül rengi **güllerden** solma
Pir Sultan 'ım gafil olma
Gelen Murtaza Ali 'dir (s.29).*

***Elmasın elmasın** seni aşlarlar
Meyveni yerler de dalını taşlarlar
Sultan olan, kulun bağışlarlar
Ali 'ye terceman gelen **elmalar** (s.102).*

*Dost elinden dolu içmiş gibiyim
Üstü kan köpüklü **meşe** seliyim
Ben bir yol oğluyum, yol sefiliyim
Ben de bu yayladan Şah 'a giderim (s.137).*

*Ne güzel baharı yetmiştir şimdi
Lalesi sümbülü açmıştır şimdi
Abdallar sema tutmuştur şimdi
Himmeti ganidir Seyyit Ali 'nin (s.185).*

*Pir Sultan 'ım Haydar netti neyledi
Sarardı **gül** benzim **ayvaya** döndü
Dertli olanın derdi belli oldu
Merhemi sarmanın zamanı şimdi (s.216).*

*İzleyelim Ali izini
Uyaralım can gözünü
Kırklar ile bir **üzümü**
İçirenin demine Hû (s.346).*

*Yaz gelince çayır çimen üstüne
Armağan tutarlar dostlar dostuna
Üç şey vardır avın almış destine
Biri şahin, biri doğan, biri kaz (s.355).*

*Benim yârim kıya kıya bakınır
Ak ellere al **kınalar** yakınır
O da senin gibi **güller** sokunur
Hayır mı gök turnam yardan ne haber (s.403).*

Tablo 3. Renk Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	35	Kara
2.	23	Yeşil
3.	20	Sarı
4.	16	Ak
5.	16	Al
6.	15	Kızıl
7.	12	Kırmızı
8.	9	Boz
9.	8	Ala
10.	5	Siyah
11.	3	Beyaz
12.	2	Ağ (Ak)
13.	2	Ela

Türkçede daha çok sıfat görevini üstlenen renkler Pir Sultan Abdal şiirlerinde oldukça çeşitlidir. Zira Tablo 3'e bakıldığında Pir Sultan Abdal şiirlerinde 13 tane renk adının geçtiği görülmektedir. Şiirleri içerisinde en çok kullanılan renk 35 kez tekrar durumuyla "kara" olmuştur. Bununla birlikte şiirler içerisinde "yeşil" sözcüğünün kullanımı da azımsanmayacak kadar çoktur. Ayrıca yukarıda yer alan tablo daha dikkatli incelendiğinde eş anlamlı sözcüklerin yer aldığı görülmektedir. Bu da Pir Sultan Abdal'ın aslında kelime hazinesinin ne denli gelişmiş olduğunun göstergelerinden birisidir. Şairin şiirlerinde renkleri daha çok sıfat görevinde

kullanması ve eş anlamlı kelimelere yer vermesi Türkçe eğitimi açısından oldukça önemlidir. Renklerin şiirler içerisinde kullanımını şu şekildedir:

*Pir Sultan Abdal'ım ben bir fukara
Acep bulunur mu derdime çare
Yüzü **kara** nasıl varam huzura
Divanda oturan Ali değil mi?* (s.94).

*Eğnimize **kırmızılar** giyeriz
Halimizce her manadan duyarız
Katarda İmam Cafer'e uyarız
Biz, Muhammed Ali diyenlerdeniz* (s.115).

*Güruh-u Nâcinin gülleri heman
Dört kapısı vardır dördü de tamam
Vech-i âdamdedir On İki İmam
Ol mâtem ayında **al** kana düştü* (s.130).

*Sabahtan uğradım dedem göçüne
Dedem beni tâlib etsen olmaz mı
Çiğ ibrişim uydurmuş **siyah** saçına
Dedem beni yola alsan olmaz mı* (s.154).

***Sarı** İsmail hû der muhib yolu
Kimdir **yeşil** benli gösteren eli
Zâhirde bâtında Şah Merdan Ali
Var mı Hacı Bektaş Veli'den gayrı* (s.173).

*Bizim içtiğimiz dolu
Doluların dolusudur
Ela gözlü mestaneler
Ali'nin kuzusudur* (s.363).

Tablo 4. Sayı Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	564	Bir
2.	79	On iki
3.	61	Kırk
4.	53	İki
5.	48	Yedi
6.	43	Üç

7.	33	Dört
8.	20	Beş
9.	14	Bin
10.	11	Bin bir
11.	10	Üç yüz altmış altı
12.	8	Doksan bin
13.	8	Yetmiş iki
14.	7	On
15.	6	Sekiz
16.	5	Seksen
17.	5	Altı
18.	5	Yüz bin
19.	5	On beş
20.	5	Yüz
21.	4	On sekiz bin
22.	4	Yetmiş
23.	4	Doksan
24.	4	Altmış
25.	3	Kırk sekiz
26.	3	Yirmi
27.	3	Otuz
28.	3	Dokuz
29.	2	Dü (İki)
30.	2	Yetmiş üç
31.	2	On bir
32.	2	Elli
33.	1	On sekiz
34.	1	Yigirmi (Yirmi)
35.	1	Üç yüz altmış
36.	1	Yirmi sekiz

37.	1	Yek (Bir)
38.	1	Yetmiş bin
39.	1	On dört
40.	1	Yedi yüz yetmiş bir
41.	1	Yedi bin
42.	1	Yüz dört

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde birbirinden farklı sayıların Pir Sultan Abdal şiirlerinde ne denli geçtiği görülmektedir. Tespit edilen “bir” sözcüklerinin belirsizlik durumunda kullanılmadığı ve tam anlamıyla sayı sıfatı görevi üstlendiğini de belirtmek gerekir. Bu tabloya göre Pir Sultan Abdal, şiirlerinde en çok “bir” sayısını kullanmıştır. Bu durumunun Alevi-Bektaşî kültüründe “bir” kavramının Hakkı temsil etmesinden kaynakladığı söylenebilir. Yine aynı şekilde Alevi-Bektaşî kültüründe On İki İmam’ları temsil eden, formülistik bir değer olan “on iki” sayısı da 79 kez kullanılmıştır. Pir Sultan Abdal şiirlerinde sayı adlarının kullanımına şu dörtlükler örnek gösterilebilir:

Hey erenler benim gönül verdiğim

Bir ismi Muhammed, **bir** ismi Ali

Adına şanına kurban olduğum

Bir ismi Muhammed, **bir** ismi Ali (s.91).

Türbesin üstünü nakş eylediler

Âşık olan canı şaz eylediler

*Seni **dört** köşeye baş eylediler*

Gel dinim, imanım İmam Hüseyin (s.121).

Benim pîrim gayet ulu kişidir

Yediler ulusu, **Kırklar** eşidir

On İki İmamın, server başıdır

Dönen dönsün bem dönmezem pirimden (s.157).

İki yüzlü, **iki** dinli olanlar

İki pîrli, **iki** yollu olanlar

Anlar dahi kelpdir lanet alanlar

Pîre doğru gelen kul bana yeter (s.162).

Firdevs-i âlâda bir yanal elma

On sekiz bin âlemin nuru dediler

*Muhammed Mustafa Haydar-ı Kerrâr
Hünkâr Hacı Bektaş Veli dediler (s.316).*

*Yedisi sırdadır, ayanda beşi
Cümlesini bozar takdirin işi
Üç yüz altmış altı deryanın başı
Akan ırmağın seli nerd olur (s.333).*

Tablo 5. Eşya Adları/ Alet Adları/ Giysi Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	20	Kılıç/Kılınç
2.	16	Kitap
3.	16	Post
4.	15	Çıra/Çırağ/Cerağ
5.	14	Defter
6.	14	Don
7.	14	Hırka
8.	12	Kadeh
9.	12	Merhem
10.	11	Kalem
11.	11	Sancak
12.	11	Taç
13.	10	Kafes
14.	9	Etek
15.	9	Gömlek
16.	7	Asa
17.	7	Taht
18.	7	Terazi
19.	6	Çarğ/Çarh/Çark
20.	6	Kuşak
21.	6	Ok
22.	6	Perde
23.	6	Yay

24.	5	Kandil
25.	5	Kement
26.	5	Kemer
27.	5	Mercan
28.	5	Nal
29.	5	Şal
30.	4	Beşik
31.	4	Hançer
32.	4	İnci
33.	4	Tabut
34.	4	Tığ
35.	3	Bez
36.	3	Divit
37.	3	Kazan
38.	3	Kefen
39.	3	Kın
40.	3	Kilit
41.	3	Kumaş
42.	3	Mum
43.	3	Sedef
44.	3	Tas
45.	3	Tesbih
46.	2	Bend (İp)
47.	2	Bıçak
48.	2	Bohça
49.	2	Çul
50.	2	Direk
51.	2	Dizgin
52.	2	Eğer
53.	2	Halı

54.	2	Kâğıt
55.	2	Örs
56.	2	Semer
57.	2	Senet
58.	2	Urgan
59.	2	Yular
60.	1	Aba
61.	1	Atlas
62.	1	Bardak
63.	1	Bilezik
64.	1	Boncuk
65.	1	Börk
66.	1	Cida
67.	1	Çakmak
68.	1	Çekiç
69.	1	Çıgın
70.	1	Damga
71.	1	Dolap
72.	1	Döşek
73.	1	Elek
74.	1	Halka
75.	1	Hurç
76.	1	Hülle
77.	1	İlaç
78.	1	İp
79.	1	İpek
80.	1	Keman
81.	1	Kemer
82.	1	Kısbet/Kısvet
83.	1	Kürek

84.	1	Kürk
85.	1	Lıva
86.	1	Mancınık
87.	1	Mendil
88.	1	Merdiven
89.	1	Mıh
90.	1	Mühür
91.	1	Mürekkep
92.	1	Neşter
93.	1	Örtü
94.	1	Perger (Pergel)
95.	1	Saban
96.	1	Sac
97.	1	Seccade
98.	1	Sini
99.	1	Şişe
100.	1	Teber
101.	1	Terk
102.	1	Terki
103.	1	Tor
104.	1	Üzengi
105.	1	Yastık
106.	1	Yen

Tablo 5'te Pir Sultan Abdal'ın şiirleri içerisinde en çok kullandığı “Eşya Adları/Alet Adları/Giysi Adları” yer almıştır. Bu tabloya göre Pir Sultan Abdal şiirlerinde en çok “kılıç/kılınç, kitap” kelimelerini kullanmıştır. Bu sözcüklere ek olarak sıklıkla kullandığı sözcüler “post, çıra/çırağ/cerağ, defter, don, hırka, kadeh, merhem, kalem” şeklindedir. Tablo 5'e dikkatli bakıldığında “post, çıra, hırka, tac, asa, kazan, mum, tesbih, aba” gibi sözcüklerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu sözcükler tasavvuf kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Pir Sultan Abdal'ın,

şiiirlerinde bu sözcüklere sıkça kullanması; onun tasavvufi bir felsefeyle yaşamına yön vermesinden ve Alevi-Bektaşii kültürüyle yaşamasından kaynaklandığını düşündürebilir. Ayrıca şiiirlerinde “kalem” ve “kitap” sözcüklerinden sıkça bahsetmesi de onun okur-yazar ve genel kültürlü biri olduğunun göstergesi olarak muhakeme edilebilir. Tabloda yer alan bazı sözcüklerin şiiirlerdeki kullanımını da şu şekildedir:

*Can bülbülü gezer ten **kafesinde**
Ali 'nin sırrın söyler nefesinde
Dünya kurulurken oturan **postta**
Birisi Muhammed birisi Ali (s.92).*

*Pınarın bendi boşandı
İndi türaba döşendi
Mehdi de **kılıç** kuşandı
İmam Hüseyin 'den beri (s.116).*

*Bir **kalem** var yazı tutmaz elimden
Okumuşam dört **kitabın** dilinden
Muhammed'in **sancağının** dibinden
Doğar nazlı nazlı İmam Hüseyin (s.121).*

*Bu haneye geldik bilmek için de
Bu dünyaya geldik gülmek için de
Yürüyelim **hurka gömlek** içinde
Bizi ağlatan pîr yine güldürür (s.170).*

*Didâr ile muhabbete doyulmaz
Muhabbetten kaçan âşık sayılmaz
Yezit üflemele **çırağlar** sönmez
Tutuşunca yanar aşkın çırası (s.219).*

*Pir Sultanım Haydar yanıp tütüğüm
Her dem evliyanın yolun güttüğüm
Elin alıp **eteğini** tuttuğum
Pirler medet medet dosta kavuştum (s.290).*

Tablo 6. Enstrüman Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	6	Saz
2.	4	Tanbura

3.	2	Cura
4.	1	Bağlama

Pir Sultan Abdal şiirlerinde geçen enstrüman adları Tablo 6’da gösterilmiştir. Bu tabloya bakıldığında Pir Sultan Abdal, eserlerinde en çok ‘’saz’’(6) sözcüğünü kullanmıştır. ‘’Saz’’ kelimesinin sıkça kullanılmasının nedeni olarak onun şiirlerini saz eşliğinde hem çalıp hem söylemesi olabilir. Aynı zamanda Alevi-Bektaşî toplumunda cemin vazgeçilmezlerinden biri olan sazdan da kaynaklandığı düşünülebilir. Yine aynı kültürün en önemli öğelerinden birisi olan Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya getirdikleri çalgılardan ‘’tanbura’’(4) da eserler içinde sıkça geçmektedir. Bu sözcüklerden sonra ‘’cura’’(2) ve ‘’bağlama’’(1) sözcüklerinin kullanıldığı görülmüştür. Pir Sultan Abdal şiirlerinde enstrüman adlarının kullanımına şu dörtlükler örnek gösterilebilir:

*Ey benim sarı **tanburam**
Sen niçin böyle ağlarsın
Derdim büyük, içim oyuk
Ben Şah’ım deyi ağlarım (s.133).*

*Pir Sultan Abdal’ım bahar yaz için
Kırklar eylediği sema **saz** için
Hasanla Hüseyin âh-u sûziyçin
Sana medet, yola mürvet ya Ali (s.201).*

*Benim Şah’ım gelir türlü naz ile
Dili tûti kalbi irfan söz ile
Kırmızı bâdeyle **cura saz** ile
Muhabbet etmenin zamanı şimdi (s.215).*

Tablo 7. Meslek Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	175	İmam
2.	30	Rehber
3.	10	Bezirgân
4.	7	Kılavuz
5.	4	Avcı

6.	3	Hoca
7.	3	Reçber/Rençber
8.	2	Kadı
9.	2	Keşiş
10.	2	Sarraf
11.	1	Bağban
12.	1	Demirci
13.	1	Ebe
14.	1	Hırsız
15.	1	Kazancı
16.	1	Leşker (Asker)
17.	1	Müezzin
18.	1	Müftü
19.	1	Nalbant
20.	1	Sâki
21.	1	Seyyah
22.	1	Tellâl
23.	1	Terceman (Tercüman)
24.	1	Tüccar

Meslek adlarının da Pir Sultan Abdal şiirlerinde çok sayıda yer aldığı tespit edilmiştir. Eserler içerisinde birbirinden farklı 24 adet meslek adının kullanımı Tablo 7’de verilmiştir. “İmam, rehber, bezirgân, kılavuz” sözcükleri en çok kullanılan meslek adları olmuştur. Tablo 7 dikkatli bir şekilde incelendiğinde “rehber” sözcüğü en çok kullanılan ikinci sözcüktür. Zira bu sözcüğün bu denli kullanılması tasavvufta ve Alevi-Bektaşî yaşam tarzında yol gösteren ulu kişilere atıf olarak bağlanabilir. Meslek adlarının şiirler içerisinde kullanımını şu şekildedir:

*Şah’a gider ben bir bezirgân gördüm
Ayrılmam katardan ben şimden geri
Hemen tutmuş hakikatin yolunu
Ayrılmam katardan ben şimden geri (s.132).*

***Kadular, müftüler** fetva yazarsa
İşte kement, işte boyunum asarsa
İşte hançer, işte kellem keserse
Dönen dönsün ben dönmezem pirimden (s.157).*

*Geldik dârına duşlandık
Rehbere bağışlandık
Bir aşıyla aşılандık
Durmaz, Yezit oklar bizi (s.270).*

*Silkinip uçar da kanadın çatar
Seçer **kılavuzlar** önüne katar
Hasan Hüseyin'in semain tutar
Kerbela'da mekânı var turnanın (s.296).*

*Sürüniün önünde giden **avcılar**
Sıcak sıcak günde yakan güneşler
Evvel zaman yemiş veren ağaçlar
Anlar da kalmamış kuruyup gider (s.313).*

Tablo 8. Akrabalık Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	39	Ana/Anne
2.	36	Dede
3.	33	Oğul
4.	32	Kardaş/Kardeş
5.	22	Baba
6.	18	Er
7.	11	Kız
8.	10	Ata
9.	8	Oğlan
10.	5	Avrat
11.	5	Bacı
12.	5	Gelin
13.	3	Eş
14.	3	Torun
15.	1	Ebe

16.	1	Evlâd
17.	1	Hatun
18.	1	Kadın
19.	1	Koca

Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan diğer bir söz varlığı unsuru da akrabalık adlarıdır. Tablo 8'e bakıldığında şiirler içerisinde 19 adet akrabalık adının geçtiği görülmektedir. Şiirler içerisinde geçen akrabalık adlarının birçoğunun yakın akrabaları yani "anne, baba ve dede" tasvirlerini betimlemesi dikkat çekicidir. Özellikle "dede" sözcüğünün sıkça kullanılmasının temel nedeni olarak Alevi-Bektaşî kültüründe dede kavramının önemli yere sahip olması düşünülebilir ama elde edilen verilerde "dede" sözcüğü kendini akrabalık anlamıyla göstermektedir. Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde geçen akrabalık adlarına şu dörtlükler örnek olarak gösterilebilir:

*Ali'm çeker idi dünya fırkatin
Cümle kullarını alırdı satın
Fatma **Ana** ile Şehriban **Hatun**
Libasını üstüne döktü Ali'nin (s.101).*

***Dedesi oğlunu** verdi hocaya
Babası bin keile keser geceye
Kadir Mevla'm ismin vermiş heceye
Hecesi dilimde kalan İmam Hüseyin (s.124).*

*Erenler yerdeki yüze basmazlar
Can olanlara derinden küsmezler
Bir suç ile bir **kardaştan** vazgeçmezler
Ben günahkâr kulum erenler mürvet (s.170).*

*Yalan söyler, kov gıybette söziün var
Güvenir gezersin **oğlun kızın** var
Şunda senin üç beş arşın bezin var
Dünya kadar malın olsa ne fayda (s.235).*

Tablo 9. Yapı Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	169	Yol

2.	56	Kapı
3.	31	Ev
4.	30	Bağçe/Bahçe
5.	30	Dergâh
6.	21	Bağ
7.	20	Pazar
8.	12	Râh (Yol)
9.	10	Köprü
10.	9	Dolap
11.	8	Yuva
12.	7	Dükkân
13.	6	Çeşme
14.	6	Gemi
15.	5	Bostan
16.	5	Kale
17.	5	Kuyu
18.	4	Dıvar (Duvar)
19.	4	Köşk
20.	3	Bina
21.	3	Durak
22.	3	Tekke
23.	2	Ark
24.	2	Bâb
25.	2	Çadır
26.	2	Çarşı
27.	2	Hane
28.	2	Konak
29.	2	Kubbe
30.	2	Mescit
31.	2	Meyhane

32.	2	Mihrap
33.	2	Sal
34.	2	Saray
35.	2	Türbe
36.	1	Ambar
37.	1	Baca
38.	1	Bedesten
39.	1	Bezesten
40.	1	Cami
41.	1	Çardak
42.	1	Değirmen
43.	1	Gark
44.	1	Havuz
45.	1	Kervansaray
46.	1	Kilise
47.	1	Külhan
48.	1	Mektep
49.	1	Mezar
50.	1	Mezar Taşı
51.	1	Mezarlık
52.	1	Musalla
53.	1	Musalla Taşı
54.	1	Nerdüban
55.	1	Ocak
56.	1	Oda
57.	1	Sırçasaray
58.	1	Tarik
59.	1	Tavla
60.	1	Teneşir
61.	1	Yalı

Tablo 9’da Pir Sultan Abdal’ın şiirleinde geçen yapı adları gösterilmiştir. Bu tabloya bakıldığında Pir Sultan Abdal, şiirlerinde en çok ‘yol’(169) sözcüğünü kullanmıştır. İncelenen şiirler içerisinde ‘yol’ sözcüğü tümüyle soyut anlamla kendini göstermektedir. ‘yol’ sözcüğünün sıkça kullanımı onun tasavvufla ve Alevi-Bektaşî kültürüyle iç içe olmasına bağlanabilir. ‘Yol’ sözcüğünden sonra ‘kapı’(56) sözcüğünü de şiirlerinde çokça kullanmıştır. Tıpkı ‘yol’ sözcüğü gibi ‘kapı’ sözcüğünün sıkça kullanımı da tasavvufta yer alan şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapılarından hareketle olduğu söylenilebilir. İncelenen Pir Sultan Abdal şiirlerinin dörtlüklerinde geçen bazı yapı adlarının kullanımı şu şekildedir:

Var dükkâna Pazar eyle
Hışmından kork hazer eyle
Aya güne nazar eyle
Ay Ali gün nur içinde. (s.82).

Cennet kapısı açıldı
Âleme rahmet saçıldı
Bağ-u bahçeler açıldı
Gül Muhammed Ali’nindir (s.112).

Bu yolun ilersi Hak’tır
Mürüvvet kerem erenler
Bu yoldan özge yol yoktur
Mürüvvet kerem erenler (s.191).

Pir Sultanım sevdiğine ağlasın
Yezitler bağrına kara bağlasın
Mümin kullar dergâhında eğlesin
Doğdu seher vakti, kalk hâcet dile (s.243).

Yusuf’u kuyuya attılar
Hem aldılar hem sattılar
Kurtlara bühtan ettiler
Mısır’ın sultanı geldi (s.256).

Tablo 10. Organ Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	135	El
2.	94	Göz
3.	91	Yüz

4.	79	Dil
5.	72	Baş
6.	45	Kalp
7.	28	Ser (Baş)
8.	25	Ten
9.	19	Ayak
10.	17	Boyun
11.	17	Yürek
12.	16	Bağır
13.	16	Ciğer
14.	16	Kol
15.	15	Bel
16.	15	Cemâl
17.	13	Dest (El)
18.	13	Kaş
19.	13	Saç
20.	11	Çeşm (Göz)
21.	11	Zülûf
22.	9	Bel
23.	9	Sine
24.	8	Ben
25.	8	Beniz
26.	7	Diz
27.	7	Kafa
28.	6	Alın
29.	6	Kıl
30.	5	Ağız
31.	5	Dudak
32.	5	Kaş
33.	4	Göğüs

34.	4	Kelle
35.	4	Sakal
36.	3	Diş
37.	3	Gerdan
38.	3	Kulak
39.	3	Rahim
40.	3	Yanak
41.	2	Döş
42.	2	İlik
43.	2	Kemik
44.	2	Kirpik
45.	2	Parmak
46.	2	Taban
47.	1	Bilek
48.	1	Damar
49.	1	Deri
50.	1	Dil (Kalp)
51.	1	Karın
52.	1	Koyun
53.	1	Leb (Dudak)
54.	1	Sırt

Tablo 10’da Pir Sultan Abdal’ın şiirleri içerisinde en çok kullandığı “Organ Adları” yer almıştır. Bu tabloya bakıldığında Pir Sultan Abdal şiirlerinde en çok “el, göz, yüz, dil, baş, kalp, ser(baş)” sözcüklerini kullanmıştır. Pir Sultan Abdal bazı şiirlerinde “göz” sözcüğünü kullanırken bazılarında da “çeşm” sözcüğünü kullanmıştır. Ayrıca tabloya bakıldığında Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde elli beş farklı organ adının yer aldığı görülmektedir. Aşağıda Pir Sultan Abdal’a ait olan bazı şiirlerin dördlükleri, Pir Sultan Abdal’ın organ adlarını en kapsayıcı şekilde kullandığı şiirlerin dördlükleridir.

*Çeke çeke ben bu dertten ölüriim
Seversen Ali 'yi deęme yarama
Ali 'nin yoluna **serim** veririm
Seversen Ali 'yi deęme yarama (s.78).*

***Ayağına** altın nallar çaktırmış
Gözlerine yeşil sürme çektirmiř
Üzengisin cevahirden yaptırmış
Ali 'nin Döldül 'ün bin de göreyim (s.98).*

*Pir Sultanım eydür, **gözümün** yaşı
Delik delik oldu **bağrımın başı**
Kalktı havalandı gönlümün kuşu
Şah 'ın dergâhına konar Şah deyü (s.146).*

*İkrar alıp ikrarından dönersen
Varıp mürşit eteğinden tutmazsan
Arıdıp **kalbini** temiz etmezsen
Hiç çiğ yerde tohum bitmez, ebsem olur (s.168).*

*Yuvadan uçurdum bir yeşil **başlı**
Cevrim çekmez oldum ey hilal **kaşlı**
Ne ağlar gezersin ey **gözü** yaşı
Ne serser gezersin cihan içinde (s.211).*

*Derdim çoktur hangisine yanayım
Yine tazelendi **yürek** yarası
Ben bu derde kande çare bulayım
Meęer Şah elinden ola çaresi (s.218).*

*Toprak dolmuş **kulağına gözüne**
Kara yazılar yazılmış **yüzüne**
Uyar mısın kör Şeytan 'ın sözüne
Bu dünya da benim der miydin kafa (s.236).*

*Asası **elinde**
Kemerini **belinde**
Hocasını önünde
Ölmeęe kim gider (s.247).*

Tablo 11. Özel Adlar

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	499	Ali

2.	253	Muhammed
3.	252	Hak
4.	195	Pir Sultan
5.	120	Pir Sultan Abdal
6.	91	Allah
7.	89	Yezit
8.	74	Şah
9.	67	Hüseyin
10.	55	İmam Hüseyin
11.	55	On İki İmam
12.	46	Kırklar
13.	29	İmam
14.	28	Düldül
15.	27	Abdal Pir Sultan
16.	26	Haydar
17.	26	Zülfikâr
18.	23	Murtaza Ali
19.	22	Hacı Bektaşî Veli
20.	20	Urum
21.	19	Hasan
22.	18	Cebraîl
23.	18	Cennet
24.	18	Kanber
25.	18	Mevla
26.	17	Hızır
27.	17	Şah-ı Merdan Ali
28.	15	Mansûr
29.	14	Hünkâr Hacı Bektaşî Veli
30.	14	İmam Cafer

31.	14	Kerbela
32.	13	Hüdâ
33.	13	Kevser
34.	13	Şah-ı Merdan
35.	13	Yediler
36.	12	Âdem
37.	12	Fatma Ana
38.	12	Mehdi
39.	11	Hacı Bektaş
40.	10	Bağdat
41.	10	Horasan
42.	10	Kâbe
43.	10	Kızıl Deli
44.	10	Selman
45.	10	Şeytan
46.	10	Yemen
47.	9	Bektaşî
48.	9	Hazreti Ali
49.	9	İblis
50.	9	Kur'an
51.	8	Mervan
52.	8	Musa
53.	8	Nâci
54.	8	Rum
55.	8	Tâki
56.	8	Üçler
57.	8	Yıldız Dağı
58.	7	Alevi
59.	7	Fatma
60.	7	Halil

61.	7	İsmail
62.	7	Muhammed Bâkır
63.	7	Nâki
64.	7	Nevrûz Sultan
65.	6	Azrail
66.	6	Havva
67.	6	Hû
68.	6	Muhammed Mustafa
69.	5	Arafat
70.	5	Cehennem
71.	5	İmam-ı Rizâ
72.	5	Koyun Baba
73.	5	Mi'rac
74.	5	Muhammed Tâki
75.	5	Musa-yı Kâzım
76.	5	Mülcem
77.	5	Nesîmî
78.	5	Rahman
79.	5	Tanrı
80.	5	Zühre Yıldızı
81.	4	Âb-ı Hayat
82.	4	Ahmed
83.	4	Eyyüb
84.	4	Hasan'ül Asker
85.	4	Hazreti Şah
86.	4	Hızır Paşa
87.	4	Hint
88.	4	İmam Bâkır
89.	4	İmam Hasan
90.	4	Muaviye

91.	4	Rafizî
92.	4	Sırat
93.	4	Şam
94.	4	Sırat Köprüsü
95.	3	Âb-1 Kevser
96.	3	Âb-1 Zemzem
97.	3	Askeri
98.	3	Bahm Sultan
99.	3	Bozatlı Hızır
100.	3	Davut
101.	3	Ferhat
102.	3	Ganî
103.	3	Hatice
104.	3	İbrahim
105.	3	İmam Zeynel
106.	3	İsa
107.	3	Kızılbaş
108.	3	Murtaza
109.	3	Nebî
110.	3	Seyit
111.	3	Şah Ali
112.	3	Şah Hüseyin
113.	3	Tûr Dağı
114.	3	Veli
115.	3	Yusuf
116.	2	Abdal Musa
117.	2	Acem
118.	2	Ali Nâki
119.	2	Aliyyül Mürtaza
120.	2	Arafat Dağı

121.	2	Bektaşî Veli
122.	2	Burak
123.	2	Cafer
124.	2	Ebâ Müslim
125.	2	Fâtıma
126.	2	Hasan Asker
127.	2	Hasan Askeri
128.	2	Hazreti Fatma
129.	2	Hızır Nebî
130.	2	Hûvallah
131.	2	İdris Peygamber
132.	2	İmam Rizâ
133.	2	İmam-ı Cafer
134.	2	İncil
135.	2	İsa Peygamber
136.	2	İstanbul
137.	2	Kâbe-yi Şerif
138.	2	Kızılırmak
139.	2	Koca Haydar
140.	2	Kul Yusuf
141.	2	Leyla
142.	2	Mecnûn
143.	2	Medine
144.	2	Muhammed Mehdi
145.	2	Mikâil
146.	2	Mülcemoğlu
147.	2	Necef
148.	2	Nil Deryası
149.	2	Rizâ
150.	2	Server Muhammed

151.	2	Seyfullah
152.	2	Sıvas (Sıvas)
153.	2	Süleyman
154.	2	Şah İmam
155.	2	Şirin
156.	2	Tûr
157.	2	Zeynelâbidin
158.	1	Ak Yazılı Sultan
159.	1	Akdeniz
160.	1	Ali Musa
161.	1	Ali Rizâ-yı Veli
162.	1	Ali Sultan
163.	1	Al-Osmanoğlu
164.	1	Ankara
165.	1	Arap
166.	1	Arapça
167.	1	Baba İbrahim
168.	1	Banaz
169.	1	Bârî Taalâ
170.	1	Bektaş
171.	1	Beşler
172.	1	Beytullah
173.	1	Beyt-ül Haram
174.	1	Cafer-i Sadık
175.	1	Cebril-i Emin
176.	1	Celâl
177.	1	Celil
178.	1	Cennet
179.	1	Cennet-i Âlâ
180.	1	Çıplak Ali

181.	1	Çiçek Ana
182.	1	Çin
183.	1	Dede Dehmen
184.	1	Denek Dağı
185.	1	Didâr
186.	1	Elif
187.	1	Emirzâde
188.	1	Erdebil
189.	1	Erzurum
190.	1	Fatiha
191.	1	Firenk
192.	1	Furkan
193.	1	Gazi Hünkâr
194.	1	Güzel Ali
195.	1	Hak Tâlâ
196.	1	Hâlık
197.	1	Halil Peygamber
198.	1	Hama
199.	1	Hamza
200.	1	Hamza Pehlivan
201.	1	Harun
202.	1	Hasan Dede
203.	1	Hasan Hulk-i Rıza
204.	1	Hatâyî
205.	1	Hayber Kalesi
206.	1	Haydar-ı Kerrâr
207.	1	Haydari Sultan
208.	1	Hazreti Hak
209.	1	Hazreti Hızır
210.	1	Hazreti Kanber

211.	1	Hazreti Muhammed
212.	1	Hazreti Peygamber
213.	1	Hindistan
214.	1	Hoca Ahmet
215.	1	Hoca Ahmet Yesevi
216.	1	Hünkâr Hacı Bektaş
217.	1	Hüseyin Gazi
218.	1	Hüseyni
219.	1	İbrahim Ethem
220.	1	İhlas-1 Şerif
221.	1	İlyas
222.	1	İmam Ali
223.	1	İmam Musa
224.	1	İmam Musa Kâzım
225.	1	İmam Musa-yı Kâzım er Rızâ
226.	1	İmam Nâki
227.	1	İmam Tâki
228.	1	İmam Zeynel Abâ
229.	1	İmam Zeynel-Abâ Haydar
230.	1	İmam Zeynelâbidin
231.	1	İmam-1 Bâkır
232.	1	İmam-1 Caferi Sadık
233.	1	İmam-1 Musa-yı Kâzım
234.	1	İmam-1 Seyyid-i Ekber
235.	1	Kadıncık Ana
236.	1	Kadir Gecesi
237.	1	Karataş

238.	1	Karun
239.	1	Kâzım Musa
240.	1	Kelâmullah
241.	1	Kelula Çölü
242.	1	Kenan
243.	1	Kevser Irmağı
244.	1	Kırk Budak
245.	1	Kırlangıç
246.	1	Kızıldeli Çayı
247.	1	Kızılşehir
248.	1	Köse Dağı
249.	1	Kul Himmet
250.	1	Küre
251.	1	Maçın
252.	1	Mardin
253.	1	Mehdi Dede
254.	1	Merdân Ali
255.	1	Mısır
256.	1	Mi'rac Gecesi
257.	1	Mil Denizi
258.	1	Mizan
259.	1	Muallak Taşı
260.	1	Mucur
261.	1	Muhammed Mehdi
262.	1	Muhammed Tâki
263.	1	Muhîb
264.	1	Muhiddin
265.	1	Musa Kâzım
266.	1	Mustafa
267.	1	Musul

268.	1	Mürteza
269.	1	Nevrûz
270.	1	Nuh
271.	1	Osman
272.	1	Osmanlılar
273.	1	Otman Baba
274.	1	Ömer
275.	1	Pir Hacı Bektaş
276.	1	Pir Sultan Haydar
277.	1	Pirim Ali
278.	1	Pirim Hasan
279.	1	Resûl
280.	1	Resulallah
281.	1	Sarı İsmail
282.	1	Sarı Kaya
283.	1	Sarı Kız
284.	1	Sarı Öküz
285.	1	Sarı Sultan
286.	1	Settar
287.	1	Seydi Battal
288.	1	Seyit Ali
289.	1	Seyyid Nesimî
290.	1	Seyyit Battal
291.	1	Sultan Kurt Baba
292.	1	Sultan Server
293.	1	Sultan Seyyid Gazi
294.	1	Sultan Süleyman
295.	1	Sultansuyu
296.	1	Sûr
297.	1	Suvaz (Sivas)

298.	1	Süleyman Nebi
299.	1	Şah Cüneyt
300.	1	Şah Hasan
301.	1	Şah İmam Hüseyin
302.	1	Şah İmam Rizâ
303.	1	Şah İsmail
304.	1	Şah Kızıl Deli
305.	1	Şah Safî
306.	1	Şah Seyit Ali
307.	1	Şah Zeynelâbidin
308.	1	Şehriban Hatun
309.	1	Şeydallah
310.	1	Tanrı Dağı
311.	1	Tebriz
312.	1	Tevrat
313.	1	Toprakkale
314.	1	Tûbâ
315.	1	Üveys
316.	1	Veysel
317.	1	Veyselkara
318.	1	Yasin
319.	1	Yazdân
320.	1	Yöğrük Kulu
321.	1	Yunus
322.	1	Zebur
323.	1	Zeynel
324.	1	Zeynel'Abâ

Söz varlığının temel birimlerinden olan özel adlar da Pir Sultan Abdal şiirlerinde sıklıkla kullanılmıştır. Tablo 11'e göre Pir Sultan Abdal, şiirlerinde sıklıkla "Ali"(499), kelimesini zikretmiştir. Bununla birlikte "Muhammed" (253),

sözcüğü de şiirlerde sıkça zikredilen sözcüklerdendir. Tablo 11 detaylı bir şekilde incelendiğinde İslam dinini tasvir eden birçok sözcüğün yer aldığı görülmektedir. “Yunus, Nuh, İlyas, İsa, Harun, İdris, İbrahim, Eyüb” gibi Peygamber isimlerinin, kutsal kitapların, dört halifenin, On İki İmam’ın, kutsal mekânların ve dört büyük meleşin sıkça geçmesinin nedeninin Alevi-Bektaşî toplumunda önemli bir yere sahip olan cem ortamından kaynaklandığı düşünülebilir. Bu kelimelerin sıklığından hareketle onun İslam dinine vâkıf bir kişi olduğu sonucu da muhakeme etmeye değerdir. İncelenen Pir Sultan Abdal şiirlerinin dörtlüklerinde geçen bazı özel adların kullanımı şu şekildedir:

*Ben gayrı nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali
Özümü gayrı salmazam
Allah bir Muhammed Ali (s.90).*

*Hızır İlyas ile içti hayatı
Yezit’e Zülfikar zehirden katı
Yine pirden ola er kerameti
Bir ismi Muhammed, bir ismi Ali (s.91).*

*Her kimin çırağın yaksa Hak yakar
Mümin olanları katara çeker
Aslımız On İki İmam’a çıkar
Biz, Muhammed, Ali diyenlerdeniz (s.115).*

*Kâğıdımı anama da gönderin
Arş yüzünde Cebrail’e indirin
Kâfirleri Cehenneme gönderin
Doğar nazlı nazlı İmam Hüseyin (s.121).*

*İmam-ı Bakır’dan uralım demi
Cafer-i Sadık’tan alalım kâmu
İmam Musa kaldır gönülden gamı
Gönül, kalk gidelim Hüseyin’e doğru (s.129).*

*Tahtını terketti İbrahim Ethem
Süleyman Nebîye veridi hâtem
Her kulun alnına yazıldı sitem
Kişinin çektiği yoludur yolu (s.153).*

*Arzuladım size geldim
Hünkâr Hacı Bektaş Veli*

Eşiğine yüzler sürdüm
Hünkâr Hacı Bektaş Veli (s.178).

Onlar Horasan'ı gezer
Demkeş olur bâde süzer
Seyyah olup daim gezer
Sultanı Bektaşilerin (s.184).

Âşık olan âşık dârdan ayrılmaz
Takî, Nakî seven âşık yorulmaz
Tâlîp bunalmayınca ere çağırılmaz
Ulaş yetiş pîrim İmam Hüseyin (s.206).

Tablo 12. Atasözleri

Sıra	Sıklık	Atasözleri
1.	1	Arife tarif vız gelir.
2.	1	El elden üstündür.
3.	1	Sağ gözün sol göze faydası yoktur.

Pir Sultan Abdal şiirlerinde atasözlerine de yer vermiştir. Atasözlerini de tıpkı deyimler gibi aynen ya da yapı bozukluğuna uğratarak şiirler içerisinde kullanmıştır. Atasözlerine eserlerinde yer vermesi Türkçe eğitimi açısından kayda değerdir. Tablo 12'ye bakıldığında eserler içerisinde birbirinden farklı üç adet atasözü kullanılmıştır. Pir Sultan Abdal şiirlerindeki söz varlığı unsurlarına bakıldığında diğer unsurlara nazaran atasözlerinin daha az kullanıldığı görülmektedir. Buradan hareketle şiirlerinde yer alan öğreticiliğinin kaynağının atasözleri olmadığı çok açıktır. Atasözlerinin şiirler içerisinde kullanımı şu şekildedir:

Arifler ârifi gelir
Arife tarif vız gelir
Uzak yakın hep bir gelir
Hassına Bektaşilerin (s.184).

Hatırın yıkarlar hatır yıkınca
Gözyaşı yenilmez taşıp akınca
El elden üstündür arşa erince
Nasihatim dinle, sakın gururdan (s.292).

*Muhannetin sözü cidalı oktur
Hak Tâlâ Allahın ihsanı çoktur
Sağ gözün sol göze faydası yoktur
Allah, muhanete muhtaç eyleme (s.370).*

Tablo 13. Deyimler

Sıra	Sıklık	Deyimler
1.	21	Yüz sürmek
2.	10	İkrar vermek
3.	10	Kurban olmak
4.	10	Yalan dünya
5.	9	Dergâhtan sürmek
6.	8	Dâra durmak
7.	8	Meyil vermek
8.	8	Niyaz etmek/eylemek
9.	7	Ser vermek
10.	6	Elinden bir kaza çıkmak
11.	6	Eteğinden tutmak
12.	6	Kâmil olmak
13.	6	Kem söz
14.	6	Nazar etmek/eylemek
15.	6	Yaraya değmek
16.	5	Âşık olmak
17.	5	Hatır yıkmak
18.	5	Hor bakmak
19.	5	Oruç tutmak
20.	4	Aslan sütü
21.	4	Benzi sararmak
22.	4	Boz bulanık
23.	4	Ciğeri dağlanmak
24.	4	Deryayı boylamak

25.	4	Hor görmek
26.	4	Kalbini arıtmak
27.	4	Saçını yolmak
28.	4	Selam vermek
29.	4	Serden geçmek
30.	4	Sırra ermek
31.	4	Tatlı dil
32.	4	Yoldan çıkmak
33.	3	Can vermek
34.	3	Gönlü coşmak
35.	3	Gözünü açmak
36.	3	Kadrini bilmek
37.	3	Kahrını çekmek
38.	3	Kara yazı
39.	3	Mest olmak
40.	3	Yüreği yanmak
41.	3	Zülfikar çalmak
42.	2	Aklı şaşmak
43.	2	Arka vermek
44.	2	Bağrını delmek
45.	2	Bağrını deşmek
46.	2	Bel bağlamak
47.	2	Belaya düşmek
48.	2	Benzi solmak
49.	2	Boyun eğmek
50.	2	Canına yetmek
51.	2	Ciğeri delinmek
52.	2	Deli gönül
53.	2	Destur almak
54.	2	Dünyaya gelmek

55.	2	El çekmek
56.	2	Elini eteğinden çekmemek
57.	2	Er meydanı
58.	2	Figan etmek
59.	2	Gönül vermek
60.	2	Gönül yapmak
61.	2	Gönül yıkmak
62.	2	Gülbenk çekmek
63.	2	Hal bilmek
64.	2	İki yüzlülük
65.	2	Kahpe felek
66.	2	Kalbini pak eylemek
67.	2	Kalbini temiz etmek
68.	2	Kanı akmak
69.	2	Kanını saçmak
70.	2	Kast etmek
71.	2	Kıymet bilmek
72.	2	Lanet okumak
73.	2	Layık görmek
74.	2	Mana vermek
75.	2	Muradını vermek
76.	2	Murat almak
77.	2	Namazını kılmak
78.	2	Nazar kılmak
79.	2	Özü bağlı olmak
80.	2	Salavat getirmek
81.	2	Selam almak
82.	2	Selam getirmek
83.	2	Türap olmak

84.	2	Üç günlük dünya
85.	2	Yalın kılıç
86.	2	Yoktan var etmek
87.	2	Yoldan dönmek
88.	2	Yüreğine ateş düşmek
89.	2	Yüze gülmek
90.	2	Yüzü kara
91.	2	Yüzü yerde
92.	2	Yüzüne gülmek
93.	2	Yüzünü yerlere sürmek
94.	2	Zahmet çekmek
95.	1	Âdet eylemek
96.	1	Ağzını açmak
97.	1	Âhı yerde kalmamak
98.	1	Aklı başında olmak
99.	1	Aklı ermek
100.	1	Aklı yetmemek
101.	1	Aklına gelmek
102.	1	Aklına getirmek
103.	1	Aklını zay etmek
104.	1	Alın yazısı
105.	1	Allah dostu
106.	1	Alnına yazılmak
107.	1	Ana rahmine düşmek
108.	1	Ant içmek
109.	1	Arada kalmak
110.	1	Ardan geçmek
111.	1	Ardınca kuyu kazmak

112.	1	Aslına çekmek
113.	1	Aşk ateşi
114.	1	Aşka düşmek
115.	1	Ateşten gömlek
116.	1	Avradını koyuvermek
117.	1	Ayak diremek
118.	1	Ayarından düşmek
119.	1	Ayrı düşmek
120.	1	Bacadan düşmek
121.	1	Bağrı delinmek
122.	1	Bağrı erimek
123.	1	Bağrı kara
124.	1	Bağrı yanmak
125.	1	Bahane bulmak
126.	1	Baş eğmek
127.	1	Baş eylemek
128.	1	Baş koymak
129.	1	Baş sallamak
130.	1	Baş vermek
131.	1	Başı sağ olmak
132.	1	Başına bela getirmek
133.	1	Başına bir hal gelmek
134.	1	Başına kalkmak
135.	1	Başına olmaz iş gelmek
136.	1	Başında duman
137.	1	Başını alıp gitmek
138.	1	Başını beklemek
139.	1	Başını çevirmek
140.	1	Başını indirmek

141.	1	Başkasının gözüyle görmek
142.	1	Belalı baş
143.	1	Benzi bozulmak
144.	1	Benzini yitirmek
145.	1	Berdâr etmek
146.	1	Bir kılı kırk pay etmek
147.	1	Boyasına boyanmak
148.	1	Boynuna halka takmak
149.	1	Boyun bükmek
150.	1	Can gözü
151.	1	Can içinde can
152.	1	Can koymak
153.	1	Can mezat
154.	1	Can pazarı
155.	1	Candan sevmek
156.	1	Candan vermek
157.	1	Canına kıymak
158.	1	Canını kurban vermek
159.	1	Cefa çekmek
160.	1	Cennet kokusu
161.	1	Cennet yüzü görmemek
162.	1	Ceza vermek
163.	1	Çamura atmak
164.	1	Çeken bilir
165.	1	Çilesi dolmak
166.	1	Dalga gütmek

167.	1	Dalını taşlamak
168.	1	Deli etmek
169.	1	Dem sürmek
170.	1	Denk eylemek
171.	1	Derde derman aramak
172.	1	Derde derman olmak
173.	1	Derde dert katmak
174.	1	Derde düşmek
175.	1	Derman bulmak
176.	1	Derman eylemek
177.	1	Derman istemek
178.	1	Derman olmak
179.	1	Devran sürmek
180.	1	Dışı gülen
181.	1	Dil dökmek
182.	1	Dil vermek
183.	1	Dilde tesbih
184.	1	Dilden dile
185.	1	Dili tutulmak
186.	1	Dilinden düşmemek
187.	1	Dillerde söylenmek
188.	1	Dillere destan olmak
189.	1	Dillere düşmek
190.	1	Divane eylemek
191.	1	Diz dize vermek
192.	1	Dua almak
193.	1	Dünyadan göçmek
194.	1	Dünyanın temeli
195.	1	Ecel şerbeti

196.	1	Eksiğini bilmek
197.	1	El almak
198.	1	El değmemiş
199.	1	El etmek
200.	1	El kapısı
201.	1	El sunmak
202.	1	El uzatmak
203.	1	Elden ele
204.	1	Eli açık
205.	1	Elin dili
206.	1	Elinden kurtulamamak
207.	1	Eşiğe varmak
208.	1	Eşiğine eğilmek
209.	1	Ettiğini bulmak
210.	1	Gaflet uykusu
211.	1	Garip düşmek
212.	1	Gögsünü haşlamak
213.	1	Gökten inmek
214.	1	Gökten rahmet yağmak
215.	1	Gönlü dalgalanmak
216.	1	Gönlü düşmek
217.	1	Gönlü havalanmak
218.	1	Gönlü incinmek
219.	1	Gönül gamı
220.	1	Gönül katmak
221.	1	Gönül köşkü
222.	1	Gönül pası
223.	1	Gönül pasını silmek
224.	1	Göz nuru

225.	1	Gözünden kan saçmak
226.	1	Gözünden öpmek
227.	1	Gözünden sakınmak
228.	1	Gözüne mil çekmek
229.	1	Gözüne perde inmek
230.	1	Gözünü sakınmak
231.	1	Gözünün nuru
232.	1	Günah atmak
233.	1	Günahlardan geçmek
234.	1	Haber almak
235.	1	Haber sormak
236.	1	Haber vermek
237.	1	Halden hale
238.	1	Haram yemek
239.	1	Hasret ateşi
240.	1	Hasret çekmek
241.	1	Hasretine kavuşmak
242.	1	Hasretine ulaşmak
243.	1	Hatır sormak
244.	1	Hatıra dokunmak
245.	1	Hatırını hoş etmek
246.	1	Havaya vermek
247.	1	Hayfını almak
248.	1	Helallik vermek
249.	1	Himmet almak
250.	1	Himmet etmek
251.	1	İblise uymak
252.	1	İbret almak
253.	1	İftira etmek

254.	1	İhsan eylemek
255.	1	İki dillilik
256.	1	İki dinli
257.	1	İkrar gütme
258.	1	İmdada yetişmek
259.	1	İn misin cin misin
260.	1	İnil inil inlemek
261.	1	İntikam almak
262.	1	İşine hile katmak
263.	1	Kalbi açılmak
264.	1	Kalbi boş
265.	1	Kalbi nurla dolmak
266.	1	Kalbine değmek
267.	1	Kalem çalmak
268.	1	Kâmil durmak
269.	1	Kâmil oturmak
270.	1	Kâmil söylemek
271.	1	Kanadı kırılmak
272.	1	Kanı kaynamak
273.	1	Kapı çalmak
274.	1	Kapıdan sürmek
275.	1	Kapısına çökmek
276.	1	Karınca yükü
277.	1	Kendi kendini paralamak
278.	1	Kendinde aramak
279.	1	Kendinden sakınmak
280.	1	Kendini ateşe atmak
281.	1	Kendini bilmek
282.	1	Keyfe gelmek

283.	1	Kılıç kuşanmak
284.	1	Kısmet almak
285.	1	Kibrine yedirememek
286.	1	Kilit vurmak
287.	1	Kin tutmak
288.	1	Kolları bağlı olmak
289.	1	Korku çekmek
290.	1	Korku gelmek
291.	1	Kul kurban olmak
292.	1	Kurban etmek
293.	1	Kurban vermek
294.	1	Kuş dili
295.	1	Kuşak çözmek
296.	1	Kül olmak
297.	1	Malamat etmek
298.	1	Mekân tutmak
299.	1	Melül olmak
300.	1	Menzil almak
301.	1	Merhamet etmek
302.	1	Merhem çalmak
303.	1	Merhem etmek
304.	1	Merhem eylemek
305.	1	Merhem olmak
306.	1	Merhem sarmak
307.	1	Merhem vurmak
308.	1	Meth etmek
309.	1	Meydana ekmek dökmek
310.	1	Meydana getirmek
311.	1	Meyil katmak

312.	1	Muradına ermek
313.	1	Müptela olmak
314.	1	Mürüvvet etmek
315.	1	Nabzını sinamak
316.	1	Nal vurmak
317.	1	Nasihat almak
318.	1	Nasihat eylemek
319.	1	Ne akıl koydu ne fikir
320.	1	Nefesi kesilmek
321.	1	Nefsine uymak
322.	1	Nefsini gözetmek
323.	1	Nesli kırılmak
324.	1	Neslini kesmek
325.	1	Neslini kırmak
326.	1	Nida getirmek
327.	1	Nişan istemek
328.	1	Noksanını görmek
329.	1	Nur içinde görünmek
330.	1	Ocak oğlu
331.	1	Öğüt almak
332.	1	Özü çürük
333.	1	Özüne ateş düşmek
334.	1	Özünü arındırmak
335.	1	Özünü Hakka bağlamak
336.	1	Perişan eylemek
337.	1	Peşine düşmek
338.	1	Rahmet etmek
339.	1	Rahmet yağmak
340.	1	Rast gelmek

341.	1	Rengine boyanmak
342.	1	Rengine girmek
343.	1	Ruhsat vermek
344.	1	Sabır kılmak
345.	1	Salavat vermek
346.	1	Selam göndermek
347.	1	Selamsız sabahsız
348.	1	Semer vurmak
349.	1	Ser almak
350.	1	Serinde tütme
351.	1	Serine sevda düşmek
352.	1	Serini kurban vermek
353.	1	Sevda çekmek
354.	1	Sevdaya salmak
355.	1	Sır açmak
356.	1	Sinesi delinmek
357.	1	Şefaatt ummak
358.	1	Şeker gibi söz
359.	1	Şeytana uymak
360.	1	Şirin söz
361.	1	Şüphe düşmek
362.	1	Tanrı misafiri
363.	1	Taşa tutmak
364.	1	Taşı un etmek
365.	1	Tesbih etmek
366.	1	Toprak olmak
367.	1	Tuzağa düşmek
368.	1	Tuzağa düşürmek
369.	1	Uçkur çözmek
370.	1	Ummana dalmak

371.	1	Üstüne gitmek
372.	1	Vadesi yetmek
373.	1	Varından geçmek
374.	1	Yalın ayak
375.	1	Yara açmak
376.	1	Yarası azmak
377.	1	Yaraya merhem sarmak
378.	1	Yardım okumak
379.	1	Yas tutmak
380.	1	Yastan çıkmak
381.	1	Yedi kat
382.	1	Yerde bitmek
383.	1	Yerden göğe
384.	1	Yerini hoş bulmak
385.	1	Yerini vermek
386.	1	Yoğurt çalmak
387.	1	Yol gözlemek
388.	1	Yol tutmak
389.	1	Yol vermek
390.	1	Yola boyun vermek
391.	1	Yola dizmek
392.	1	Yola getirmek
393.	1	Yola gitmek
394.	1	Yoldan sapmak
395.	1	Yolları bağlanmak
396.	1	Yoluna kurban olmak
397.	1	Yolunu izlemek
398.	1	Yürek yarası
399.	1	Yüz döndürmek

400.	1	Yüz üstü sürünmek
401.	1	Yüze basmak
402.	1	Yüzü yerde olmak
403.	1	Yüzünü tabanına sürmek
404.	1	Yüzünü toprağa vermek
405.	1	Yüzünü tutmak
406.	1	Zâr eylemek
407.	1	Zikir etmek
408.	1	Zürriyet doğmak

Söz gruplarından biri olan deyimler Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde sıklıkla yer almaktadır. Pir Sultan Abdal, şiirlerinde deyimleri çoğu yerde aynen, bazı yerlerde ise dönemin ağzına uygun olarak kullanmıştır. Tablo 13'e bakıldığında 408 adet deyim Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde varlığını göstermiştir. Bu tabloda Pir Sultan Abdal'ın Türkçedeki deyim hazinesinden yararlandığı görülmektedir. Deyimlerin az kelimelerle çok şeyi anlatmasından hareketle onun şiirlerinin bu denli çekici ve güzel olduğu söylenebilir. Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde deyimlerin bu kadar çok var olması Türkçe eğitimi açısından oldukça önemlidir. Deyimler eğitim ortamında öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini harekete geçirebilir ve anlatım becerilerinin kullanımı esnasında bireylere büyük kolaylıklar sağlayabilir. Pir Sultan Abdal şiirlerinde deyimlerin kullanımına ilişkin olarak şu dördlükler örnek gösterilebilir:

*Şu dünyada benim gönül verdiğim
Birisi Muhammed birisi Ali
Adına şanına kurban olduğum
Birisi Muhammed birisi Ali (s.92).*

*Muaviye'yi terkisine bindiren
Hamza Pehlivan'a deve gönderen
Yezit'in gözüne perde indiren
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali (s.93).*

*Vird verildi gökte uçan kuşlara
Bakmaz mısın gözden akan yaşlara
Sular **üzün sürer** taştan taşlara
Çağlar ya Muhammed Ali çağırır (s.112).*

*Ceme varmak, **murat almak** nihayet
On iki erkânda okunur ayet
Vücudun şehrini pak eyle gayet
Gerçek mümin bu dergâhta uludur (s.163).*

*Sen Hakk'ı yabanda arama sakın
Kalbini pak eyle Hak sana yakın
Âdeme **hor bakma, gözünü sakın**
Cümlesin âdemde buldun erenler (s.192).*

*Gamdan hisar oldu mekânım yurdum
İşitmez âvazım, dinlemez virdim
Bir değil, beş değil, on değil derdim
Düğümler **baş verdi** sıralandı gel (s.219).*

*Yeşil pınarlarda parlayıp akar
Asilzade olan **aslına çeker**
Pervane olan aşkın oduna yanar
Ben nice varayım hak divanına (s.237).*

*Ak pınarın **boz bulanık** seliyim
Ol sebepten aklım yoktur deliyim
Naci derler dört gürhün biriyim
Ararsan hak divanında bul beni (s.264).*

Tablo 14. Kalıp Sözler

Sıra	Sıklık	Kalıp Sözler
1.	22	Allah bir Muhammed Ali
2.	20	Ya Ali
3.	17	Eyvallah
4.	16	Vallahi
5.	13	Billahi
6.	12	Hû Allah
7.	12	Safa geldin

8.	12	Safa geldiniz
9.	8	Aman
10.	7	Hoş geldiniz
11.	7	Muhammed aşkına
12.	6	Çare ne
13.	6	Destur
14.	6	Hak Muhammed Ali
15.	6	İnşallah
16.	6	Şükür
17.	5	Dünya malı
18.	5	Ne fayda
19.	5	Sana emanet
20.	5	Yetiş ya Allah ya Muhammed ya Ali
21.	4	Ali aşkına
22.	3	Çok şükür
23.	3	Kara toprak
24.	3	Lanet olsun
25.	3	Neme yetmez
26.	2	Allah Allah
27.	2	Canım kurban olsun
28.	2	Dört kapı kırk makam
29.	2	Dünya kadar mal
30.	2	Gözüm kör olsun
31.	2	Hak nasip eylese
32.	2	Hüseyin aşkına
33.	2	Merhaba
34.	2	Şükür olsun
35.	2	Yedi iklim dört köşe
36.	2	Yedi kat

37.	2	Yezit'e lanet
38.	1	Allah bilir
39.	1	Allah hidayet eylesin
40.	1	Allah muhanete muhtaç eyleme
41.	1	Aman mürvet
42.	1	Aman Rabbim
43.	1	Azdı zaman azdı
44.	1	Billah
45.	1	Bir gün olur
46.	1	Bismillah
47.	1	Bismillahsız
48.	1	Canıma yetti
49.	1	Canına yazık
50.	1	Canlar mezat olmuş
51.	1	Çeken bilir
52.	1	Çok şükür Mevlaya
53.	1	Derde derman
54.	1	Derdimin dermanı
55.	1	Dört kapı
56.	1	Dört köşe
57.	1	El'aman
58.	1	Elhamdülillah
59.	1	Erenlerin kahrını üstüne olsun
60.	1	Hak belasın versin
61.	1	Hak kelamı dilinde
62.	1	Hak yolu
63.	1	Hayıf oldu
64.	1	Hayırlısı
65.	1	Hayli vakit oldu

66.	1	Helal edin
67.	1	Helâl eyle
68.	1	Hızır yardımcımız olsun
69.	1	Himmet eyle
70.	1	Hoş safa geldiniz
71.	1	Hû diyelim
72.	1	Hüdâ hakkı için
73.	1	İhsan eyle
74.	1	İmdat eyle
75.	1	Kör şeytan
76.	1	Kusura kalmayın
77.	1	Lanet Yezit'e
78.	1	Medet Muhammed Ali
79.	1	Mevlaya şükür
80.	1	Muhammed'e salavat
81.	1	Müminlere rahmet
82.	1	Mürvet ya Ali
83.	1	Nasip kısmet
84.	1	Ne talihsiz başın var
85.	1	Neme gerek
86.	1	On İki İmam aşkına
87.	1	On İki İmam sen yetiş
88.	1	Selam söyle
89.	1	Selamsız sabahsız
90.	1	Şükür Mevlaya
91.	1	Üç gün üç gece
92.	1	Üçler Beşler Yediler
93.	1	Vallah

94.	1	Ya Muhammed ya Ali
95.	1	Yaradan yardımcın olsun
96.	1	Yaradanın aşkına
97.	1	Yetişin imdada
98.	1	Yetmiş iki buçuk millet
99.	1	Yetmiş iki dil
100.	1	Yetmiş iki millet
101.	1	Yıkılsın Yezit'in tahtı

Pir Sultan Abdal, şiirlerini oluştururken kalıp sözlerden de yararlanmıştır. Tablo 14'e bakıldığında şiirler içerisinde Toplamda 101 adet kalıp sözün geçtiği görülmektedir. Detaylı bir şekilde yukarıda yer alan tablo incelendiğinde Pir Sultan Abdal'ın sıklıkla "Allah bir, Muhammed Ali, Ya Ali, eyvallah, vallahi, billahi, Hû Allah ve safa geldin" gibi kalıp sözleri kullandığı görülmektedir. Şiirler içerisinde geçen kalıp sözlerin birçoğunun "Vahdet-i Vücûd"u temsil etmesi oldukça dikkat çekicidir. Aşağıda incelenen şiirlere ait bazı dörtlükler yer almaktadır. Bu dörtlükler Pir Sultan Abdal'ın kalıp sözleri en kapsayıcı şekilde kullandığı şiirlerin dörtlükleridir.

Özmü zulmete salmanam
Allah bir Muhammed Ali
Ben gayrı nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali (s.89).

İlletiler bizi Mansur dârına
Hep teberrâ okudular pirine
Lanet olsun ikrarından dönene
Seher vakti On İki İmam sen yetiş (s.128).

Misafir kapının iç kilididir
Ev sahibi de anların kelbidir

Misafir mihmandır, mihman Ali'dir
*Mihman canlar bize **safa geldiniz** (s.147).*

Ey gönül bülbülleri
*Mihmanlar **hoş geldiniz***
Hak zikr eden diller
*Mihmanlar **hoş geldiniz** (s.148).*

***Çok şükür** olsun Hüda'nın demine*
Hacı Bektaş Veli, Sultan Balım var
Mehdi evsafı eyledim temine
Hacı Bektaş Veli, Sultan Balım var (s.189).

Merhaba** ey güzel pîrim **merhaba
Poyraza dayanmaz şalınan aba
***Yetiş imdadıma** Sultan Kurt Baba*
Bize yol vermiyor aşmağa dağlar (s.308).

Gitme giden gitme bir dahi soram
Ya bu derya neyin üstünde durur
***Vallahi billahi** ben onu gördüm*
Derya da ikrarın üstünde durur (s.334).

Nurdan imiş Muhammed'in yapısı
***Bismillahsız** açılmıyor kapısı*
Korkusun çektiğim Sırat Köprüsü
Kale kapıları dizilip durur (s.335).

Tablo 15. İkilemeler

Sıra	Sıklık	İkilemeler
1.	6	Deste deste
2.	6	Gel gel
3.	5	Nazlı nazlı
4.	5	Yana yana
5.	3	Adım adım
6.	3	Allah Allah
7.	3	Bir bir
8.	3	Gece gündüz
9.	3	Güzel güzel
10.	2	Alay alay

11.	2	Bahar yaz
12.	2	Bölük bölük
13.	2	Büyük küçük
14.	2	Delik delik
15.	2	Dertli dertli
16.	2	Garip garip
17.	2	Her sabah her sabah
18.	2	İlgıt ılgıt
19.	2	İnil inil
20.	2	Kazanıp kazanıp
21.	2	Kıya kıya
22.	2	Sabah sabah
23.	2	Suçlu suçsuz
24.	1	Adına şanına
25.	1	Ağır ağır
26.	1	Ağlayı ağlayı
27.	1	Ahilen vahilen
28.	1	Ali Ali
29.	1	Aman aman
30.	1	Aşam aşam
31.	1	Ayak ayak
32.	1	Baka baka
33.	1	Birer birer
34.	1	Çağırta bağırta
35.	1	Çalışıp çırpınıp
36.	1	Çayır çayır
37.	1	Çeke çeke
38.	1	Çevre çevre
39.	1	Çevrilip çevrilip
40.	1	Çıksa çıksa

41.	1	Dere tepe
42.	1	Dinden imandan
43.	1	Dizi dizime
44.	1	Doğdu doğdu
45.	1	Doldur doldur
46.	1	Dolu dolu
47.	1	Domur domur
48.	1	Döne döne
49.	1	Eđrim eđrim
50.	1	El ele
51.	1	Elvan elvan
52.	1	Gelir geđer
53.	1	Gelmiş geçmiş
54.	1	Göçün göçün
55.	1	Görünü görünü
56.	1	Güle güle
57.	1	Hani hani
58.	1	Hayal hayal
59.	1	Hırka gömlek
60.	1	İlgın ılgın
61.	1	İmza imza
62.	1	Kana kana
63.	1	Kar kış
64.	1	Karşı karşı
65.	1	Katar katar
66.	1	Kıla kıla
67.	1	Medet medet
68.	1	Melil melil
69.	1	Meydana meydana
70.	1	Olur olmaz

71.	1	Pare pare
72.	1	Parlayı parlayı
73.	1	Postu postuna
74.	1	Selamsız sabahsız
75.	1	Sevip sevip
76.	1	Sıcak sıcak
77.	1	Sürünü sürünü
78.	1	Taç taht
79.	1	Tel tel
80.	1	Top top
81.	1	Türlü türlü
82.	1	Uğrun uğrun
83.	1	Uzak yakın
84.	1	Üç gün üç gece
85.	1	Ülke ülke
86.	1	Yalabık yalabık
87.	1	Yalvara yalvara
88.	1	Yalvarı yalvarı
89.	1	Yanarım yanarım
90.	1	Yatarım kalkarım
91.	1	Yavan yahşi
92.	1	Yedirmez içirmez
93.	1	Yoksa yoksa
94.	1	Yol yol
95.	1	Yola yola
96.	1	Yüce yüce
97.	1	Yüzüme gözüme

Tablo 15'te Pir Sultan Abdal'ın şiirleri içerisinde yer alan ikilemeler bulunmaktadır. Bu tabloya bakıldığında Pir Sultan Abdal, şiirlerinde en çok “deste deste, gel gel, nazlı nazlı, yana yana” ikilemelerini kullanmıştır. Şiirleri içerisinde

birbirinden farklı 97 tane ikilemenin yer aldığı görülmektedir. Şiirlerindeki akıcılığın yüksek olmasının nedenlerinden birinin de onun ikilemeleri bu denli kullanmış olmasından kaynaklanması olarak düşünülebilir. İkilemelerin şiirler içerisinde kullanımına şu dörtlükler örnek olarak gösterilebilir:

*Gülün bağlar **deste deste**
Bağlar da gönderir dosta
Mihmandar bir dolu iste
Sunan Murtaza Ali'dir (s.105).*

***Her sabah her sabah** yüzüm üstüne
Doğar **nazlı nazlı** İmam Hüseyin
On iki ayların her sabahında
Doğar **nazlı nazlı** İmam Hüseyin (s.121).*

*Dua edin bize misafir gele
Yavan yahşi yiyip yüzümüz güle
Büyük küçük anı hep Hızır bile
Mihman canlar bize safa geldiniz (s.146).*

*Muhammed Ali'nin güzel yolları
Bu yola **yana yana** gider kalmadı
Seyr-ü muhabbetin gonca gülleri
Bu yola **yana yana** gider kalmadı
Soldu muhabbetin gülü kalmadı (s.176).*

*Ben de vekil ettim Bâri Hüdâ'mı
O da kulu gibi zülüm ede mi
Orda söyletirler **bir bir** adamı
Kalsın benim davam divana kalsın (s.205).*

*Pir Sultanım **döne döne**
Dolu içtim **kana kana**
Şu yerde kim **yana yana**
Avrat eyledi zaman bizi (s.191).*

***Alay alay** olmuş gelen turnalar
Kanadı kolları vardır turnanın
Silkinip uçamaz menzil görenler
Gökyüzünde yolları var turnanın (s.296).*

*Pir Sultanım söyler sözü özünden
Âşıksın sakınır iki gözünden*

*Olur olmaz münkirlerin sözünden
Eksilmez gölümüz kuruyup gider (s.314).*

*Gece gündüz durmaz çatlayıp akar
Şu akan suların başı kededir
Hak didârın görmüş durmayıp çağlar
Şu akan suların başı kededir (s.323).*



DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Alevi-Bektaşî toplumunda önemli bir konuma sahip olan ve Türk edebiyatının mihenk taşlarından birisi olan Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit etmek ve de ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada veriler; hayvan adları, bitki adları, renk adları, sayı adları, eşya adları/alet adları/giysi adları, enstrüman adları, meslek adları, akrabalık adları, yapı adları, organ adları, özel adlar, atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve ikilemelerden oluşmaktadır. Bu veriler yoluyla Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde yer alan söz varlığı ortaya konulmuş ve birçok sonuca ulaşılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda aşağıda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

- Pir Sultan Abdal'ın şiirlerindeki söz varlığını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada şiirler içerisinde hayvan adları (38), bitki adları (26), renk adları (13), sayı adları (42), eşya adları/alet adları/giysi adları (106), enstrüman adları (4), meslek adları (24), akrabalık adları (19), yapı adları (61), organ adları (54), özel adlar (324), atasözleri (3), deyimler (408), kalıp sözler (101) ve ikilemeler (97)'den oluşmaktadır

- Pir Sultan Abdal şiirlerinde en çok kullanılan sözcük “bir” sözcüğüdür. Toplamda 546 kez şiirlerinde geçmiştir. Şiirler incelendiğinde “bir” sözcüğünün sayı sıfatı olarak kullanıldığı görülmekle birlikte, Hakkı temsil etmek amacıyla da kullandığı görülmektedir. “Bir” sözcüğünden sonra en çok kullanılan kelime “Ali”dir. Toplamda 499 kez geçmiştir. Bu da onun Alevi-Bektaşî edebiyatına ne kadar bağlı olduğunun bir neticesidir.

- Pir Sultan Abdal'ın şiirlerine bakıldığında sadece yaşadığı dönem için değil her yüzyıla hitap edecek öğütler bulunmaktadır. Bununla birlikte aradan asırlar geçmesine rağmen onun şiirlerinin halen sevilerek okunması ve şiirlerinin birçoğunun bestelenerek türkü haline gelmesi onun ne denli güçlü bir şair olduğunun göstergesidir.

- Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinin en önemli özelliklerinden birisi de millî vezin olan hece ölçüsü ile yazılmış olmasıdır. Zira bu durum onun millî geleneğe ne denli

ehemmiyet verdiğinin sonucu olmakla birlikte şiirlerinin Türkçe eğitimi alanında kullanılabilmesine de olanak sağlamaktadır.

- İncelenen şiirler içerisinde birbirinden farklı birçok hayvan türüne rastlanmıştır. Tespit edilen hayvan türleri Türk toplumunun yaşamında yer alan hayvanlardır. Pir Sultan Abdal şiirlerinde “bülbül, turna, kuş, arı, aslan- arslan, kuzu, öküz, koyun, kurt, at” gibi birçok hayvan türü yer almaktadır. Şiirleri içerisinde en çok “bülbül”(58) kelimesi kullanılmıştır. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde yer alan “bülbül” sözcüğü aslında “âşığı” temsil etmektedir. Bu durum yalnızca Pir Sultan Abdal’a has bir özellik değildir. Türk edebiyatında yer alan şiirlerin birçoğunda bu duruma rastlanmaktadır. Bu durumu derinlemesine çözümlemek amacıyla çalışma başlatan Tanç (2009), “bülbül” ve “gül”ün konu olduğu birçok hikâye ve şiiri karşılaştırmış ve bülbül motifinin “hakiki âşığı” simgelediği sonucuna ulaşmıştır. Pir Sultan Abdal’ın “bülbül” sözcüğünü bu kadar çok şiirlerinde kullanması onun halk edebiyatındaki bülbül motifini önemseyişinin ve kendinden önceki şairlerin sanat anlayışını da takip ettiğinin göstergesidir. Tuna (2022) da “Yunus Emre’nin Divanı’nda Bülbül Motifi” adlı çalışmasında bu duruma benzer örneklerle rastlayarak Yunus Emre’nin halk edebiyatındaki bülbül motifini şiirlerinde mühimsediğini dile getirmiştir. Bakırcı (2015) ise bülbül ile gül arasında yaşanıldığına inanılan alegorik aşkın yalnızca halk edebiyatında görülmediğini, Türk edebiyatının birçok kolunda bu alegorik aşkın yer aldığını ifade etmiştir. Buradan hareketle Türk edebiyatında bülbülün ne denli önemli bir motif olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde yer alan hayvanların birçoğu Türk toplumunda masal, destan, halk hikayesi ve efsanelere kahraman olmuş hayvanlar olduğu görülmektedir.

- Pir Sultan Abdal, şiirlerinde doğadaki birçok bitkiye yer vermiştir. Şiirlerinde daha çok “gül, elma, gonca, çiçek, ağaç, üzüm” sözcüklerini kullanmıştır. Şiirlerde “gül” sözcüğü 127 kez kullanılmış ve en çok kullanılan bitki olmuştur. İncelenen şiirlere detaylı bakıldığında “gül” sözcüğü benzetme amacıyla kullanılmıştır. Özellikle İslam büyüklerini güle benzetmesi ve onlara muhabbet ile bağlı olması gözden kaçırılmayacak kadar çoktur. Bu duruma benzer olarak Kalkandelen (2008) “Nevâi Bahçesinde Güller, Goncalar” isimli çalışmasında gülün Türk edebiyatında genel olarak sevgiliyi temsil ettiğini dile getirmiştir. Bununla

birlikte Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde özellikle “gül, gonca ve çiçek” üçlemesini sıkça kullanması onun tasavvuf ve tekke edebiyatına vurgu yaptığının göstergesidir. Ayrıca Pir Sultan Abdal'ın bitkilere ait sözcükleri şiirlerinde kullanırken üzerinde yaşamış olduğu coğrafyanın etkisinde kaldığı neticesine de ulaşılmıştır.

- Çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen şiirlerde sayı adları sıkça yer almaktadır. Bu sayılar şiirlerde hem gerçek hem de mistik anlamı temsil ederek sayılar üzerinden hatırlatmalara gidilmiştir. Özellikle “bir” sözcüğü üzerinden Yaratıcı “Hak”, “on iki” sözcüğü üzerinden Alevi- Bektaşî geleneği içinde rehber olduklarına inanılan “On İki İmamlar” hatırlatılmıştır. Yine “üç, yedi ve kırk” sözcükleri ile tekke ve tasavvuf edebiyatındaki üçler, yediler ve kırklar hatırlatılmıştır. Bu bağlamdan hareketle Pir Sultan Abdal'ın eserlerinde formülistik sayıların sıkça kullanıldığı söylenebilir. Şiirler içerisinde en çok kullanılan sayı “bir”dir. Bununla birlikte şiirlerde geçen diğer sayıların da sayı sıfatı olarak kullanıldığı sonucu elde edilmiştir.

- Pir Sultan Abdal, şiirlerinde renkleri daha çok tasvir aracı olarak kullanmıştır (*Yüzü kara, al kana, Sarı İsmail, yeşil benli...*). Renk adları içerisinde en çok kullanılan renk “kara” olmuştur. Şiirlere bakıldığında “kara” sözcüğü kimi yerde “ak” sözcüğünün zıt anlamı olarak kullanılmış kimi yerde ise mecaz anlamda kullanılmıştır. Bununla birlikte eserleri içerisinde birden çok renk adının yer alması aslında onun estetik zevkinin ne kadar gelişmiş olduğunun da bir göstergesidir.

- Şiirler içerisinde birden fazla eşya, alet ve giysi adları yer almıştır. Özellikle şiirler içerisinde “kılıç, kalem ve defter” üçlüsü kendilerine çokça yer bulmuştur (*Mehdi de kılıç kuşandı; Bir kalem var yazı tutmaz elimden; Okumuşam dört kitabın dilinden...*). Ayrıca şiirler içerisinde gündelik yaşamda sıkça kullanılan diğer eşya, alet ve giysi adları kendilerine yer bulmuştur. Şairin şiirlerinde özellikle içinde yaşadığı topluma ait unsurları kullanmış olması onun kendi toplumunu ne kadar iyi tanıdığını ve benimsediğini göstermektedir.

- Pir Sultan Abdal şiirlerinde enstrüman adları da geçmektedir. Eserlerinde “saz, tanbura, cura, bağlama” sözcükleri sıklıkla geçmektedir. Şairin bu enstrümanları kullanması Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya kendileri ile birlikte enstrümanları da getirdiklerinin en somut kanıtıdır. Buna ek olarak şiirler içerisinde

en çok kullanılan enstrüman “saz”dır. Zira saz Alevi-Bektaşî toplumunda büyük bir öneme sahiptir.

- Şair, şiirlerinde dönemin meslek adlarını da sıklıkla kullanmış ve bu meslek gruplarının gelecek nesillere taşınmasında kültür temsilciliği görevi üstlenmiştir. Şair şiirlerinde daha çok “imam” sözcüğünü kullanmıştır. Şairin bu sözcüğü çok kullanması “On İki İmam”dan kaynaklanmaktadır. Şiirlerde “imam” sözcüğünün geçtiği dizeler dikkatli bir şekilde incelendiğinde o dönemin şartlarında imamların hem dinî hem de örfî bakımdan bir görevlerinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte “bağban”, “rençber” gibi meslek adlarının şiirlerde yer alması şairin yaşadığı toplumun tarım ile uğraştığının da bir belirtisidir. Ayrıca “nalbant” ve “demirci” sözcüklerinin şiirlerde sıkça geçmesiyle şair; demir madeninin, demirciliğin ve atçılığın Türk toplumundaki önemini hatırlatmaktadır.

- İncelenen şiirler içerisinde akrabalık adları da şair tarafından sıkça kullanılmıştır. Özellikle “anne, dede, oğul, kardeş ve baba” sözcükleri sıklıkla şiirlerde yer almaktadır. Pir Sultan Abdal’ın kullandığı bu sözcüklere bakıldığında onun Türk toplumunda büyük bir değere sahip olan aile yapısına verdiği önemin somut hali görülmektedir. Ayrıca şiirleri içerisinde geçen “dede” kavramını şair eğitici bir role büründürmüştür. Bu duruma benzer olarak Şahin ve Kayhan (2023) da “Neşet Ertaş Türkülerinde Söz Varlığı” adlı çalışmasında “anne ve baba” kavramlarının Türk toplumunda eğitici bir role sahip olduğunu dile getirmişlerdir.

- Pir Sultan Abdal şiirlerinde yapı adlarını da sıklıkla kullanmıştır. Bu yapı adları çeşitli olmakla birlikte şiirlerinde yapı adı olarak en çok “yol” sözcüğünü kullanmıştır. Şiirlerinde 169 kez yerini alan bu sözcük genel olarak somut boyutuyla kullanılmamıştır. Zira Pir Sultan Abdal, şiirlerinde “yol” sözcüğünü soyut boyutla kullanarak yaşam felsefesini gözler önüne sermiştir. Onun için bireyselliğin değil toplumsallığın önemli olduğu dizelerinden anlaşılmaktadır.

- Şair, şiirleri içerisinde sıklıkla organ adları da kullanmıştır. Pir Sultan Abdal, şiirlerinde genellikle organ adlarını sıfatlar ile betimlemiştir. Şiirleri içerisinde 54 adet organ adı yer almaktadır. Özellikle “el, göz, yüz, dil, baş ve kalp” sözcükleri şiirler içerisinde sıkça geçmektedir. Aynı zamanda şiirlerinde “ser/baş, dest/el, çeşm/göz, dil/kalp, leb/dudak” kelimelerini bir arada kullanmıştır. Bu kelimelere dikkatli bakıldığında bunların eş anlamlı sözcükler olduğu

görülmektedir. Eş anlamlı kelimelerin kullanım sıklığı ya da bir arada kullanımı, şairin edebî bir dile hakimiyetinin yanı sıra kelime hazinesinin zenginliğini de gözler önüne sermektedir.

- Söz varlığının temel birimlerinden olan özel adlar da Pir Sultan Abdal şiirlerinde sıklıkla yerini almaktadır. Aslında Pir Sultan Abdal şiirlerinde isimler başlı başına bir çalışma alanıdır çünkü Pir Sultan Abdal, gezegen isimlerine (Ay, Dünya, Güneş), yer adlarına (*Ankara, Şam, Medine, Bağdat, Musul...*), din ve tasavvuf ile alakalı olan isimlere (*Kur'an, Zebur, Tevrat, Azrail, Cebrail, Mikâil, İblis, Muaviye, Yezit...*) ve peygamber isimlerine (*Muhammed, Yunus, Nuh, İlyas, İsa, Harun, İdris, İbrahim, Eyüb...*) şiirlerinde sıklıkla yer vermiştir. Bu durum onun dinî-tasavvufî bilgiler ve coğrafya gibi alanlarda geniş bir perspektife sahip olduğunun göstergesidir. Ayrıca şiirlerinde en çok zikrettiği özel ad “Ali”dir. Toplam 499 kez “Ali” sözcüğünü kullanmıştır.

- Bir milletin gelenek ve göreneklerini içinde barındıran unsurlardan birisi de atasözleridir. Atasözleri vermiş olduğu iletilerle değerler eğitimi açısından büyük önem arz etmektedir. İncelenen şiirler içerisinde atasözlerine rastlanmaktadır. İncelenen şiirlerden hareketle atasözlerini diğer söz varlığı unsurlarından ayırt eden faktör ise şiirlerde çok az kullanılmış olmasıdır. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde toplamda 3 adet atasözü bulunmaktadır. Bu durumu günlük hayatta konuşma ve yazı dilinde atasözlerine pek fazla ağırlık verilmemesine bağlamak mümkündür. Benzer şekilde Akın vd. de “Orhan Kemal’in “Baba Evi” Romanına Söz Varlığı Açısından Yaklaşım” (2018) adlı çalışmada bu duruma benzer sonuçlar elde ederek atasözlerinin günlük yaşamda sıkça kullanılmadığına kanaat getirmişler ve deyimlerin atasözlerine oranla günlük yaşamda daha çok kullanıldığını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte atasözleri Türkçe eğitimi açısından oldukça önemlidir. Çiçek (2019) aracılığıyla Türkçe öğretmeni adayları üzerinde gerçekleştirilen çalışmada adaylar, Türkçe eğitimde yer alan kök değerlerin öğrencilere aktarılmasında atasözlerinin önemli görev üstlendiğine ve atasözlerinin kök değerlerin farkındalığını arttırdığına değinmişlerdir. Atasözleri açısından geniş materyaller göz önünde bulundurulduğunda Pir Sultan Abdal şiirlerinin bu açıdan yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

- Bir toplumun yaşanmışlıklarından hareketle ortaya çıkmış olan deyimleri; Pir Sultan Abdal, şiirleri içerisinde çok fazla kullanmıştır. İncelenen şiirlerden hareketle deyimleri diğer söz varlığı unsurlarından ayırt eden faktör ise şiirlerde çok fazla kullanılmış olmasıdır. Pir Sultan Abdal şiirlerinde toplamda 408 adet deyim bulunmaktadır. Deyimlerin bu kadar çok kullanılması anlatıma akıcılık katmakla birlikte şiirlere de ahenk katmıştır. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde yer alan deyimlerin eğitim-öğretim ortamında kullanılabilir zengin bir materyal olabilme ve Türkçenin ifade zenginliğini kavrayabilme özellikleri Türkçe eğitimi açısından oldukça önemlidir. Benzer şekilde Melanlıoğlu ve Demir (2011) de yapmış oldukları çalışmada deyimlerin oluşturduğu çağrışımlar sayesinde öğrencilerin Türkçenin ifade zenginliği kavrayabileceğini ve deyimlerin kendi içinde barındırmış olduğu derin manalarla sosyal hayatlarında karşılaştıkları olaylar arasında bağ kurabileceğini dile getirmişlerdir.

- Türk toplumunda günlük yaşamda sıkça kullanılan kalıp sözlere Pir Sultan Abdal şiirlerinde rastlamak mümkündür. Bu çalışmanın amacı doğrultusunda incelenen şiirlerde toplamda 101 adet kalıp söz bulunmaktadır. Ayrıca tespit edilen kalıp sözlerin büyük birçoğu değerler eğitimi açısından bir hayli önem arz etmektedir.

- Anlatımda akıcılığı sağlamanın yanında bir eylemin nasıl meydana geldiğini gözler önüne seren ikilemeler de Pir Sultan Abdal şiirlerinde yerini almıştır. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde yer alan ikilemeler anlatıma akıcılık katmakla birlikte ahenk de katmaktadır. Coşkun (2020), en eski zamanlardan bugüne kadar Türkçenin ahenkli yapıda olmasının başlıca faktörlerinden birinin ikilemeler olduğunu dile getirmiştir. Anlatıma akıcılık ve ahenk katan ikilemeler Türkçe eğitimi açısından önemlidir. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde yer alan çeşitli ikilemeler de Türkçe eğitimine büyük katkı sağlamaktadır. Küçük (2022), anlatım süreçlerinde ikilemelerin anlatıma akıcılık ve renklilik kattığını belirtmiştir. Bu bağlamlardan hareketle Türkçe eğitimi alanında ikilemelere yönelik olarak Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinden yararlanılabileceği çok açıktır. Pir Sultan Abdal’ın şiirlerinde en çok kullandığı ikilemelere ilişkin olarak şu örnekler verilebilir: “*deste deste, gel gel, nazlı nazlı, yana yana...*”

Alevi-Bektaşî edebiyatında “Yedi Ulu Ozan” arasında yer alan Pir Sultan Abdal, şiirleriyle Türk edebiyatına büyük katkılar sağlamıştır. Yalnızca Türk edebiyatına değil aslında Türk müziğine de büyük katkılarda bulunmuştur.

Şiirleriyle o dönemdeki Türk toplumunun somut ve soyut kültürünü, günlük yaşamını, sosyoekonomik durumunu gözler önüne sermiştir. Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit etmek ve de ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışmanın sonuçlarından hareketle Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinin söz varlığı açısından çok zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte şiirler içerisinde yer alan ifade zenginliğinden hareketle Türkçe eğitimi, birçok değerden ötürü değerler eğitimi ve birçok kültürel unsurdan hareketle de kültür aktarımı ve yabancılara Türkçe öğretimi alanında Pir Sultan Abdal şiirlerinden faydalanılabileceği görülmüştür.

Pir Sultan Abdal şiirlerinde yer alan söz varlığı unsurlarının neler olduğunu tespit etmek ve de ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışmanın sonuçlarından hareketle şu öneriler verilebilir:

1. Alevi-Bektaşî edebiyatında yer alan diğer ozanların da eserlerindeki söz varlığını tespit etmek amacıyla çalışmalar başlatılabilir.
2. Türk edebiyatındaki diğer edebi türleri malzeme olarak Türkçenin kelime hazinesini ortaya koymak amacıyla daha farklı araştırmalar yapılabilir.
3. Anadolu coğrafyasında derleme yoluyla Türkçenin söz varlığına katkıda bulunulabilir.
4. Türk edebiyatında edebi ürünlerde yer alan unutulmuş, halk tarafından kullanımı çok az olan kelimeler tarama yöntemiyle gün yüzüne çıkarılabilir.
5. Halk tarafından yeni yeni kullanılmaya başlanmış yabancı kökenli kelimeleri Türkçeleştirmek adına uzmanlar tarafından yeni sözcükler üretilebilir.
6. Alevi-Bektaşî edebiyatındaki söz varlığı ile Alevi-Bektaşî toplumu arasındaki etkileşimin ne denli olduğunu anlamak için Alevi-Bektaşî edebiyatındaki folklorik unsurları tespit etme yoluna gidilebilir.
7. Türkçe ders kitaplarında Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinin yer alması hususunda akademik çalışmalar başlatılabilir.
8. Yabancılara Türkçe öğretimi sahasında materyal olarak Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinden faydalanılabilir.
9. Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinin okunabilirlik düzeyini ortaya koymak amacıyla akademik bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbalık, E. (2015). Şah İsmail Hatayi, Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet'in şiirlerinde İslam öncesi inanç motifleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 75, 49-75.
- Akgül, L. (2022). *Pir Sultan Abdal sözlüğü*. Ankara: La Kitap Yayınları.
- Avcı, A., Orman, A. ve Olur, H. (2019). *Pir Sultan Abdal gerçeği*. Ankara: Barış Kitap.
- Akın, E. , Karakaş, R., ve Tarhan, H. (2018). Orhan Kemal'in "Baba evi" romanına söz varlığı açısından yaklaşım. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40) , 81-91.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin söz denizinde*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Albayrak, N. (2001). *Pir Sultan*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Alpaslan, G. (2013). "1940 sonrası toplumcu Türk şiirinde Hacı Bektaş Velî ve Pir Sultan Abdal imgesi". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 62 (Ocak), 45-82.
- Aslanoğlu, İ. (2016). *Pir Sultan Abdallar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Aydın, C. (1992). Pir Sultan yaşadıkça. *Pir Sultan Abdal Dergisi*. (1), 1-19.
- Aydın, M. (2018). Mirzâ-zâde Sâlim divanı'nda deyimler. *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi* , (4) , 1-23.
- Ayyıldız, B. (1999). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- Bağcı, H. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin atasözleri ve deyimleri algılama düzeyi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 91-110.
- Bahadır, S. (2022). İbrahim Aslanoğlu'na göre "Pir Sultan Abdallar" ve 16. yüzyılda Alevî-Bektaşî algısı. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 5 (2) , 338-351.
- Bakırcı, F. (2015). Türk dünyasında ortak bir tema: Gül ile bülbül. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (6), 48-71.
- Bektaş, O. (2021). Nitel araştırmada veri analizi. M. Çelebi (Editör). *Nitel araştırma yöntemleri* (ss.165-180). Ankara: Pegem Akademi.
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences*. Allyn & Bacon.
- Beyreli, L., Çetindağ, Z., Celepoğlu, A. (2015). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bezirci, A. (2003). *Pir Sultan*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Bulak, Ş. (2017). Van Küresin ağzında atasözleri. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(8), 51-78.
- Bulut, S. (2007). *Pir Sultan Abdal esnaf-sanatkârın fütüvva hırkası*. İstanbul: Sorun Yayınları.
- Büyüktanır, Z. (1992). Özveri erdem onur eylem: Pir Sultan. *PSA Kültür Sanat Dergisi*, 1(4), 10-28.
- Büyüktanır, Z. (1994). *Pir Sultan Abdal destanı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Cengiz, D. (2022). Pir Sultan izleği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15 (37) , 129-138.
- Coşkun, C. (2020). Tümceye kattığı anlam bağlamında ikilemeler. *Homeros*, 3, 113-128.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124-130.
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. S. B. Demir ve M. Bütün). İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Çakır, F. (1995). *Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde sosyolojik temler*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çakır, H. (2009). *Pir Sultan Abdal türkülerinde tasavvufi konuların tespit ve değerlendirilmesi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tasavvuf Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çetinkaya, M. (2010). *Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde felsefi ve tasavvufi temalar*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, İslam Felsefesi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çiçek, S. (2019). *Türkçe öğretmen adaylarının atasözleriyle değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi algılama düzeyleri*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 141-161.
- Demir, M. (2016). Pir Sultan Abdal ve Alevi kültüründeki yeri. *PSA Kültür Sanat Dergisi*, 4(1), 57-61.
- Demir, T. ve Melanlıoğlu, D. (2011). Türkçe öğretiminde deyimlerin çağrışımla kazandırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (3), 631-649.

- Erdoğan, A. (2006). *Pir Sultan Abdal mahlaslı güfteler üzerinde edebî ve musiki yönünden incelemeler*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Ergin, M. (2013). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım ve Yayın.
- Ergun, S.N. (2020). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Çolpan Kitap.
- Ergüzel, M. M. (2007). *Dil ve kültür üzerine yazılar*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Erseven, C. (2019). Pir Sultan Abdal, dönemi ve o'nu yaratan koşullar. *Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi*, 19, 352-372.
- Eyüboğlu, S. (1982). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Eyüboğlu, İ.Z. (1991). *Sömürülen Alevilik*. İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım.
- Göçer, A. (2018). Temel dil becerilerinin birbirleriyle ilişkisi ve bireyin anlam evreninin gelişimi ve gerçek yaşam becerileri açısından önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 40-50.
- Gölpınarlı, A. (2013). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gölpınarlı, A. ve Boratav, P., N. (2017). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gülçiçek, D. (2012). *Âşık kollarında gelenek, etkileşim, eğitim ve Pir Sultan Abdal kolunun oluşumu*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi: Yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hazar, M. (2014). *Türkçe (sözcük) anlam bilimi-I*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Hengirmen, M. (1998). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kalkandelen, H. (2008). Nevâî bahçesinde güller, goncalar. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (29), 103-117.
- Karadüz, A. (2009). Literature and history of turkish or turkic. *International Periodical For The Languages*. 4 (4), 636-649.
- Kaya, H. ve Çetin, N. (2016). Pir Sultan Abdal'ın bir mecmuada yer alan şiirleri 1. Humanitas. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 131-156.
- Kaya, N. (1994). Türk halk şiirinde yergi ve Pir Sultan Abdal örneği. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.

- Kemiksiz, Ö. (2021). Kök değerler bakımından Türk atasözleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 495-518.
- Kısa, O. (2021). Kırgız Türkçesi ağızlarında ikilemeler. *Avrasya Ululararası Araştırmalar Dergisi*, 9 (27), 554-565.
- Köse, N. (2000). Pir Sultan ve Hızır Paşa hikâyesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 4 (2), 301-318.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications.
- Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali (2016). İstanbul: Seda Yayınları
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2016). Cumhuriyet dönemi ilkökul Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4) , 559-598.
- Küçük, M. (2022). Pir Sultan Abdal Balkanlarda: Otman Baba sürecinde Pir Sultan Abdal nefeslerinin anlamı üzerine. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 101 (Mart): 117-150.
- Küçük, M. (2022). Türkçede söz varlığı üretimi yönünden ikilemelerin kuruluşunda çekim morfolojisinin rolü. *ANKARAD*, 3(6), 369-400.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara
- Öztelli, C. (1996): *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2005). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ana dili etkinlikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, B. (2012). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Demos Yayınları.
- Pınar, F. (2018). Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde turna motifi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 88 (Aralık), 111-122.
- Sever, M. (2013). Hakikatin kubbesine girince... Pîr Sultân Abdâl'in ideal insanı inşâ etme yönündeki nasihatleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(1), 175-183.
- Sezen, C. (2017). *Pir Sultan Abdal ve açıklanmalı bibliyografyası*. İstanbul: Kalender Yayınevi,
- Sinan, A.T. (2015). *Türkçenin deyim varlığı*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Sivri, M. ve Kuşca, S. (2014). Şah İsmail Hatai ve Pir Sultan Abdal deyiş ve nefeslerinden Alevi-Bektaşî kozmogonisi ve Kırklar Meclisi'ne. *Folklor/Edebiyat*, 20(78), 179-202.

- Şahin, H. (2006). Terimlerin genel dile yansımalarına dair bazı gözlemler. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 123-129.
- Şahin, N. (2004). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Ses Yayıncılık.
- Şahin, T. G. ve Kayhan, B. (2023). Neşet Ertaş türkülerinde söz varlığı. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 69-87.
- Şimşek, G. (2015). *Pir Sultan Abdal Yolculuğu* (İstanbul: Parola Yayınları, s.507)
- Tanç, N. (2010). Rifâî'den Oscar Wilde'a gül ve bülbül. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(39), 967-987.
- Tavşanlı, M. (2011). *Pir Sultan Abdal'da dinî düşünce boyutu*. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tekin, N. (2015). *İnanç ve isyan ozanı Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Yılmaz Basım.
- Tekin, N. (2021). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Halk Kitapevi.
- Tuna, C. (2022). Yunus Emre'nin Divanı'nda bülbül motifi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yunus Emre Hatıra Sayısı, 24-38.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük* (11.bsk.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uğur, N. (2015). *Pir Sultan Abdal'ın şiirlerinde coğrafi mekân*. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- Ural, O. (1982). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uyguner, M. (1989). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Uyguner, M. (2002). *Pir Sultan Abdal*. Ankara: Bilgi yayınevi.
- Yağcı, Ö. (1992). Bir aydınlık rüzgardır çağdaşımız Pir Sultan. *Pir Sultan Abdal Dergisi*, 1, 20-35.
- Yağcı, Ö. (2011). *Pir Sultan Abdal yaşamı ve bütün şiirleri*. İstanbul: İleri Yayıncılık
- Yaman, E. (2016). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Yavuz, O (2020). *Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de varoluşçu temalar*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yazoğlu, R. (2005). Dil-kültür ilişkisi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2 (5), 123-143.
- Yıldırım, A. (2016). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Siyah-Beyaz Yayınları.

Yiğit, H. (2021). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Mavi Çatı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçki Yayıncılık

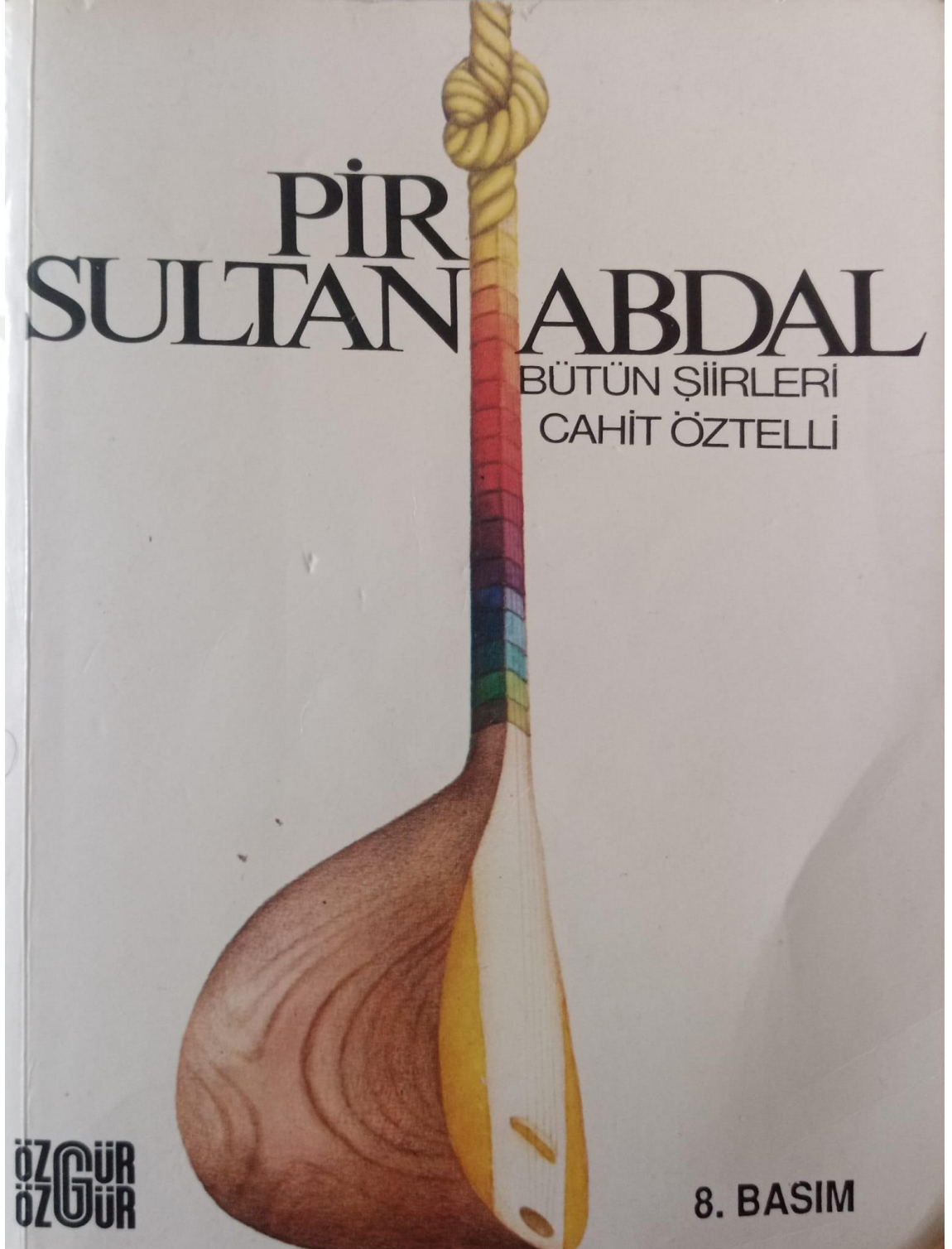
Yorgancı, O. (2013). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Anonim Yayıncılık.

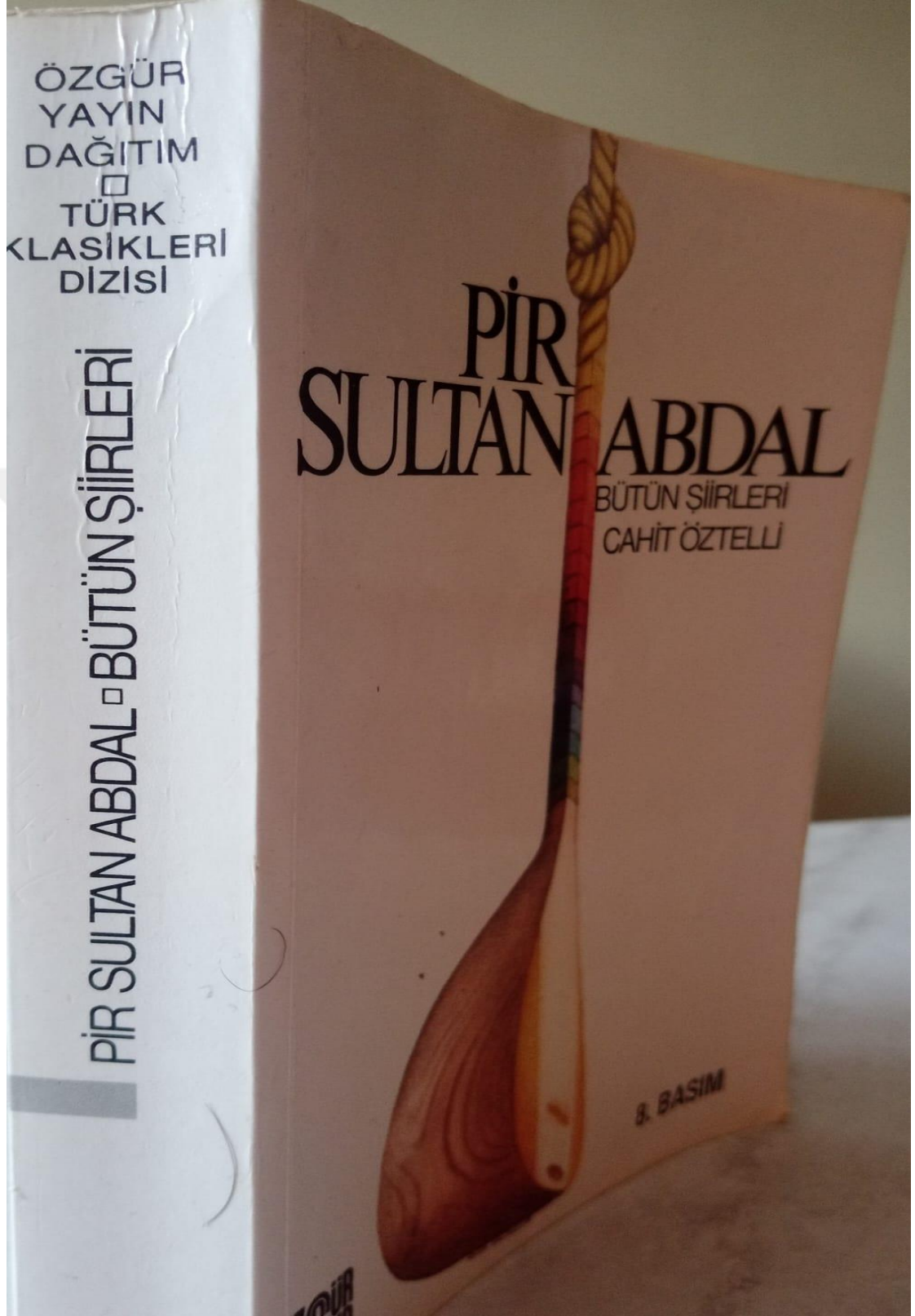
Zeyrek, S. (2020). Dil-kültür ilişkisi doğrultusunda yabancı dil öğretimi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*. 3(2), 165-186.



EKLER (APPENDICES)

EK-1. ÇALIŞMA MATERYALİNDEN BAZI GÖRSELLER





Koyun beni Hak aşkına yanayım
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan
Yolumdan dönüp mahrum mu kalayım
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Kadılar müftüler fetva yazarsa
İşte kement işte boynum asarsa
İşte hançer, işte kellem keserse
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Ulu mahşer olur, divan kurulur
Suçlu, suçsuz gelir anda derilir
Piri olmayanlar anda bilinir
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Pîr Sultan'ım arşa çıkar ünümüz
O da bizim ulumuzdur, pîrimiz
Hakk'a teslim olsun garip canımız
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

kapak: reha yalnızcık

ISBN – 975447081-2



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
HAYATI ve SANATI	11
Efsaneleşen Hayat	15
Hızır Paşa İle Pir Sultan	16
Kızı Sanem'in Ağıtı	23
Pir Sultan'ın Bülbülü Öldürmesi	24
Menkıbeler Sürüyor	25
Pir Sultan'ın Musahibi Ali Baba	27
Adı Haydar	28
Pir Sultan Köyü	29
Pir Sultan'ın Söylediği	31
Hızır Paşa Kimdir?	33
Pîri Hasan	38
İki Yardımcı	40
Pir Sultan Toplumcu muydu?	42
Soyu Sopu	47
Ailesi, Çocukları	48
Yalnız Pir Sultan Değil	54
Tutuklama ve Zından	57
Hükümetin Telaşı	58
Eğitim ve Öğrenimi	60
Ünü ve Etkisi	60
Sanatı ve Şairliği	61

—1— *Hızır Paşa bizi berdar etmeden
Açılın kapılar Şah'a gidelim
Siyaset günleri gelip yetmeden
Açılın kapılar Şah'a gidelim*

*Gönül çıkmak ister Şah'ın köşküne
Can boyanmak ister Ali müşküne
Pirim Ali, On İki İmam aşkına
Açılın kapılar Şah'a gidelim*

*Her nereye gitsem yolum dumandır
Bizi böyle kılan ahd ü amandır
Zencir boynum sığı halim yamandır
Açılın kapılar Şah'a gidelim*

*Yaz selleri gibi akar çağlarım
Hançer aldım ciğerciğim dağlarım
Garip kaldım şu arada ağlarım
Açılın kapılar Şah'a gidelim*

*İlgün ilgın eser seher yelleri
Yâre selâm eylen Urum Erleri
Bize peyik geldi Şah bülbülleri
Açılın kapılar Şah'a gidelim*

—345—

Eğer ikrar ile yola gidersen
Müminin gözünde duman gerekmez
Hak için sil süpür gönlün evini
Yükün gevher ile saman gerekmez

Ali dedikleri bir ulu kişi
Elinde var idi hüneri işi
Eğer kaldırmazsan tuttuğun taşı
Sana ondan gelen imân gerekmez

PİR SULTAN ABDAL'ım, uğradım derde
Farksızdır sofudan, kalkmıyor perde
Gör dinle, bir lokma geldi bir yerde
Sor izle, çığ ise yemen gerekmez